

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

geoCED'in bu sayısı Coğrafya Eğitimi Derneği'nin uzun yıllardır üyesi olan Işın Erdoğan öğretmenimizin yıllar içerisinde danışmanlık yaptığı öğrencilerinin TÜBİTAK 2204a Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması için hazırlamış olduğu projelerinin daraltılmış tam metinlerine ayrılmıştır. Bu özel sayının hem eğitimcilere hem de öğrencilere proje tabanlı eğitim anlayışının gelişmesi ve yaygınlaşması konusunda ufuk açıcı olmasını umuyoruz.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Işın ERDOĞAN

Konuk Editör

1973 yılında Eskişehir’de doğdum. İlk ve ortaöğrenimimi Bursa’da tamamladım. 1995 yılında Uludağ Üniversitesi Necatibey Eğitim Fakültesi Coğrafya Öğretmenliği Bölümünden mezun oldum.

2006 yılında Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi Coğrafya Bölümünde yüksek lisansımı tamamladım. Meslekte 30. yılım ve 12 yıldır Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesinde TÜBİTAK projelerinde aktif olarak proje danışmanlığı yapmaktayım.

Coğrafya, sosyoloji, psikoloji ve değerler eğitimi gibi alanlarda hazırladığım 25 proje, bölge ve Türkiye finallerinde yarışarak dereceye hak kazanmıştır. Çalışmalarına Eti Sosyal Bilimler Lisesinde devam etmekteyim.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Sude ÖZYAZICI

Konuk Editör

2007 yılında Eskişehir’de doğdum. Eskişehir ETİ Sosyal Bilimler Lisesi 12.sınıf öğrencisiyim. 2024 yılında katılmış olduğum TÜBİTAK 2204-A Lise Öğrencileri Araştırma Projeleri Yarışması’nda Coğrafya alanında Bursa Bölge Üçüncülüğüm bulunmakta. Bunun yanı sıra çeşitli alanlarda düzenlenen sempozyumlarda yazmış olduğum bildirilerle yer aldım, açılış sunumu gerçekleştirdim. Aynı zamanda tiyatro ile ilgilenmekteyim.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Gün Geçtikçe Artan AVM'lerin Ortaya Koyduğu Mekânsal Etkiler Açısından Eskişehir İl Örneği (2014 Coğrafya)

Sena Nur AYDIN, Şulenur ACAR

GİRİŞ

Eskişehir'in jeolojik ve jeomorfolojik özellikleriyle yerleşme arasında kurulan ilişki ilk olarak yerleşimin ova sahasında olmasıyla beliren toplu yerleşme özelliğidir. Ulaşım faktörü şehrin gelişimini yönlendirmiştir. AVM'ler şehre daha sonra katılan Tepebaşı belediyesi sınırları içinde karşımıza çıkmaktadır. Alışveriş merkezleri günümüz modern kent yaşamının "paketlenmiş" halde kentlilere sunulduğu, tüketim anlayışı ve kültürünün geçirdiği dönüşümün mekâna yansımasıdır. Alışveriş merkezlerinin sayısı gün geçtikçe artmakta ve artmaya devam etmektedir. Alışveriş merkezleri çeşitli ortak özelliklere sahiptir. Özelliklerin ana hedefi bu merkezlere çekilebilecek müşteri sayısını azami düzeye çıkarmaktadır. Planlanmış bir yapı bütünü içinde faaliyet göstermek, tüketicilerin rahat ulaşabilecekleri bir bölgeyi kuruluş yeri olarak seçmek bu özelliklerden bazılarıdır. Alışveriş merkezlerinin mekânsal unsurlarını inceleyen çalışmalarda ulaşılabilirlik, mekân organizasyonu kararları, konfor koşullarının öneminin değerlendirilmesi, iç mekân tasarım prensipleri gibi konular öne çıkmaktadır. AVM'ler 21.yüzyılda da ekonominin gücü, çağdaşlaşmanın vazgeçilmez bir unsuru olarak görünse de sayılarının çok hızlı artması ile mimarilerinin tüm şehirleri birbirine benzer hale getirmesi, kentin tarihi ve doğal dokusunu olumsuz etkilemesinin yanında büyük bir nüfusu o bölgeye çekerek dar ve sıkışık sokaklar, şehir planlamacılığından, estetikten yoksun binalar ile dar ve yoğun bir ulaşım ağını yaratır. Büyük kentlere yaşanan göçün sürekliliğini koruması ve hızla artması ile birlikte şehirlerde artan bu nüfus daha çok tüketime ihtiyaç duymaktadır. Bu ihtiyaç kapsamında şehirlerde hızla artan AVM'lerin sayısı çoğalırken şehrin belirli bölgelerinde de yoğunlaştığı gözlemlenmektedir. Bu çalışma Eskişehir'deki AVM'lerin Tepebaşı Bölgesi'nde toplanmasının sebeplerini ve o bölgede yarattığı mekânsal etkileri ortaya koyarak bu sorunların bazılarına çözüm getirmeyi amaçlamaktadır.

YÖNTEM

Bu araştırma "Tarama Modeli" ile gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın çalışma evrenini Eskişehir halkı oluşturmaktadır. Basit tesadüfi örnekleme kullanılarak 115 kişiden oluşan bir örneklem tespit edilmiştir. İlgili örnekleme, 14 soruluk anket uygulanmıştır. Verilerin çözümlemesinde SPSS 20.00 paket programı kullanılmıştır. Aynı zamanda mülakat çalışması ile desteklenmiştir. Elde edilen verilerle araştırmanın çalışma evreni için genellemelere gidilmiştir.

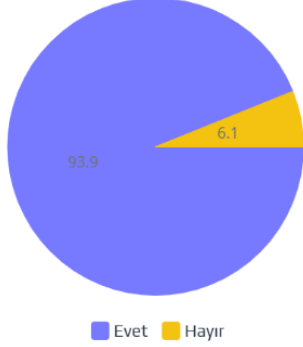

Herkes İçin Coğrafya

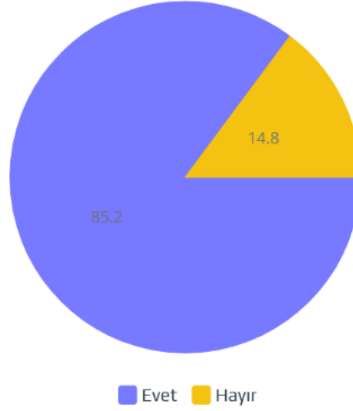
Kasım 2025 Özel Sayısı

BULGULAR

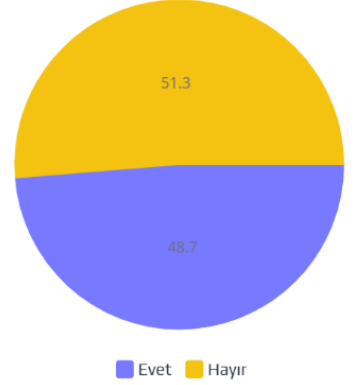
AVM'lerin belli bir bölgede toplandığı, o bölgeyi trafik ve nüfus bakımından yoğunlaştırdığı görüşüne katılıyor musunuz?

Alışveriş merkezlerine gitmeyi tercih eder misiniz?

Bulunduğunuz mahalleye yakın bir AVM var mı?

Tepebaşı Belediyesi Başkan Yardımcısı ile Yapılan Mülakat Çalışması

5-Eskişehir’de kurulan alışveriş merkezlerinin büyük bir kısmının Tepebaşı ilçesinde olduğunu görüyoruz. Bu bir tesadüf mü yoksa şehirlerin batıya gelişiminin göstergesi midir?

Odunpazarı, kentin geleneksel merkezini de barındıran ilçe olup merkezi yapılaşmasını büyük oranda tamamlamıştır. Gelişme alanlarının genellikle Tepebaşı bölgesinde olduğu görülmektedir.

7-Her geçen gün artan AVM’lerin şehirleri birbirine benzetmesi ve kültürlerini yok etmesi hakkında ne düşünüyorsunuz?

Ticari canlanma, inşaat sektöründe hareketlilik sağlama ve istihdam yaratma yönünde ekonomiye katkı sağlamaktadırlar.

11-Belediyelerin çevre politikası ile uyumuna ters düşmüyor mu?

Alışveriş merkezlerinin kentin gelişimi açısından ticaret, turizm, sosyal yaşam ve fiziki mekân olarak etkilerinin olduğu düşünülmektedir. Ayrıca mekânsal olarak da kentte değişmelere yol açmaktadır. Bu değişim, yapıların ölçeği, işlevi, tasarımı ve çevresinde otopark, toplu ulaşım vs. ihtiyaçlarını beraberinde sunulması gerekliliği olarak ortaya çıkmaktadır.

SONUÇLAR

- Gelir düzeyi AVM’lere gitme düzeyini etkilememektedir.
- AVM yer seçimindeki önemli kriter tüketicilerin rahat ulaşabilecekleri bir bölgeyi kuruluş yeri olarak seçmektir. Katılımcıların çoğu alışveriş merkezlerinin şehrin doğru yerlerine inşa edildiğini düşünmektedir fakat yer seçimi açısından sorulduğunda katılımcıların büyük bir çoğunluğu o bölgedeki nüfus ve trafik yoğunluğundan memnun değildir.
- AVM’nin olduğu bölgedeki emlak ve kira fiyatlarında yüksek bir artış söz konusudur.
- Katılımcıların çoğunluğu şehrin tarihi dokusuna ve kent mimarisine uygun olmadığını, bütün kentlerin AVM’ler sonucunda birbirine benzediğini düşünmektedir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

- Katılımcıların büyük çoğunluğu AVM'lerin küçük esnafın ticareti üzerinde olumsuz bir etkisi olduğunu düşünmektedir. Buna rağmen çoğu, modern alışveriş merkezlerini tercih etmektedir.

ÖNERİLER

- Yasalar bağlamında AVM sayılarına sınırlama getirilebilir.
- AVM'lerin yer seçiminde belediyelerin yetkileri artırılabilir.
- AVM'lerin yer seçiminde vatandaşın görüşlerinin yansıtılması için referanduma başvurulabilir.

KAYNAKÇA

ERTİN, Gaye, 1994 Eskişehir Kentinde Yerleşmenin Evrimi. Anadolu Üniversitesi Yayınları, No:773

White, R., ve Sutton, A., (2001). "Social planning for mall redevelopment: An Australian case-study." Local Environment, 6 (1), 65-80.

<http://iibfdergi.nigde.edu.tr/attachments/article/210/14.pdf> (Erişim tarihi: 3 Aralık 2013)

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Alışveriş Merkezlerinde Elektromanyetik Alan Kirliliği Farkındalığı: Eskişehir İl Merkezi Örneği (2017 Coğrafya)

Sude ÇEKİÇ, Beyza Nur DARAKCI

ÖZET

Alışveriş merkezlerinde yüksek oranda bulunan elektromanyetik alan kirliliği insanların yeni tanıştığı bir kirliliktir. Alışveriş merkezlerindeki cihazların yaydığı radyasyonlar birleşerek cihaz-cihaz etkileşimi (Elektromagnetic-Compatibility) ile elektromanyetik alan kirliliğini ortaya çıkarmaktadır. Cihazların oluşturduğu bu alan ile insan vücudu (Biyo-elektromanyetik) etkileşime girmektedir ve insan sağlığını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu kirlilik alışveriş merkezlerine girdiğimiz an karşımıza çıkmaktadır. Örneğin alışveriş merkezlerinin girişindeki X-Ray cihazlarının yaydığı elektromanyetik dalgalar ve elektronik cihazların yaydığı radyasyon 21. yüzyılda yeni tanıştığımız bir kirlilik çeşididir. Bu kirliliğin kişide baş ağrısı, halsizlik, vücut ağrıları hatta kanser gibi rahatsızlıklar olarak ortaya çıktığı tıp insanları tarafından öne sürülmektedir. Elektrik akımının geçtiği her cihaz elektromanyetik alan yaratmaktadır. Bu alan diğer kirlilik türleri gibi gözle görülen bir kirlilik olmadığından gözlemlenmesi ve temizlenmesi bir o kadar zordur. Bu çalışmada, insanlarda 21. yüzyıl kirliliklerinden biri olan elektromanyetik alan kirliliği hakkında farkındalık yaratmak amaçlanmış ve bu kirliliği azaltmaya yönelik öneriler sunulmuştur. Ayrıca çalışmamızda alışveriş merkezlerindeki ışık, ses ve görüntü kirliliklerine de değinilmiştir. Projemizde veri toplama tekniklerinden ankete yer verilmiştir. Anket Eskişehir il merkezinde yaşayan 400 kişiye uygulanmıştır. Ankette alışveriş merkezinde bulunan elektro-manyetik alan kirliliği ve ortaya çıkardığı problemler hakkında farkındalığı ortaya koyan sorular sorulmuştur.

GİRİŞ

Günümüzde hızla gelişen teknolojinin karşımıza çıkardığı sorunlardan biri elektromanyetik alan kirliliğidir. Elektromanyetik kirlilik, elektrik akımı taşıyan kablolar, radyo ve televizyon vericileri, cep telefonu baz istasyonları, yüksek gerilim hatları, trafolar, mikrodalga yayan ev aletleri vb.nin yarattığı, insanın ve diğer canlıların üzerinde bozucu etkiler yaratan elektromanyetik alanlardır. Günlük yaşamımızda kullandığımız elektrikli cihazların tümü birer elektromanyetik alan kaynağıdır. Bir bakıma üzerinden elektrik akımı geçen her iletken elektromanyetik alan yaymaktadır. Elektrik ve elektromanyetik alan yaşamımızın her anında etrafımızı sarmış durumdadır. Peki ya alışveriş merkezlerinde bu durum nasıldır? Alışveriş merkezleri içerisinde bulunan kaynakların ortak noktasına bakarsak, hepsi için elektrik, elektrik akımı ve elektromanyetik alan kaynağı demek mümkündür. Alışveriş merkezlerinde diğer ortamlara göre daha yüksek voltajda elektrik akımının geçtiği bölgeler bulunmaktadır. Pek çok insan karşılaştıkları bu tehlikenin farkında değildir. Projenin amacı, kişilerin özellikle alışveriş merkezlerindeki elektromanyetik alan kirliliği hakkında farkındalığının ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır. Bütün bu araştırmalar çerçevesinde çalışmamızın problemini “21. yüzyılda değişen tüketim alışkanlıkları kapsamında karşımıza çıkan alışveriş merkezlerindeki elektromanyetik alan kirliliği konusunda insanlar bir farkındalığa sahip midir?” şeklinde açıklamak mümkündür.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu çalışma betimsel ve ilişkisel modelle yapılmış uygulamalı, nicel bir çalışmadır. Ankete katılan kişiler arasındaki ilişkinin yönünün ortaya konması bakımından ilişkisel modelle yapılmış bir araştırma özelliği taşımaktadır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi: Araştırmanın evrenini Eskişehir il sınırları oluşturmaktadır. Araştırmanın örneklemi ise 2017 yılında Eskişehir merkezinde yaşayan 400 kişiden ibarettir. Bu kişiler rastgele örnekleme (basit tesadüfi örnekleme) ile belirlenmiştir.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplamak için 15 sorudan oluşan anket kullanılmıştır.

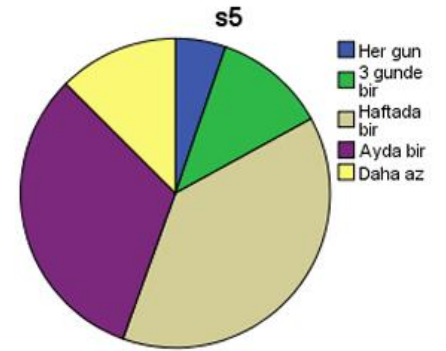
Verilerin Toplanması: Veri toplama işlemi Eskişehir il merkezinde, farklı işletmeler ile alışveriş merkezine yakın bölgelerde uygulanmıştır. Anketlerin uygulama süresi yaklaşık olarak 3 haftada tamamlanmıştır.

Verilerin Değerlendirilmesi: Anket formu ile elde edile veriler SPSS 18.0 Windows yazılım programında veri tabanı oluşturularak değerlendirilmiştir. Elde edilen veriler sisteme girilmiştir.

BULGULAR

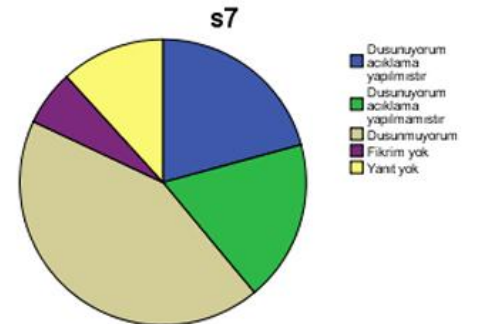
Soru 5: Alışveriş merkezlerine ne sıklıkla gidiyorsunuz?

Bu soruya 21 kişi her gün, 47 kişi üç günde bir, 154 kişi haftada bir, 128 kişi ayda bir, 50 kişi daha az cevaplarını vermiştir.

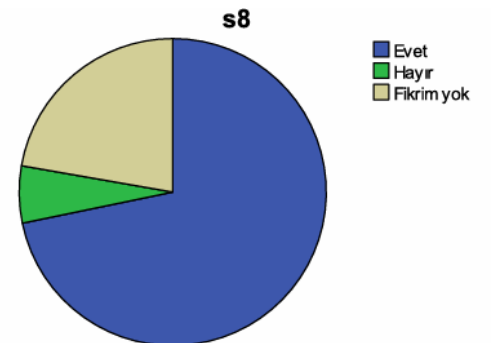
Soru 7: Elektromanyetik alan kirliliği hakkında bilgi sahibi olduğunuzu düşünüyor musunuz? Belirtiniz.

Araştırmaya katılan kişilerden 156'sı düşünüyorum, 172'si düşünmüyorum ve 25'i fikrim yok cevaplarını vermiştir. 156 kişiden 83 kişi düşünceleri ile ilgili açıklama yapmıştır. 47 kişi bu soruya yanıt vermemiştir.

Soru 8: Alışveriş merkezlerinde elektromanyetik alan kirliliği bulunduğunu düşünüyor musunuz?

Araştırmaya katılan kişilerin 287'si evet, 24'ü hayır, 89'u ise fikrim yok cevabını vermiştir.

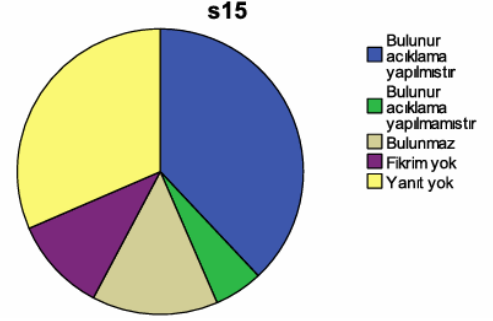

Herkes İçin Coğrafya

Soru 15: Sizce sorularımızda verilen kirlilikler dışında alışveriş merkezlerinde başka kirlilikler bulunur mu? Belirtiniz.

Araştırmaya katılan kişilerden 174'ü alışveriş merkezlerinde başka kirlilikler bulunduğunu söylemiştir ve bu kişilerden 152'si düşüncelerini belirtmiştir. Araştırmaya katılanlardan 57'si bulunmaz, 43'ü fikrim yok demiştir. 126 kişi ise bu soruda düşüncelerini belirtmiştir.

Kasım 2025 Özel Sayısı

SONUÇ VE TARTIŞMALAR

- Alışveriş merkezlerinde bulunan elektromanyetik kirlilik hakkında 157 kişi halsizlik, 107 kişi stres, 58 kişi baş dönmesi, 37 kişi mide bulantısı, 157 kişi baş ağrısı, 79 kişi vücut ağrısı, 41 kişi uykusuzluk, 27 kişi depresyon, 11 kişi kalp rahatsızlığı ve 26 kişi farklı sorunlarla karşılaşmıştır. 78 kişi ise herhangi bir olumsuzlukla karşılaşmamıştır.
- Katılımcıların alışveriş merkezlerinde bulunan elektromanyetik kirlilik ile ilgili herhangi bir uyarı veya bilgilendirme almadığı tespit edilmiştir.
- Alışveriş merkezlerinde bulunan reklam panoları, afişler, ışıklı tabelalar vb.nin görüntü kirliliğine neden olduğu tespit edilmiştir.
- Katılımcıların alışveriş merkezlerinde bulunan elektromanyetik alan kirliliğinin hava kirliliğine neden olup olmadığı hakkında fikir sahibi olmadıkları tespit edilmiştir.
- Katılımcılardan 369'u alışveriş merkezlerinde gürültü kirliliği olduğunu söylemiştir ve bunlardan 186'sının gürültü kirliliği ile ilgili sorun yaşadığı tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na başvurularak alışveriş merkezlerindeki elektromanyetik alan kirliliği yaratan elektronik aletlerin sayıları denetim altına alınabilir.
- Yasalar bağlamında elektromanyetik alan kirliliğini azaltacak farklı materyaller kullanılabilir.
- Yerel yönetimler tarafından alışveriş merkezlerinde bulunan elektromanyetik alan kirliliğini denetleyen bir kurul oluşturulabilir.
- Sağlık Bakanlığı desteği ile medya, yazılı ve basılı iletişim kanalları sayesinde bu konu hakkında toplumu bilinçlendirilecek kamu spotları oluşturulabilir.
- Kurallara uymayan alışveriş merkezlerine çevre yasaları kapsamında cezalar tanımlanabilir.

KAYNAKÇA

- GÖNEN, P. D. (2011). Elektromanyetik alanlar. Elektromanyetik Alanlar ve Etkileri Sempozyumu, (s. 8). İSTANBUL.
- GÜNEY, P. D. (2004). ÇEVRE SORUNLARI COĞRAFYASI. Ankara: Gündüz Eğitim ve Yayıncılık.
- ÖZEY, P. D. (2006). GÜNÜMÜZ DÜNYA SORUNLARI. İstanbul: Aktif Yayınları.
- Sevgi, D. D. (2015). elektromanyetik kirlilik, cep telefonları ve baz istasyonları. İstanbul: Levent Sevgi.
- Yağmur, D. F., Bozbıyık, A., & Hancı, D. H. (2003). Elektro Manyetik Radyasyonun Biyolojik Etkileri. D. F. Yağmur, A. Bozbıyık, & D. İ. Hancı içinde, Elektro Manyetik Dalgaların İnsan Biyokimyası Üzerine Etkileri (s. 296). İstanbul.

ÖZET

Ülkemiz, dünya ölçüsünde yapılan iklim sınıflandırmasına göre kıtaların batı tarafında görülen subtropikal iklim kuşağının Akdeniz iklim özelliklerini göstermektedir. Ülkemizin iklim özelliğinden dolayı her yıl sonbaharda çok miktarda yaprak dökülmektedir. Bu yapraklar belediyelerimiz tarafından süpürüldükten sonra çöpe gitmektedir. Bu proje yaprakların çöpe gitmesi yerine belediyeler tarafından kompost haline getirilip park ve bahçelerde kullanılmasını amaçlar. Kompost, biyokimyasal olarak ayrışabilir çeşitli organik maddelerin organizmalar tarafından stabilize edilmiş, mineralize olmuş ürünleridir. Bitki büyümesine etki eden yaprakların kompost olarak kullanılması amacıyla yapılan çalışmada; yapraklar kompostlaştırılamamış, parçalara ayrılmıştır. Çalışmada ağaç yaprakları, gübre ve toprak kullanılmıştır. Özdeş üç saksıya buğday tohumu ekimi yapılmıştır. 1. saksıya 800 gram toprak içerisine 20 gram buğday tohumu; 2. saksıya 800 gram toprak ve 200 gram hayvan gübresi karışımı içerisine 20 gram buğday tohumu; 3. saksıya da 800 gram toprak ve 200 gram kıyılmış yaprak karışımı içerisine 20 gram buğday tohumu ekilmiştir. Saksılar aynı ortamda, aynı sıcaklık değerlerinde, aynı miktarda eşit aralıklarla sulanmıştır. Yapılan gözlemler her hafta fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Yaptığımız gözlemler sonucunda tohumlar bir hafta içerisinde çimlenmiştir. Sadece toprak ile hazırlanmış olan buğday ilk çimlenen saksı olurken toprak ve gübre karışımı ikinci, toprak ve yaprak karışımı ise üçüncü olarak çimlenmiştir. Tohumlar ekildikten yaklaşık 6 hafta sonra sadece toprak ile hazırlanan saksıdaki buğday çimi 2 gün, toprak ve gübre ile hazırlanan saksıdaki buğday çimi 4 gün içinde çürümüş, toprak ve yaprak ile hazırlanan saksıdaki buğday çimi ise hala çürümemiştir. Yapılan çalışmada yaprakların kullanımı sonucunda bitki ömrünün daha uzun olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: Kompost, Subtropikal, Yaprak, Ekosistem, Gübre

GİRİŞ

Coğrafyanın inceleme sahalarından birisi organik geri dönüşüm ve temiz, yaşanılabilir bir dünya olgusudur. Bu kapsamda araştırmamızın temelini özellikle sonbaharda dökülen yaprakların organik olarak dönüştürülüp değerlendirilmesi ve ekosistemin doğal bir parçası olan yaprakların organik dönüşümle tekrar ekosisteme kazandırılma süreci oluşturur. Zararlı olarak tanımlanan çöp kavramına doğadaki yaprakların girmemesine rağmen yaprakların çöp kapsamında değerlendirilmesi bizi çalışmaya sevk eden etken olmuştur. Gelişmiş ülkeler kullandıkları her türlü atık maddeyi geri dönüşüm yoluyla tekrar ekonomilerine ve doğaya kazandırmaktadırlar. Yaprakların organik olarak dönüşmüş haline kompost adı verilmektedir. Ekosistemin doğal bir parçası olan, sonbaharda dökülen ve tonlarca çöpe giden yaprakları ele alan bu araştırmanın temel amacı ise dökülen yaprakların belediyeler tarafından komposta dönüştürülmesi ve ortaya çıkan organik kökenli, doğaya ve insan sağlığına zararı olmayan doğal kaynağın gerek tarımda gerekse park ve bahçelerdeki rekreasyon çalışmalarında kaynak olarak kullanılabileceğini ortaya koymaktır. Araştırmamızın problemi “*Sonbaharda dökülen organik kökenli yapraklardan kompost yapma imkânı var mıdır? Bu yapraklar bu tür çalışmalarda kullanılabilir mi?*” biçiminde ifade edilmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Bu çalışma deneysel bir araştırmadır ve gözlem süreci bulunur. Çalışma belirli özellikleriyle nitel ve nicel özellik taşımaktadır.

Araştırmanın Çalışma Evreni ve Örneklemi: Bu araştırmanın çalışma evreni, Eskişehir'in Tepebaşı ilçesi sınırları içerisinde bulunan çeşitli ağaçlardan yere düşen yaprak popülasyonudur. Çalışmanın örneklemini ise Eskişehir'in Tepebaşı ilçesi sınırları içerisinde yer alan Ömür Mahallesi'ndeki ağaçlardan düşen yapraklardır.

Deneysel Müdahale Süreci ve Verilerin Toplanması: Deneyde ağaç yaprakları, gübre ve toprak kullanılmıştır. Bunun için özdeş üç saksı içerisine buğday tohumu ekimi yapılmıştır. 1. saksıya 800 gram toprak içerisine 20 gram buğday tohumu; 2. saksıya 800 gram toprak ve 200 gram hayvan gübresi (koyun gübresi) karışımı içerisine 20 gram buğday tohumu; 3. saksıya da 800 gram toprak ve 200 gram kıyılmış yaprak karışımı içerisine 20 gram buğday tohumu ekilmiştir. Saksılara aynı ortamda, aynı sıcaklık koşullarında iki günde bir su verilmiştir ve saksılardaki değişim aynı anda fotoğraflanarak elde edilen veriler kayıt altına alınmıştır. Tüm bunların yanında konuya dair daha önce gerçekleştirilmiş çalışmalar ve kaynaklar taranmıştır. Ayrıca çalışma ile ilgili çeşitli kurumlarda çalışan yetkili kişilerle ve belediye yetkilileriyle görüşme (mülakat) yapılmıştır. Çalışma, sonbaharda şehrin her yerinde dökülen yaprakların fotoğraflanması, belediye işçilerinin yaprakları süpürme süreçlerinin gözlenerek fotoğraflanması ve yaprakların belediyelere ait çöp konteynırlarındaki görüntülerinin fotoğraflanması şeklinde başlamıştır.

BULGULAR

Tam bir komposta dönüştüremeden ilkel koşullarda rondodan kıyarak hazırladığımız yapraklar toprakla karıştırıldığında buğday çimlerinin yetişmesinde diğer iki saksıdaki karışıma göre daha olumlu bir sonuç ortaya çıkarmıştır.

Fotoğraf 6. Deneysel süreçte kullanılan toprak, hayvan gübresi ve yaprak hazırlık aşaması

Fotoğraf 7. Buğday çimlerinin ekildiği gün (3 Aralık 2016)

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Çalışma süresinde özdeş üç saksıdaki buğday tohumlarındaki değişim şu şekilde gözlemlenmiştir (fotoğraf 8):

Fotoğraf 8. Çimlenen bitkiler (10 Aralık 2016)

Bu üç saksıdaki buğday çimlerinin ömürleri ise şu şekilde olmuştur (fotoğraf 10):

Fotoğraf 10. Buğday çimlerinin ömürleri (10 Ocak 2017)

SONUÇ VE TARTIŞMALAR

- İlk çimlenme sadece toprak ile hazırlanan saksıda, en hızlı büyüme toprak ve hayvan gübresi karışımı ile hazırlanan saksıda, ilk çürüme ise sadece toprak ile hazırlanan saksıda görülmüştür.
- İkinci çimlenme toprak ve hayvan gübresi karışımıyla hazırlanan saksıda, ikinci büyüme hızı toprak ve yaprak karışımı ile hazırlanan saksıda, ikinci çürüme ise toprak ve hayvan gübresi karışımıyla hazırlanan saksıda görülmüştür.
- Son çimlenme diğer iki saksının çimlenmesinden iki gün sonra yaprak karışımı ile hazırlanan saksıda, üçüncü büyüme sadece toprak ile hazırlanan saksıda görülmüştür. Toprak ve yaprak karışımı ile hazırlanan saksıda henüz çürüme gözlemlenmemiştir.

Yapılan deney sonucunda yaprak ve toprak karışımı ile hazırlanan saksıdaki buğday çimlerinin en uzun süre dayanıklılık göstermesi ana hipotezimizi destekler niteliktedir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

ÖNERİLER

- Ülke genelindeki tüm belediyelerde kompost çalışmaları yaygınlaştırılması yararlı olacaktır.
- Üniversitelerin çevre mühendisliği fakülteleri, orman mühendisliği fakülteleri ve ziraat mühendisliği fakültelerindeki akademisyenlerin desteği ile daha profesyonel bir hale getirilmesi projenin geçerliliğini arttıracaktır.
- Organik tarım üreticileri bu konuda bilgilendirilerek dökülen yaprakları organik ürün yetiştirmede kullanabilirler.
- Gübre üretim işletmelerinin AR-GE birimleri bu konuda bilgilendirilerek, bu yönde gerekli çalışmaları yapmaları salık verilebilir.

KAYNAKÇA

Atalay, İ. (1997). Türkiye Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basımevi, Bornova-İzmir

Erdin, E. Kompost ve Kompostlaştırma Hakkında Özlü Bilgiler, Erişim tarihi: 15.12.2016, <http://web.deu.edu.tr/erdin/pubs/doc25.htm>

Kılınç, İ. (2011). ÇÖP EKONOMİSİ ya da ATIK “dedikleri”, Epos Yayınları

OGM (T.C. Orman ve Su İşleri Bakanlığı Orman Genel Müdürlüğü. (2015). Orman Hayattır 2015. Ankara

ÖZET

Türkiye çeşitli ve zengin bir coğrafi ürün potansiyeline sahiptir. Ancak bu ürünler kendi bölgesinde tanınıyor olmasına rağmen ülkenin genelinde ve dünyada yeterince tanınmamaktadır. Bu sebeple de bu yöresel ürünler ekonomik açıdan istenilen ölçüde değerlendirilmemektedir. Bu yüzden ülkemizin tanıtılmasında büyük bir rol üstlenecek olan ürünlerin Coğrafi İşaret Tescili alması ve koruma altına alınması bununla birlikte Avrupa Birliği Tescili olarak da dünyaya tanıtılması gerekmektedir. Çalışmada Türkiye Coğrafi Tesciline sahip olan Eskişehir Çibörek'i temel alarak oluşturulmuş ve Avrupa Birliği Tescili almasına yönelik öneriler sunulmuştur. Araştırma Çibörek'in ülkemizde ve dünyada markalaşması ve yeni girişimcilere öneriler sunması açısından önem arz etmektedir. Bu çalışmada nitel ve nicel ölçme araçlarının bir arada kullanıldığı karma yöntem kullanılmıştır. Bu kapsamda Eskişehir'deki vatandaşlara anket; Çibörek işletmelerine, Tatar kökenli kadınlara, Coğrafi İşaretli Ürün satışı yapan Eskişehir'deki bir hipermarkete mülakat uygulanmıştır. Araştırma sonucunda Çibörek ve Coğrafi Tescil hakkında bilgi yetersizliği sonucuna ulaşılmıştır ve ortaya çıkan bu sonuca yönelik öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Coğrafi İşaret, Tescil, Marka, Gastronomik Turizm

GİRİŞ

Coğrafi işaretler, ürün kalitesini garanti etmeleri, ürünün tanınmışlığını ve katma değerini arttırmaları, o yöreye ekonomik katkı sağlamaları açısından oldukça önemlidir. Coğrafi işaret tescili sahibi gerçekleştirmiş olduğu tescille, belirli bir coğrafi alana ait özellikleri taşıyan bir ürünün üretim yöntemini ve dolayısıyla kalitesini garanti altına almış olmaktadır. Bu açıdan bakıldığında Coğrafi İşaret Tescili için en uygun yapıların üreticilerin oluşturduğu örgütler olduğu söylenebilir. Türkiye'de bu potansiyele sahip birçok ürün olduğu gibi Çibörek'in de Avrupa Birliği tescili alması yeterli çalışmalar ve kooperatifleşmeyle mümkündür. Türkiye'de coğrafi tescil almış ürünlerden yalnızca 3 tanesi Avrupa Birliği'nde Coğrafi Tescil alabilmiştir. Ülkemiz, Avrupa Birliği Tescili alma potansiyeline sahip daha fazla ürünümüz olmasına rağmen dünyaya bu ürünleri tanıtır, dış ülkelere pazarlayamamaktadır. Çibörek'in Coğrafi İşaret Tesciline sahip olmasına rağmen Eskişehir'deki vatandaşlar hatta Çibörek işletmeleri tarafından tanınmaması, Çibörek'in markalaşma ve pazarlanmasında ulusal ölçekte bir standardizasyonun olmayışı çalışmanın temel problemidir. Bu çalışmada Çibörek'in Avrupa Birliği Tescili ile ilgili yapılabilecek önerilerin neler olduğu ortaya konulmaya çalışılmış ayrıca coğrafi işaretli ürünlerle ilgili farkındalık eksikliğine dair durum tespiti yapılırken bu konuyla ilgili toplumun bilinçlendirilmesine dair hedefler ortaya konmuştur. Çalışmanın problem cümlesi “Türkiye tescili olan Çibörek'in Avrupa Birliği tescili alması Eskişehir turizmine ve ekonomisine katkı sağlayacak mıdır?” olarak belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Yöntemi ve Deseni: Bu çalışma nitel ve nicel ölçme araçlarının bir arada kullanıldığı karma yöntem ile desenlenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Bu çalışmanın evreni, Eskişehir ilinin Odunpazarı ve Tepebaşı ilçesindeki 14-60 yaş aralığındaki katılımcılardır. Çalışmanın örneklemini ise rastgele seçilmiş Tatar aileler ile Çibörek işletmeleri ve coğrafi işaretli ürün satışı yapan hipermarket yetkilisidir. Ayrıca lise öğrencileri ve farklı meslek gruplarındaki katılımcılardır.

Veri Toplama Tekniği ve Aracı: Veri toplamak için 120 anket uygulanmıştır. Şehirdeki Çibörek işletmelerine yönelik 4 mülakat ve rastgele seçilmiş, Eskişehir’de yaşayan Tatar kadınlara yönelik 4 mülakat gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında coğrafi işaretli ürün satışı yapan hipermarketin yetkilisi ile de görüşme gerçekleştirilmiştir. Anket formları IBM SPSS Statistics 21.00 paket programında analiz edilmiştir.

BULGULAR

Katılımcıların Çibörek ve Coğrafi Tescile İlişkin Sorulara Verdiği Cevaplar

SORU 6: Coğrafi İşaret nedir?

“Bir patenttir.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %31,7, “Bir markadır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %7,5, “Ürünü korumaya yarayan bir düzenlemedir.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %25,0, “Fikri mülkiyet hakkıdır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %9,2, “Tescildir.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %3,2, “Diğer” seçeneği işaretleyen katılımcı oranı ise %3,3’tür.

SORU 7: Coğrafi İşaret almış bir ürüne bu işaretin faydaları nelerdir?

“Ürünün fiyatının artmasını sağlar.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %10,8, “Ürünün talebinin (iç ve dış piyasada) artmasını sağlar.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %39,2, “Ürün isminin korunmasını sağlar ve yanlış veya haksız kullanımları önler.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %49,2, “Standart bir kalitede üretimi sağlar, kalite tescillenmiş olur.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %42,5, “Bölge için reklam ve tanıtım sağlanmış olur.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %49,2, “Kırsal turizmin canlanmasını sağlar.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %16,7, “Pazarlama-satış kolaylığı sağlar.” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı %33,3, bu konu hakkında fikre sahip olmayan katılımcıların oranı ise %19,2’dir.

SORU 11: Çibörek için coğrafi işaretin alınması ne gibi değişiklikler meydana getirmiştir?

“Çibörek’in tanınmasını sağlanmıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %66,7, “Çibörek’in isminin korunması sağlanmıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %53,3, “Çibörek’in kalitesi artmıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %30,8, “Çibörek’in fiyatı artmıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %11,7, “Çibörek’in üreticilerinin geliri artmıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %29,2, “Coğrafi İşaretin yöreye ve ürüne hiçbir katkısı olmamıştır.” seçeneğini işaretleyen katılımcı oranı %3,3, bu konu hakkında fikre sahip olmayan katılımcıların oranı %18,3, verilen şıklar arasından “Diğer” seçeneğini işaretleyen katılımcıların oranı ise %0,8’dir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Çibörek İşletmeleri ile Yapılan Mülakat Bulguları

- Katılımcıların %75'i Coğrafi Tescil ve Coğrafi Tescilli Ürünler hakkında bilgiye sahip değildir.
- Katılımcıların %75'i Çibörek'in Türkiye tescili olduğunu bilmemektedir.
- Katılımcıların tamamı Çibörek'in Avrupa Birliği tescili almasının ülke ve Eskişehir ekonomisine aynı zamanda Eskişehir turizmüne etki edeceğini düşünmektedir.

Tatar Kadınlar ile Yapılan Mülakat Bulguları

- Katılımcılardan ikisi işletmelerde yapılan Çibörek'in asıl Çibörek'i yansıttığını düşünmüş, katılımcılardan biri lezzet farkı olduğunu belirtmiş, diğeri ise aslını yansıtmadığını belirtmiştir.
- Katılımcıların tamamı Çibörek'in Eskişehir'den dünyaya tanıtılmasını istediğini belirtmiştir. Ayrıca katılımcılardan bir tanesi derneklerinin bu konuda çalışmaları olduğundan bahsetmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMALAR

- Yapılan araştırma sonucunda elde edilen bulgulara katılımcıların büyük bir çoğunluğunun Coğrafi İşaret hakkında farkındalık sahibi olmadığı ortaya çıkmıştır. Bu sonuç da araştırmanın hipotezlerinden olan **“Coğrafi işaret kavramının, tüketici ve üreticiler tarafından bilinme oranı yetersizdir.”** hipotezini desteklemektedir.
- Yapılan mülakat sonucunda Coğrafi Tescilin hangi kurum tarafından verildiğine dair katılımcıların yeterli bilgiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Coğrafi İşaretili Ürüne dair farkındalık uyandırmak amaçlı yapılan reklamların artmasıyla satışlarda artış meydana geldiği sonucuna ulaşılmıştır.
- Bölgeye özgü ürünlerin “Coğrafi İşaret” adı altında etiketlenerek satışa sunulması kendi kategorisinde satış potansiyelini artırmaktadır.

ÖNERİLER

- Halkın kendi yöresel ürününe sahip çıkmasını sağlayan ve Coğrafi İşaret bilincini oluşturan kamu spotları ve reklamlar yayımlanabilir.
- Eskişehir Ticaret Odası ile Eskişehir Lokantacılar Odası birlikte çalışarak Çibörek işletmelerine Çibörek'in Coğrafi Tescili hakkında bilgilendirme yapabilir. İşletmelerin Çibörek'in tescilli olduğuna dair belge bulundurmalarını sağlayabilir.
- Üretici ve işletmeler desteklenerek Coğrafi İşaretili Ürün yapımı ve üretimine teşvik edilebilir.
- Araştırma sırasında Coğrafi Tescil ile ilgili yeterli ölçüde kitap kaynağının bulunmadığı görülmüştür yayınlanacak kitaplar ile bu konudaki eksikliğin giderilmesi sağlanabilir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

KAYNAKÇA

- Atay E. (2013) Geographic Indications In The World And In Turkey And The Case Of Adapazarı Islama Köfte (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Yüksek Lisans Enstitüsü, İstanbul.
- Coğrafi İşaret- tesk Sınai Mülkiyetler Hakları Bilgi Sitesi: <http://www.tesk.org.tr/tr/calisma/sinai/cografi.html> 01.08.2018 tarihinde ulaşıldı.
- Durusoy, Y.Y. (2017) Coğrafi İşaretli Gastronomik Ürünlerin Bölge Halkı Tarafından Algılanması Üzerine Analitik Bir Araştırma: Kars Kaşarı Örneği (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Erdoğan, I. (2006) Eskişehir İli Yıldıztepe Mahallesinin Gelişimi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Coğrafya Anabilim Dalı, Çanakkale.
- Meral, Y., & Şahin, A. (2012). Türkiye’de Coğrafi İşaretleme ve Yöresel Ürünler. Türk Bilimsel Derlemeler Dergisi, 88-89.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Geleceğin Okulları (2018 Coğrafya alanı Bursa Bölge ve Türkiye Birinciliği, Çevre Bilinci Özel Ödülü)

Melike Nur DÜMLUPINAR, Öykü Simay ŞAĞBAN

ÖZET

Hepimiz yaşamımızda bizlere “Nereye gidiyorsun?” diye sorulduğunda “İşe, okula, hastaneye” gibi bir mekân ismi veririz. İnsan ve mekân iç içedir. Herkesin hayatının bir bölümünde, gününün tamamını geçirdiği okullar en önemli mekânlarımızdan birisidir. 100 yıl önce, bir okuldan çevre için beklentiler farklıyken, günümüzde çok daha farklıdır. Gelecekte ise bambaşka olacaktır. Geleceğin okullarını içerisinde birden fazla enerji sistemini bulunduran ve günümüzdeki mevcut okul binalarından ayrılan, yenilenebilir enerjiyi kullanan tam bir ekolojik okul binası olarak tanımlayabiliriz. Araştırma nitel ve nicel ölçme araçlarının bir arada kullanıldığı karma yöntem ile desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket ve mülakat kullanılmıştır. Eskişehir ve Mannheim olmak üzere iki farklı şehirde anket formu uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 21.00 paket programında değerlendirilmiştir. Verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan öneriler göz önüne alınarak üç boyutlu ekolojik okul binası modeli SketchUp Make 2017 programında çizilmiştir. Çizimi tamamlanan model yenilenebilir enerji ve geri dönüşüm sistemleri dikkate alınarak maket olarak modellenmiştir. Araştırmanın sonucunda, projenin temelini oluşturan uygulanabilirlik ilkesi doğrultusunda tasarlanan ekolojik okul binasının maliyet tablosuna ulaşması hedeflenmiştir. Bu süreçte “Standart bir okul binasında sürdürülebilir çevre için neler yapılabileceği” ve “Ekolojik bir okul binasında sürdürülebilir bir çevre için neler yapılabileceği” üzerinde durularak projenin paydaşlarına yönelik farklı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Geri dönüşüm, yenilenebilir enerji, sürdürülebilirlik, ekoloji.

GİRİŞ

Dünya nüfusunun artmasına paralel olarak okullardaki öğrenci sayısı arttıkça yeni eğitim binalarına olan ihtiyaç artmaktadır. Ancak yapılan her yeni okulun bir önceki okul binasından farkı bulunmamaktadır. Bu bağlamda yapılan araştırmanın problem cümlesi “*Türkiye’de bölgelere göre farklılık gösteren ekolojik okul binası modeli nasıl yapılabilir?*” şeklindedir. Yapılan araştırmanın temel amacı, oluşturulan okul modelinin paydaşlar aracılığıyla hayata geçirilmesi ve bundan sonra kurulacak okul ve kamu binalarının ekolojik olarak inşa edilmesini sağlamaktır. Gün geçtikçe kirlenen dünyamızı sürdürülebilir çevre hedefleriyle daha yaşanılabilir hale getirmek, bunu yaparken bürokratik süreci de işin içine katarak “Ekolojik bir okul binası modeli” geliştirmek amaçlanmaktadır. Yapılan çalışmanın diğer çalışmalardan farklılığı, ekolojik okul binalarının tasarımında, ülkemizin bölgesel farklılıklarının da göz önünde bulundurulmasıdır. Böylece coğrafi koşullar göz önünde bulundurularak okul binalarında enerji tasarrufunun daha fazla sağlanması hedeflenmiştir. Yapılacak olan çalışma, ekolojik bir okul binasında eğitim alan öğrencilerin sürdürülebilir ve temiz bir dünya bilincine sahip olmalarını sağlayabilme açısından da önem taşımaktadır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Yapılan araştırmada karma yöntem deseni kullanılmıştır. Karma yöntemi destekleyen nicel çalışmalarda anket, nitel çalışmalarda ise 4 farklı kişiyle yapılan mülakatlar sonucunda 3 boyutlu ekolojik okul modeli tasarlanmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Eskişehir il merkezinde yapılan anket ile Baden-Württemberg eyaletine bağlı Mannheim ilinde yapılan anket dâhilindeki katılımcılar koşullu örneklemdir. Birinci çalışma evreninde Eskişehir il merkezinde bulunan öğrenciler ve eğitimcilerden oluşan 130 kişi ile çalışılmıştır. İkinci çalışma evreninde Mannheim il merkezinde bulunan öğrencilerden oluşan 30 kişi ile çalışılmıştır.

Veri Toplama Aracı: Veri toplama aracı olarak anket kullanılmıştır. Anketlerle iki ülke arasındaki farklılıklar tespit edilmek istenmiştir. Eskişehir’de ise yetkili kişilerle üç farklı mülakat gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Her iki şehirde yapılan anketler sonucunda elde edilen veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 21.00 paket programında analiz edilmiştir. Mülakatlardan elde edilen temalar tablolar haline getirilmiştir.

Proje Kapsamında Geliştirilen Model: Yapılan çalışmayla, içinde yenilenebilir enerji sistemleri bulunduran, tam anlamıyla bir ekolojik okul binası modeli geliştirilmiştir. Okulun ana malzemesi için Straforlu maket kartonu, Güneş panelleri için mukavva kartonu ve röntgen filmi, tarım alanı için mukavva kartonu, camlar için ise asetat kullanılmıştır. Video1:https://drive.google.com/file/d/1mcFJTib0UMQOsemwv0lqP9_wSUUPs9qN/view?usp=sharing Video2:<https://drive.google.com/file/d/1LifUUrKX5na7htdVwVVFxPtAsz1Lwne/view?usp=sharing>

BULGULAR

Anket Formunun Analizi

1) Atıkları geri dönüşüme verir misiniz?	Eskişehir/Türkiye	Mannheim/Almanya
Evet	85	30
Hayır	5	-
Bazen	38	-
Veri Kaybı	2	-

Tablo 1: Eskişehir’de bulunan katılımcıların %65’inin atıklarını geri dönüşüme verdiğine, %4’ünün vermediğine, %29’unun ise bazen verdiğine ulaşılmıştır. Mannheim’da bulunan katılımcıların ise tamamının atıklarını geri dönüşüme verdiğine ulaşılmıştır.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

4)Okulunuzda güneş paneli ve yeşil çatı uygulaması var mı?	Eskişehir/Türkiye	Mannheim/Almanya
Evet	130	14
Hayır	-	16

Tablo 4: Eskişehir’de bulunan okulların tamamında güneş paneli veya yeşil çatı uygulaması bulunmadığı görülmektedir. Mannheim şehrinde bulunan okulların ise % 47’sinde güneş paneli veya yeşil çatı uygulaması bulunmakta, %53’ünde bulunmamaktadır.

Görüşmeci İfadeleri

İkinci Görüşmecinin Branşı: Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi / Devlet Okulu Müdürü

5) Bir okulda rüzgârgülü kullanmayı, tarım yapmayı ya da güneş paneli kullanmayı, okulun enerji ihtiyacını karşılamak amacıyla tercih eder miydiniz?

Tarım mümkün olmaz çünkü hem yerimiz az hem de bu ciddi bir şey gerektirir. Hobi gibi olabilir ancak bir üretim sağlayıcı olamaz. Fakat rüzgârgülü ya da güneş paneli neden olmasın? Çok hoş olur. Özellikle güneş paneli.

Üçüncü Görüşmeci Branşı: Coğrafya / Devlet Okulunda Müdür

4) Okulunuzda enerji tasarrufu sistemlerinden hangileri bulunuyor? (Isıcam vs.)

Lambaların büyük bir kısmını led lamba yaptık. Isıcam var, mantolama istedik ama yok. Ofis perdelerimiz yok. Tasarruflarımızdan biri de çok sıcak havalarda kaloriferleri kısıyoruz.

Dördüncü Görüşmecinin Branşı: Fizik / Özel Okul Müdürü

4) Enerji tasarrufu sistemlerinin bulunduğu bir okul binası yapmakta ki ana hedefleriniz nelerdir?

Eğitimci bakış açısıyla binamızda eğitim gören öğrenciler elektrik enerjisinin nasıl üretildiğini öğrenecek, tasarruf ve sürdürülebilirlik bilincini aşılacak.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Yapılan araştırma sonucunda Eskişehir’de ve Türkiye genelinde projede tasarlanan ekolojik okul binası modeli bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu sebeple ekolojik bir okul binasının enerji giderlerine de ulaşılamamış ancak standart bir okul binasının enerji giderlerine ulaşılabilmiştir.
- Eskişehir’de atıkların geri dönüşüme verilmediği, öğrencilerin geri dönüşümü olan ve olmayan çöpleri ayırt edemediği sonucuna ulaşılmıştır. Bu sonuç bir problem olarak ele alınmış ve öğrencilerin geri dönüşüm atıklarını ayırt ederek ilgili yerlere atabilmelerini sağlamak için ekolojik okul binası modeline geri dönüşüm boru hatları eklenmiştir. Boru hatlarının bütün katları dolanarak bodrum kattaki atık deposu alanına ulaşması sağlanmıştır.
- Eskişehir’de bulunan okullarda güneş paneli veya yeşil çatı sistemlerinin bulunmadığına ulaşılmış ve bu problemin çözümüne yönelik de ekolojik okul binası modeline yeşil çatı sistemi eklenmiştir. Okul binasının modelinde bulunan yeşil çatı

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

sisteminin yazın çatının ısınmasını önleme, kışın ise iç ısıyı yansıtma ya da absorbe etme özelliklerinden yararlanılmıştır.

ÖNERİLER

- Millî Eğitim Bakanlığı ile ortak bir çalışma yapılarak ülke genelindeki tüm liselere ekoloji ve çevre eğitimi dersi müfredata eklenebilir.
- Standart okul binaları yıkılamaz ancak var olan imkânlardan yararlanarak standart okul binalarına da enerji sistemlerinden küçük eklemeler, maliyetler göz önüne alınarak yapılabilir.
- Paydaşlarda belirtilen Çevre ve Şehircilik Bakanlığı ile belediyelerdeki şehir ve bölge planlama bölümleri iş birliği yaparak ekolojik okul binalarının yaygınlaştırılmasında rol alabilir.

KAYNAKÇA

Altın, V. (2003). Evinizdeki Güneş, Bilim ve Teknik, s.427, 38-40.

Başka Bir Eğitim Mümkün: 24 Maddeyle Mutlu Keçi İlkokulu, (2014). ErişimTarihi:28.12.2017, 21.32, <http://listelist.com/mutlu-keci-ilkokulu/>

Creswell, W. ve Clark V.L.P (2011). Karma Yöntem Araştırmaları. Editör: Yüksel Dede, Selçuk Beşir Demir, Anı Yayıncılık, Ankara.

Güney Karadişoğulları, Ö., (2013). “Akıllı Binalarda Kullanılan Sistemlerin Sürdürülebilirlik Bağlamında İrdelenmesi” (yayımlanmış) Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Sutton, P.W. (2007). The Environment A Sociological Introduction, Polity Published.

ÖZET

Bu projenin amacı Eskişehir' e bağlı Sarıcakaya ilçesinin "Sakin Şehir" olma potansiyelinin ne düzeyde olduğunu tespit etmektir. Buna bağlı olarak bu unvanla birlikte kendisine katabileceği farklı kalkınma fırsatlarının neler olabileceği tartışılmış ve geleceğe yönelik öneriler geliştirilmiştir. Çalışma kapsamında Sarıcakaya'nın seçilmesinde rol oynayan en önemli faktör Sarıcakaya'nın çevresinde hâkim iklim şartlarına göre (Karasal), mikro iklim bölgesi özelliği (Akdeniz) göstermesi ve kısmen henüz bozulmamış doğal ve beşerî unsurlara sahip olmasıdır. Son günlerde hızla gelişen teknoloji ve bununla birlikte gelen çevre kirliliği, radyasyona maruz kalma, temiz bir nefese bile ihtiyaç duyulması gibi durumlar insanları tamamen sakinliğe ve temiz çevreye hasret bırakmıştır. Bu ihtiyaç insanları şehirden uzak, dinlenip rahatlayabilecekleri mekanların arayışına yönlendirmiştir. Ancak bir yerleşmenin "Sakin Şehir" unvanı alabilmesi için iklim ve doğal unsurları da kapsayan başka bazı kriterlere uyması gerekmektedir. Çalışmanın özgünlüğü Sarıcakaya'nın karasal koşullara sahip Eskişehir il geneline göre mikro iklim özelliklerinden yola çıkılarak "Sakin Şehir" potansiyelinin projelendirilmesidir. "Sakin Şehir" unvanına sahip olmak bir yerleşmenin kalkınmasına, adının ve potansiyelinin bilinmesine katkıda bulunur. Eskişehir'in Sarıcakaya ilçesi de birçok kendine has özelliğe sahip olmasına rağmen adının pek duyulmadığı yerleşmelerden bir tanesidir. Çalışmada ilçenin "Sakin Şehir" olması için halkın görüşleri alınmıştır ve yapılabilecek yenilikleri ölçmek amacıyla 90 kişiye anket uygulanmıştır. Bunun yanı sıra 6 yetkiliyle mülakat yapılmıştır. Yapılan araştırmalar sonucunda Sarıcakaya halkının büyük bir bölümünün "Sakin Şehir" unvanı almak istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Çalışmada ortaya çıkan sonuçlar çerçevesinde paydaşlara yönelik Sarıcakaya'nın "Sakin Şehir" unvanı alabilmesiyle ilgili öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Sakin Şehir, Mikro İklim, Ekoturizm, Hızlı Yaşam

GİRİŞ

"Sakin Şehir" (Cittaslow) akımı ile birlikte üye yerleşmelerin kültür, ekonomi, barınma, teknoloji, ortak sorumluluk, çevre koruma ve sağlıklı gıda gibi konularda daha zengin bir yapıya kavuşması beklenmektedir. Sarıcakaya ilçesi yazları kurak ve sıcak, kışları nispeten ılımandır. Bölge, Mikroklima İklim özelliği taşımaktadır. Sarıcakaya'nın sahip olduğu bitki örtüsü, ilçenin konumundan etkilendiği için verimli sebze, meyve ve bitki yetiştirilmesinde önemlidir. İç Anadolu bölgesinde bulunmasına rağmen Akdeniz iklim ürünleri ilçede yetiştirilebilmektedir. İlçenin ekonomik potansiyeli ve bitki çeşitliliği, ilçenin "Sakin Şehir" unvanına sahip olabilmesi sürecini destekler niteliklerdedir. Ancak bütün bu iklim ve tarıma bağlı olan potansiyel markalaşma konusundaki eksiklikler, ulaşım ve yatırım eksiklikleri gibi sebeplerden dolayı yeterince değerlendirilememektedir. Bu söylemlerden dolayı; bu çalışma Eskişehir ili Sarıcakaya ilçesinin "Sakin Şehir" olma potansiyelini ortaya koymayı hedeflemektedir. Buna bağlı olarak bu unvanla birlikte kendisine katabileceği farklı kalkınma fırsatlarının neler olabileceği tartışılmış ve geleceğe yönelik öneriler geliştirilmiştir. Dolayısıyla projenin problem cümlesini “Eskişehir il merkezi dışında ama Eskişehir’e çok uzak olmayan

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Sarıcakaya ilçesinin insanların alternatif yaşam taleplerine cevap verecek özellikte bir Sakin Şehir olma potansiyeli nedir?” olarak ifade edilebilir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Yapılan araştırmada karma yöntem kullanılmıştır. Nitel araştırma yöntemi olarak ilçedeki mülki idari amir, ilçe belediye başkanı ve çeşitli kamu görevlileri ile 6 kişiye mülakat yapılmıştır. Nicel araştırma dahilinde veri toplama tekniği olarak Sarıcakaya ilçe halkına yönelik 38 sorudan oluşan anket gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Çalışma Sahası ve Özellikleri: Bu araştırmanın çalışma sahası, Sarıcakaya ilçe sakinleridir. Örneklem olarak 96 kişiye ulaşılmıştır. Örneklemdeki 96 kişinin 90'ı çalışmadaki anket sorularını cevaplayanlardır. 6 kişi ise mülakat katılımcıdır.

Veri Toplama Tekniği ve Aracı: Çalışma sahasında fotoğraf çekimleri gerçekleştirilmiştir. İlçedeki vatandaşlarla diyaloglar ile gözlem çalışmaları yapılmıştır. Bunun yanında ilçedeki mülki ve idari amirler ile mülakat yapılmıştır. Ayrıca ilçe sakinlerinden 90 kişiye anket yapılmıştır. Anket iki bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde katılımcılara ait bilgiler yer alırken ikinci bölümde Sarıcakaya sakinlerinin "Sakin Şehir" statüsü kazanmaya ilişkin görüşlerine yer verilmiştir.

Verilerin Analizi ve Yorumlanması: Anket formlarından elde edilen sonuçlar SPSS 20,0 istatistik programı aracılığıyla analiz edilmiştir. Mülakatların dökümü yapılmış ve daha sonra tablolar haline getirilerek araştırmada kullanılmıştır.

BULGULAR

Katılımcının Sakin Şehir Kavramı Hakkındaki Bilgisine Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 90 kişinin "Sakin Şehir" kavramı hakkında bilgisinin oranına bakıldığında; %50'sinin “evet”, %50'sinin ise “hayır” cevabı verdiği görülmektedir.

Katılımcının Eko Ulaşım Planlanma Görüşüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 90 kişinin eko ulaşım planlanması oranına bakıldığında; %90,0'ı “katılıyorum”, %4,4'ü “kararsızım” ve %5,6'sının da “katılmıyorum” cevabını verdiği görülmektedir.

Katılımcının Verimli Bitkilerin Değerlendirmesi Görüşüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 90 kişinin verimli bitkileri değerlendirme oranına bakıldığında; %93,3'ünün “katılıyorum”, %5,6'sının “kararsızım” ve %1,1'inin de “katılmıyorum” cevabını verdiği görülmektedir.

Katılımcının Cittaslow Eğitimi Görme Görüşüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 90 kişinin Cittaslow eğitimi görmesinin istenme oranına bakıldığında; %66,7'sinin “katılıyorum”, %28,9'unun “kararsızım” ve %4,4'ünün de “katılmıyorum” cevabını verdiği görülmektedir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Katılımcının Cittaslow Kampanyalarını Desteklemesi Görüşüne Göre Dağılımı

Araştırmaya katılan 90 kişinin Cittaslow kampanyalarını destekleme oranına bakıldığında; %77,8'inin "katılıyorum" ve %22,2'sinin "kararsızım" cevabını verdiği görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Sarıcakaya'nın mikro iklim özelliğinden kaynaklanan çok ve çeşitli tarımsal ürün potansiyeli, nüfus miktarı, kadınların yaptığı yöresel ürünlerin markalaşma potansiyeli, doğal ve kültürel zenginlikleri, temiz hava, su ve toprak özellikleri ile Sakin Şehir ölçütlerinin önemli bir bölümünü karşıladığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Katılımcıların verdiği cevaplara göre Sarıcakaya'nın "Sakin Şehir" olması ile ilçede özellikle kadınların ekonomik ve sosyal statüsünün artacağına düşünüldüğü sonucuna ulaşılmıştır.
- Yapılan anketin 2. Bölümüne verilen "katılıyorum" cevabı diğer cevaplara nazaran daha fazladır. Bu cevaplar halk tarafından "Sakin Şehir" kriterlerinin onaylanması anlamına gelmektedir. Halkın "Sakin Şehir" projesine olumlu baktığı tespit edilmiştir.

ÖNERİLER

- Sarıcakaya Belediyesi, Kültür ve Turizm Bakanlığı ve Eskişehir İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ile iş birliğine giderek Sarıcakaya'nın mikro iklim özelliklerine yönelik tanıtım faaliyetlerinde bulunulabilir.
- Dünya rezervinin en büyük bölümü Sarıcakaya Mayıslar Mahallesinden çıkartılan ve işletilemeyen Mavi Kalsedon Madeninin işletilmesi için gerekli makineler sağlanabilir.
- Sarıcakaya Belediye Başkanı ile yapılan görüşme ve Sarıcakaya Kaymakamlığı tarafından hazırlanan Beyyayla ilçesinde bulunan Düden Mağarası'nın haritada görünmemesi mağaranın halka açık turizm alanı olmasına büyük engeldir. Bu mağaranın Kültür Varlıklarını Koruma Yüksek Kurulu'na kayıt altına alınması sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- ACAR, Ö. G. (tarih yok). SAKİN ŞEHİR LOGOSUNA SAHİP OLMANIN ÜYE ŞEHİRLERDE MEYDANA GETİRDİĞİ DEĞİŞİMLERİN TÜRKİYE'DE Kİ SAKİN ŞEHİR TEMSİLCİLERİ BAKIŞ AÇISI İLE DEĞERLENDİRİLMESİ. TURAN-SAM Uluslararası Bilimsel Hakemli Dergisi.
- Baştürk, B. (2015). Tarihi, Doğası, Kültürü ve Gelenekleriyle SARICAKAYA. Eskişehir/Sarıcakaya: Kültür Tanıtım Yayınları.
- Cittaslow Türkiye | Yaşamın Kolay Olduğu Kentlerin Uluslararası Ağı. (tarih yok). 11 19, 2017 tarihinde [cittaslowturkiye.org: http://cittaslowturkiye.org/#slayt](http://cittaslowturkiye.org/#slayt) adresinden alındı
- YÜKSEL ÖZMEN, Ş., BİRSEN, Ö., & BİRSEN, H. (2016). KENTLEŞME DİNAMİKLERİNE CİTTASLOW KENTLER ÜZERİNDEN BAKMAK: TÜRKİYE'DE Kİ CİTTASLOW ŞEHİRLERİ ÜZERİNE BİR ARAŞTIRMA. Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi Uluslararası Hakemli Dergisi, 20.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Artırılmış Gerçeklik ile Dünya'ya Dokunuyorum (2019 Coğrafya alanı Bursa Bölge Birinciliği)

İlke SARI, Zeynep TOKALAK

ÖZET

Yapılan çoğu araştırmaya bakıldığında “Artırılmış Gerçeklik” kavramının, gerçeklikten soyutlanmadan geliştirilen bir sanal ortam olduğu söylenebilir. 21.yy öğrenme, öğretme beceri ve yeterlikleri hem eğitimciler hem de öğrenciler için hızlı bir değişim süreci içerisinde. Bu hızlı değişim ve gelişime ayak uydurabilmek, yeni öğretim teknikleri açısından çağın gerisinde kalmamak eğitim anlayışının temel hedefleri arasındadır. Bunun yanında soyut düşünme becerisi yeteri kadar gelişmeyen öğrenciler, derslerde kullanılan terimlerle bilgileri zihinlerinde yeterince canlandıramamaktadırlar. Milenyum çağı öğrencilerinin ileri teknoloji becerileri, teknolojiye duydukları ilgi ve direkt teknoloji ile birlikte doğmuş olmaları eğitimcilerin dersleri ilgi çekici hale getirmek zorunda kalmasının temel sebeplerinden sayılabilir. Bu bağlamda Artırılmış Gerçeklik (AG) mobil uygulamalarının sınıf ortamında kullanılması öğretmen ve öğrenciler açısından eğitimde yeni bir sürecin habercisidir. Özellikle günümüzde Z Kuşağı olarak tanımlanan ve dijital çağın içinde doğan çocukların derse olan ilgi ve yeteneklerinin artırılması eğitimcilerin en temel hedeflerindendir. Araştırma nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntem ile desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket ve mülakat kullanılmıştır. Eskişehir’de bulunan bir lisede 9. Sınıf öğrencilerine Coğrafya Tutum Ölçeği, Artırılmış Gerçeklik (AG) Tutum Ölçeği ile ön test ve başarı testleri uygulanmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.00 paket programında değerlendirilmiştir. Çalışmanın neticesinde Kontrol ve Deney gruplarına uygulanan ölçek ve başarı testlerinin sonuçları ve uygulanan mülakatlara verilen cevaplar sonuç ve tartışma bölümünde değerlendirilmiş ve böylece araştırmanın paydaşlarına yönelik farklı önerilerin sunulması hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Z-Kuşağı, Artırılmış Gerçeklik (AG), Tutum Ölçeği

GİRİŞ

Artırılmış Gerçeklik uygulamaları ilk olarak savunma sanayisinde kullanılmaya başlansa da daha sonra kullanım alanını arttırmıştır. Hayatın her alanında kendini gösteren Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamalarının eğitimde kullanılmasının diğer alanlara göre daha geç olduğu bir gerçektir. Gelişen teknolojinin derslerde aktif olarak kullanılması öğrencilerin öğrenme süreçlerine olumlu katkılar sağlayacağı için eğitim süreci bir yandan daha nitelikli bir hale gelirken bir yandan da anlatılan derslerin ve kavramların öğrenilmesi ve öğrenciler tarafından anlaşılması daha kolaylaşacaktır. Coğrafya dersinde özellikle soyut kavramların ve görsel materyallerin fazlaca yer aldığı bir gerçektir. Yapılan çalışmanın amacı özellikle coğrafya dersinde öğretmenler tarafından kavratılması zor olan, öğrencilerin kavramakta güçlük çektikleri soyut kavramların öğretilmesinde Artırılmış Gerçeklik (AG) Uygulamalarının kullanılmasının öğretime etkisinin ne düzeyde olduğunu ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırma Deseni: Yapılan çalışma karma yöntem ile desenlenmiştir. Çalışmanın esas belirleyici noktası nicel yöntem çerçevesinde elde edilen veriler olmuştur. Bu bağlamda nitel yöntemden elde edilen verilerde araştırmanın temellendirilmesine katkı sağlamıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Yapılan araştırmanın evreni, Eskişehir il sınırları içerisinde bulunan bir resmî lise olarak seçilmiştir. Çalışmanın örneklemi bu okulda bulunan 9. sınıf öğrencilerinden oluşan 57 katılımcı oluşturmaktadır. Okulda yer alan dört şubeden iki farklı şube seçilirken amaçlı örneklem kullanılmıştır. 9-C sınıfı deney grubu olarak belirlenirken 9-D sınıfı kontrol grubu olarak belirlenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Örneklemde belirtilen 9.sınıf düzeyindeki öğrencilerin coğrafya derslerindeki başarı durumlarını ve ilgilerini ölçmek için Dünya'nın Şekli ve Hareketleri konusunu içeren bir ön test yapılmıştır. Yapılan bu testin sonucuna bakılarak her iki gruba da Coğrafya Tutum Ölçeği uygulanmış, daha sonra deney ve kontrol grupları olarak ikiye ayrılmıştır. Kontrol grubunda Artırılmış Gerçeklik (AG) ile ders işlenirken, deney grubunda klasik öğretim teknikleri uygulanmıştır. Daha sonra her iki gruba da başarılarını ölçmek adına aynı soruların olduğu Başarı Testi uygulanmış ve anketler sonucunda elde edilen ham veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 20.00 paket programında analiz edilmiştir.

Araştırma Kapsamında Sunulan Model Önerisi: Artırılmış Gerçeklik ile yapılan model önerisinin uygulama sürecinde Teknopark Araştırma Biriminde çalışan yazılım mühendislerinden, bilgisayar ve elektronik mühendislerinden ve grafik tasarımcılarından destek alınmıştır. Gezegenlerin modellemesi için gerekli bilgiler internet ortamından toplanmıştır. Güneş sistemi modellenirken “Modo” 3D modelleme programı kullanılmıştır. Kaplamaların oluşturulan küreler üzerinde düzgün görünmesi için UV açma işlemi gerçekleştirilmiştir. Daha sonra her gezegen için malzeme oluşturulmuştur. Bu malzemelere gezegen resimleri eklenmiştir. Her bir gezegen için animasyonlar oluşturulmuştur. Oluşturulan animasyonlar bir araya toplanmış ve” UNITY” oyun motoruna gönderilmek üzere FBX olarak çıktı alınmıştır.

Tablo 2: Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Ölçeği

	N (Kişi sayısı)	$\bar{X}$ (Ortalamalar)
9-C	29	2,8764
9-D	28	2,9240

BULGULAR

3.1 Anket Formunun Analizi

3.1.2 9-C ve 9-D Sınıflarının Coğrafya Dersine Yönelik Tutum Ölçeğine Verilen Cevapların Karşılaştırılması

3.1.3 9-C Sınıfının Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları Tutum Ölçeğine Verdikleri Cevaplar

Tablo 3: Artırılmış Gerçeklik Uygulamaları Tutum Ölçeği

	N (Kişi sayısı)	$\bar{X}$ (Ortalamalar)
AG Tutum Ölçeği	19	3,0217

3.1.5 9-C ve 9-D Sınıflarının Uygulama Öncesi ve Sonrası Başarı Durumunun Karşılaştırılması

Tablo 5: Her İki Grubun Uygulama Öncesi ve Sonrası Başarı Durumu

Deney Grubu (9-C)			Kontrol Grubu (9-D)		
Uygulama Öncesi	Uygulama Sonrası	Fark	Uygulama Öncesi	Uygulama Sonrası	Fark
% 69,17	% 70,96	% + 2,58	% 53,91	% 46,73	% -13,31

3.2 Mülakat Görüşme Sonuçları

Artırılmış Gerçeklik (AG) ile Ders İşleyen Öğretmen Görüşü

Gelecek dönemlerde coğrafya derslerinde Mobil Artırılmış Gerçeklik (MAG) Uygulamalarının kullanımı hakkındaki düşünceleriniz nelerdir?

Bu uygulamanın yaygınlaşacağı ve bu konuda öğretim materyallerinin tasarlanacağına inanıyorum. Tıp, askeri savunma sanayi, medya ve iletişimde kullanılan bu uygulamanın mutlaka eğitimde de yaygınlaşmasının çok önemli olduğunu düşünüyorum.

Artırılmış Gerçeklik (AG) ile Ders İşlemeyen Öğretmen Görüşleri

Coğrafya derslerinin Artırılmış Gerçeklik (AG) ile işlenmesi öğrencilerin akademik başarılarına etkisi olur mu?

Artırılmış Gerçeklik uygulamalarının coğrafya dersinde somutlaştırma sağlayacağını düşündüğümden öğrenme ve öğretme süreçleri daha verimli geçecek ve akademik başarı da artacaktır.

Artırılmış Gerçeklik (AG) ile Ders İşleyen Öğrenci Görüşleri

Artırılmış Gerçeklik (AG) teknolojisinin konuyu öğrenmenize nasıl etkisi oldu?

Canlı bir şekilde gördüğüm için hafızamda daha kalıcı bir yer edindi. Normal kâğıt üzerinde olduğundan daha kalıcı.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Deney ve kontrol grubuna yapılan başarı testi sonucunda Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamaları ile ders işlenen sınıfın daha yüksek ortalamaya sahip olduğu görülmüştür.
- Yapılan görüşmeler sonucunda derslerde Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamaları kullanmanın eğitimde yararlı olacağına ve bu uygulamaların öğrencilerin ilgisini çekeceğine derslere karşı öğrencinin ilgisinin artacağına ve dersleri daha eğlenceli hale getireceği görüşüne ulaşılmıştır. Bununla birlikte derse daha aktif katılan öğrencinin, ders öğretmenini dinlemekte daha istekli hale gelebileceği sonucuna ulaşılmıştır.
- Yapılan görüşmeler sonucunda katılımcıların çoğunluğu Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamaları hakkında bir çalışma yapmadıklarını ancak bu kavram üzerinde çalışmak istediklerini dile getirmişlerdir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

ÖNERİLER

- TÜBİTAK ve Millî Eğitim Bakanlığı ortak bir çalışma yapılarak Artırılmış Gerçeklik (AG) Uygulamaları ile yeni öğretim materyalleri tasarlanabilir.
- Bu uygulama Coğrafya dersinde “Dünyanın Şekli ve Hareketleri” konusu üzerinde yapılmıştır. Coğrafya dersinin farklı ünitelerine yönelik yeni Artırılmış Gerçeklik (AG) uygulamaları hazırlanarak kullanılabilir.
- Kullanılan Fun4Edu Space 4D+ kartlarının sadece 3 elektronik cihaza girilebildiği ve bu yüzden öğrencilerin 3 gruba ayrıldığı görülmüştür. Kullanılan kartlar daha fazla elektronik cihazla etkileşimli hale getirilebilir.

KAYNAKÇA

- Abdüsselam, M. S., & Karal, H. (2015). Artırılmış Gerçeklik, Eğitim Teknolojileri Okumaları 2015. Editörler: Buket Akkoyunlu ve Aytekin İşman ve Hatice Ferhan Odabaşı, Ayrıntı Basım Yayın ve Matbaacılık, 149-170.
- Baki, A., Gökçek, T. (2012). Karma Yöntem Araştırmalarına Genel Bir Bakış. Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, 42 (11), 1-21.
- Caudell, T. & Mizell, D. (1992). Augmented Reality: an Application of Heads up Display Technology to Manual Manufacturing Processes. Twenty-Fifth Hawaii International Conference, System Sciences, 1, 659 – 669.
- Gün, E. (2014). Artırılmış Gerçeklik Uygulamalarının Öğrencilerin Uzamsal Yeteneklerine Etkisi. Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Türkiye, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere’deki Lise Öğrencilerinin Ekolojik Ayak İzi Karşılaştırması (2019 Coğrafya alanı Bursa Bölge Birinciliği ve Türkiye İkinciliği)

Zeynep CEBECİ, Simge Nur SEVİM

ÖZET

21.yüzyılın en temel sorunlarından birisi küresel iklim değişikliğidir. Hızla artan dünya nüfusu küresel iklim değişikliği ile bir yandan dünyanın doğal kaynaklarını hızla tüketirken bir yandan da dünya çevre sorunlarıyla karşı karşıya kalmıştır. Bu sebeple sınırlı olan Dünya kaynaklarının daha uzun süre kullanılabilmesi ve daha temiz bir Dünya anlayışı tüm Dünya insanların ortak hedefleri arasında olmak zorundadır. Hızlı tüketim süreci artan nüfusa büyük bir enerji sorununu doğurmuştur. Artan nüfusun yerleşme ve barınma ihtiyacı beraberinde hızlı şehirleşme ve sanayileşme olgusunu doğurmuştur. Bunun sonucunda şehirlerdeki bu hızlı ve anormal büyüme ile birlikte 21.yy’da insanoğlu ekolojik ayak izi kavramı ile tanışmıştır. Bu araştırma beş farklı ülkedeki lise öğrencilerinin ekolojik ayak izlerini karşılaştırmak amacı ile hazırlanmıştır. Bu bağlamda projenin problem cümlesi: “Türkiye, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere’deki lise öğrencilerinin ekolojik ayak izi büyümesi ülkelerdeki lise öğrencileri arasında nasıl bir farklılık göstermektedir?” şeklinde belirlenmiştir. Lise öğrencilerinin ekolojik ayak izi bilinci ve çevreye duyarlılıklarını gözlemlemeyi amaçlayan bu çalışma karma olup betimsel tarama modeliyle yapılmıştır. Araştırmaya veri toplamak için Türkiye, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere’den basit tesadüfi örnekleme yoluyla 250 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak proje hazırlayanlar tarafından gerçekleştirilen ve yeniden tasarlanan beş farklı ekolojik ayak izi anketi kullanılmıştır. Ankette kapalı uçlu sorular sorulmuştur. Sorulan sorular SPSS 20.00 programıyla analiz edilmiştir. Beş ülkenin ekolojik ayak izi ortalamalarında farklılıklara rastlanmıştır. Lise öğrencilerinin Türkiye ekolojik ayak izi ortalamasının 2,60, İtalya ekolojik ayak izi ortalamasının 2,83, Fransa ekolojik ayak izi ortalamasının 2,60, Almanya ekolojik ayak izi ortalamasının 2,67, İngiltere ekolojik ayak izi ortalamasının 2,63 olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Ekolojik ayak izi, Sürdürülebilirlik, Ekoloji, Çevre.

GİRİŞ

Artan nüfusun yerleşme ve barınma ihtiyacı için çözüm olarak üretilen hızlı şehirleşme ve sanayileşme, beraberinde büyük metropol ve mega metropolleri doğurmuştur. Şehirlerin bu hızlı ve anormal büyümesi ile birlikte 21.yy’da insanoğlu ekolojik ayak izi kavramı ile tanışmıştır. İnsanlık olarak bir parçası olduğumuz ve dolayısıyla her türlü ihtiyacı ondan karşıladığımız gezegenimize sorumlu olduğumuzu göstermek için yapmamız gerekenlerden birisi de ekolojik ayak izi kavramının ne olduğunu sorgulamak olmalıdır. Bir nüfusun ayak izi içerisinde; solunum için gerekli olan hava, temiz su, gıda, hareket edebilmek için gerekli enerji, yaşam alanlarının kurulması için tüketilen kaynaklar, tüketim sonucu oluşan atıklar yer alır. Toplumların Ekolojik ayak izi ortalaması ne kadar az olursa, gezegenin ömrünün daha uzun olacağı bir gerçektir. Bu yüzden ekolojik ayak izini düşürebilmek adına farklı çalışmalar yapılmalıdır. Türkiye, İngiltere, Fransa, İtalya ve Almanya lise öğrencilerinin Ekolojik Ayak İzini ölçmeye yönelik hazırlanan bu çalışmada bahsedilen ülkelerdeki lise öğrencilerinin ekolojik ayak izi karşılaştırmasının yapılması hedeflenmiştir. Çalışmanın problem cümlesi ise

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Türkiye, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere’deki lise öğrencilerinin ekolojik ayak izi büyümesi ülkelerdeki lise öğrencileri arasında nasıl bir farklılık göstermektedir?” şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Modeli: Lise öğrencilerinin ekolojik ayak izi bilinci ve çevreye duyarlılıklarını gözlemlemeyi amaçlayan bu çalışma betimsel tarama modeliyle yapılmıştır. Ankette hem nicel hem nitel sorulara yer verildiğinden karma bir desene sahiptir.

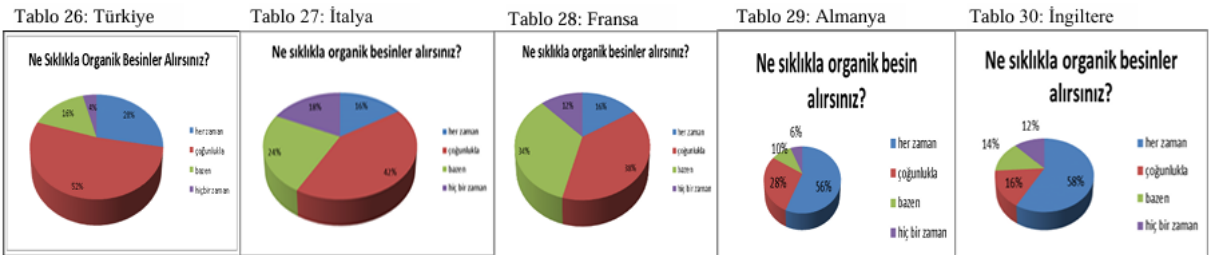
Çalışma grubu: Araştırmaya veri toplamak için Türkiye, İtalya, Fransa, Almanya ve İngiltere’den amaçsız örnek yoluyla 250 katılımcıya ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak proje hazırlayanlar tarafından gerçekleştirilmiş Türkçe ve İngilizce hazırlanan “Ekolojik Ayak İzi Anketi” kullanılmıştır. Hazırlanmış olan anket formunda; gıda, seyahat, ev, diğer ve okul olmak üzere toplam beş bölüm bulunmaktadır.

Verilerin Analizi: Ankette kapalı uçlu sorulara verilen yanıtlar SPSS 20 paket programı ile analiz edilmiş daha sonra bu programdan alınan yüzdelik dilim tabloları Excel’de düzenlenmiştir. Ekolojik ayak izi anketinde yer alan açık uçlu sorulardan ise elde edilen veriler nitel yöntem doğrultusunda şekillenmiştir. Sorulara geçerli cevap verenlerin açıklamaları değiştirilmeden, objektif olarak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

BULGULAR

Soru 6: Ne sıklıkla organik besinler alırsınız?

26. ve 30. tablolar arasında görüldüğü üzere katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda “Ne sıklıkla organik besinler alırsınız?” sorusuna %52 oranı ile Türkiye “çoğunlukla” cevabını vermiştir. Aynı zamanda Türkiye %4 oranı ile de en az “hiçbir zaman” cevabını vermiştir.

Soru 21: Belirtilen atıklardan hangilerini geri dönüşüme veriyorsunuz?

101. ve 105. tablolar arasında görüldüğü üzere katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda “Belirtilen atıklardan hangilerini geri dönüşüme veriyorsunuz?” sorusuna en çok %100 oranı ile Almanya “1 tanesini” cevabını vermiştir. İtalya ise %2 oranı ile en az “4 tanesini” cevabını vermiştir.

Soru 24: Sürdürülebilirlik için neler yaptınız?

Tablo 121: Türkiye

Tablo 122: İtalya

Tablo 123: Fransa

Tablo 124: Almanya

Tablo 125: İngiltere

121. ve 125. tablolar arasında görüldüğü üzere katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda “Sürdürülebilirlik için neler yaptınız?” sorusuna en çok %94 oranı ile İtalya “fıkrım yok” cevabını vermiştir. %2 oranı ile de en az İtalya “akıllı okullar yapılmalıdır” cevabını vermiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Fransa’daki lise öğrencilerine uygulanan ekolojik ayak izi anketinden elde edilen veriler sonucunda Fransa ekolojik ayak izi ortalamasının 2,60 olduğu sonucuna varılmıştır.
- Türkiye’deki lise öğrencilerine uygulanan ekolojik ayak izi anketinden elde edilen veriler sonucunda Türkiye ekolojik ayak izi ortalamasının 2,60 olduğu sonucuna varılmıştır.
- İtalya’daki lise öğrencilerine uygulanan ekolojik ayak izi anketinden elde edilen veriler sonucunda İtalya ekolojik ayak izi ortalamasının 2,83 olduğu sonucuna varılmıştır.
- İngiltere’deki lise öğrencilerine uygulanan ekolojik ayak izi anketinden elde edilen veriler sonucunda İngiltere ekolojik ayak izi ortalamasının 2,63 olduğu sonucuna varılmıştır.
- Almanya’daki lise öğrencilerine uygulanan ekolojik ayak izi anketinden elde edilen veriler sonucunda Almanya ekolojik ayak izi ortalamasının 2,67 olduğu sonucuna varılmıştır.
- Örneklemdaki öğrencilerin (ülke bazında) ekolojik ayak izleri genel anlamda farklı ortalamalara sahiptir. Bu durumun birçok faktörden kaynaklandığı ortadadır.

ÖNERİLER

- Sürdürülebilirlik kavramı çerçevesinde tüm kamu kuruluşlarında enerjinin daha verimli kullanılması ile ilgili çalışmalar yapılabilir.
- Evlerde, tüm kamu kuruluşlarında ve yerel yönetimlerde çevreye daha az zararlı ekolojik ürünlerin kullanımı teşvik edilebilir, geri dönüşümle ilgili çalışmalar çeşitlenebilir.
- Farklı ülkelerdeki Ekolojik Ayak İzi sonuçları raporlaştırılarak çevre politikaları geliştirilebilir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

KAYNAKÇA

- ABDALLA, Y.M.S. (2018), Çevre Bilincinin Ekolojik Ayak İzi ve Kültürel Dünya Görüşü ile İlişkisi, Kahramanmaraş: Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- DİNÇ, A. (2015), Bir Sürdürülebilir Kalkınma Göstergesi Olarak Ekolojik Ayak İzi ve Türkiye, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- GELDİAY, R.&, KOCATAŞ, A. (1975). Genel Ekoloji. İzmir: Ege Üniversitesi Fen Fakültesi Yayınları,7.
- KELEŞ, Ö. (2014). Sürdürülebilir Kalkınmada Değerlendirme Aracı Olarak Ekolojik Ayak İzi, editörler: İhsan Günaydın, Tufan Özsoy, İstanbul: Hiperlink Yayınları.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Benim Güvenliğim Komşumdur: Beyaz Yakalıların Yaşam Alanlarına Göre Komşuluk İlişkilerinin Sosyolojik Değişimi (2020 Sosyoloji)

İlayda KANDİLCİ, Melis ÖZBAY

ÖZET

Geçmişten beri süregelen değerlerimizden biri olan komşuluk, toplum hayatımızın vazgeçilmez bir olgusu olmuştur. Artan nüfusla birlikte insanlar sosyalleşmeye ihtiyaç duymuştur. Bu sebepten hayatımız boyunca yaşayacağımız yerleşim alanlarını doğru seçmemiz gerekmektedir. Bu yaşam alanlarını seçerken dikkat etmemiz gereken en önemli faktörlerden birisi komşuluk değerleridir. Bu araştırmada önceden girişinde güvenlik bulunmayan yerleşim alanlarında yaşayan Beyaz Yakalıların şu an yaşadıkları yüksek güvenli sitelerdeki komşuluk ilişkilerinin sosyolojik değişimi ve bunda güvenliğin etkisinin olup olmadığı araştırılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen problem cümlesi “Önceden girişinde güvenliği olmayan meskenlerde yaşayan Beyaz Yakalıların şu an yaşadıkları yüksek güvenli sitelerdeki güvenlik, komşuluk ilişkilerini nasıl etkilemektedir?” olarak belirlenmiştir. Yapılan çalışma nitel bir araştırma olup Eskişehir’de yüksek güvenli sitelerde yaşayan Beyaz Yakalı katılımcılarla görüşme gerçekleştirilmiştir. Bu mülakatta sitedeki yüksek güvenliğin komşuluk ilişkisi üzerinde etkisinin olup olmadığı ve güvenliğin sağladığı imkânlar araştırılmıştır. Mülakatlar sonucu elde edilen sonuçlara ve paydaşlara yönelik farklı öneriler gerçekleştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Beyaz Yakalılar, komşu, güvenlik, sosyoloji, değer.

GİRİŞ

Türk toplum hayatında yeri, unsurları, işlevi ve ortaya çıkardığı neticeleri bakımından önemli yere sahip olan komşuluk, günlük hayatın vazgeçilmez toplumsal bir yaşam alanı ve olgusudur. En önemli ve geçmişten beri süregelen değerlerimizden biri olan komşuluk, bireylerle sosyalleşme açısından hayatımızda büyük bir yere sahiptir. Bir evde mutlu ve güvenli bir ömür sürebilmek için öncelikle sosyal çevreye dikkat etmemiz gerekmektedir. Bireylerde güvenli bir ömür sürebilmek için güvenli yerleşim alanlarına yerleşme isteği doğmuştur. Bu sebepten kentleşmenin getirdiği sosyal yaşam alanları ile yüksek güvenli siteler büyük bir önem kazanmıştır. Yüksek güvenli sitelerin Beyaz Yakalıların tarafından tercih edilmesinin asıl sebebi imkân ve olanaklarının oldukça yüksek olmasıdır. Bu bağlamlar doğrultusunda bu çalışmada, imkân ve olanaklarının daha yüksek olması sebebiyle yüksek güvenli sitelerde ikamet eden Beyaz Yakalıların, komşuluk değerleri açısından sosyolojik bir değişim yaşayıp yaşamadıkları ve yaşanması durumunda nasıl bir değişim olduğu ortaya konulacaktır. Dolayısıyla bu projede, yüksek güvenli sitelerde yaşayan Beyaz Yakalı katılımcıların sitelerdeki güvenliğin onlar için ne ifade ettiği, buna bağlı olarak da komşuluk ilişkilerinin geçirdiği sosyolojik değişimin ortaya konması hedeflenmiştir. Projenin problem cümlesi “Önceden girişinde güvenliği olmayan meskenlerde yaşayan Beyaz Yakalı katılımcıların şu an yaşadıkları yüksek güvenli sitelerdeki güvenlik, komşuluk ilişkilerini nasıl etkilemektedir?” şeklinde belirlenmiştir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Bu araştırmanın evreni Eskişehir’de bulunan tüm Beyaz Yakalılar olarak tanımlanmıştır. Araştırmanın örneklemi Eskişehir’de gelişip büyümekte olan Batıkent Mahallesi’ndeki yüksek güvenlikli sitelerde yaşayan 20 Beyaz Yakalı katılımcı oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmanın veri toplama aracı görüşme formudur. İki kısımdan oluşan bir mülakat formu geliştirilmiştir. Birinci kısımda beyaz yakalı katılımcıların sosyo-demografik özelliklerini belirlemeye yönelik 6 soru sorulmuştur. İkinci kısımda ise açık uçlu sorular sorulmuştur. Beyaz Yakalıların “güvenlik” kavramına ilişkin metaforik algılarını ortaya çıkarmak için “Güvenlik benim içindır.” şeklinde oluşturulan cümleyi tamamlamaları istenmiştir.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Mülakat formları önce katılımcılar tarafından doldurulmuştur. Usulüne uygun doldurulamayan formların sadece uygun görülen cevapları değerlendirilmeye alınmıştır. Değerlendirilmeye alınan formların her sorusu kendi içinde gruplandırılarak Word’de tablolaştırılmıştır.

BULGULAR

Tablo 3. Görüşme sıklıkları

Tablo 3’de görüldüğü üzere katılımcıların %10’u yüksek güvenlikli sitelerdeki komşuları ile hiç görüşmemekte ama %90’ı komşuları ile sıklıkla görüşmektedir.

Sıra		Sıklık
1	Hiç	2
2	Ara sıra	0
3	Sıklıkla	18
Toplam		20

Tablo 4: Güvenliğin Komşuluk İlişkilerine Etkisi

Tablo 4’de görüldüğü üzere katılımcıların %100’ü güvenliğin komşuluk ilişkileri üzerinde bir etkisinin olmadığını söylemektedir.

Sıra		Sıklık
1	Etkilemez	20
2	Etkiler	0
Toplam		20

Tablo 5: Güvenlikli Siteleri Tercih Etme Nedenleri

Tablo 5’de görüldüğü üzere katılımcılar yüksek güvenlikli siteleri; huzurlu bulmaları (%35) ve güven hissiyatı (%25) içinde yaşam sürmek istedikleri için tercih ettiklerini belirtmişlerdir. Buna ek olarak, katılımcılar rahatlık ve çocuklarının güvenliği (%20) için tercih etmiştir.

Sıra		Sıklık
1	Huzur	7
2	Güven hissi	5
3	Can güvenliği	4
4	Rahatlık	4
Toplam		20

Eskişehir Batıkent Mahallesi'nde yaşayan Beyaz Yakalı katılımcıların oluşturduğu ortak metaforlar

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Beyaz Yakalı katılımcıların güvenli bir ortam, sağladığı imkânlar ve hizmetler gibi nedenlerden dolayı yüksek güvenlikli sitelere yerleştikleri sonucuna varılmıştır.
- Beyaz Yakalı katılımcılar ile yapılan mülakatlar sonucu sitedeki güvenliğin komşuluk ilişkileri üzerinde bir etkisinin olmadığı, bunun nedeninin ise bireyin kendi karakterine ve sosyalliğine bağlı olduğu sonucuna varılmıştır.
- Apartman dairesi veya müstakil evdeki komşuluk ilişkilerinin yüksek güvenlikli sitelerdeki komşuluk ilişkilerine göre daha zayıf olduğu görülmüştür. Bunun nedeni ise müstakil ev veya apartman dairelerinin diğer evlerden bağımsız olması ve bahçelerinin olmaması yüzünden komşularla olan ilişkilerde onları bağımsız hale getirmesi ve hiçbir sosyalleşmenin olmamasıdır. Bu sebeple sitelerde ortak alanların (bahçe, sosyal tesis vs.) olmasının komşuluk ilişkilerini daha güçlü hale getirdiği sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

- Beyaz Yakalıların önceden yaşadığı yerleşim alanlarından olan apartman ve müstakil evlerde komşuluk değerinin yoksunluğu ve sosyal hayatın bulunmaması sebebiyle bahçeli veya siteli yerleşim alanlarında ömür geçirmek sosyal hayatımız açısından daha verimli olabilir.
- Sitelerde ortak alanların (bahçe, sosyal tesis vs.) olmasının komşuluk ilişkilerini dolayısıyla insan ilişkilerini daha güçlü hale getirdiği görülmektedir. Bu sebeple toplumun birbiriyle iç içe olabilmesi için ücretsiz veya cüzi bir miktar ile kullanılabilen ortak alanlar oluşturulabilir.
- Çocuklu ailelerin yüksek güvenlikli siteye gelme sebeplerinden birinin çocuklarının güvenliği olduğunu görmekteyiz. Bu sebepten ailelerin ve çocukların birlikte olup iletişim halinde olacağı faaliyetler sayesinde aileler arasında komşuluk ilişkileri güçlenebilir.

KAYNAKÇA

- Aliağaoğlu, A. Balıkesir Şehrinde Güvenlikli Siteler, Çağdaş Kent Örneği. Erişim tarihi: 07.01.2020
- Çalık, Ç. (2016). İş yaşamına giriş: Nedir bu beyaz ve mavi yaka dedikleri?, Erişim tarihi: 13.01.2020
- Grant, J., Mittelsteadt, L. (2004), “Types of Gated Communities”, Environment and Planning B: Planning and Design, Vol. 31, s. 913-930.
- Sipahi. E., (2012). “Yeni” Liberalizmin “Yeni” Yaşam Alanları Olarak Güvenlikli Siteler: Konya Örneği. İdealkent, 3(7), 110-135.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Tarımın Yer Altında Yarınım Güvence Altında (2020 Coğrafya alanı Bursa Bölge Üçüncülüğü)

Elif AKKAYA, Cemile Nur AYDIN

ÖZET

Tarım ortaya çıkmasından bu yana insanların temel ihtiyaçlarını karşılamada önemli bir faktör olmuştur. Bu nedenledir ki tarım ve insan hep iç içe bulunmuştur. Özellikle artan nüfus miktarıyla birlikte ortaya çıkan tüketim ihtiyacı da artmış ve tarım daha nitelikli hale gelmiştir. Bu ihtiyacı karşılamaya yönelik tarım üzerine yenilikler yapılmış, tarımsal faaliyeti artırmaya yönelik gelişmeler yaşanmıştır. Örneğin her mevsim tarım faaliyeti için uygun olan seracılık bu gelişmelerden birisidir. Lakin son zamanlarda şehirleşme ile kırsal kesimden kentlere yaşanan göçlerle, değişen iklim koşullarıyla, kasırga, sel, dolu gibi doğa olaylarıyla birlikte tarımsal üretimin etkisi azalmış, tarımsal üretim aksamıştır. Bu kapsamda geliştirilen problem cümlesi “Karanlık ortamlarda yapay aydınlatma kullanılarak her aşaması insan kontrolü altında olan tarım yapılabilir mi?” şeklindedir. Yapılan çalışma deneysel olup gözlem yapılmıştır. Deneysel çalışmanın yanında nitel yöntem ile çalışma desteklenmiştir. Yapılan deneydeki verileri desteklemek amacıyla mülakat uygulanmıştır. Karanlık ortamda bitki yetiştirmenin mümkün olup olmadığının araştırıldığı deneyde pembe LED ışıkları altına marul, fasulye ve roka tohumları oluşturulan model seraya ekilmiştir. Sabit sıcaklık değerleri altında, düzenli bir şekilde sulanan bitkilerdeki değişimler gözlemlenmiştir. Yapılan gözlemler her hafta fotoğraflanarak kayıt altına alınmıştır. Ayrıca yetkili kişilerle gerçekleştirilen mülakat sonuçları gerekli değerlendirilmelere tabi tutulmuştur. Yapılan deney sonucunda roka tohumları iki, marul tohumları üç, fasulye tohumları dört günde çimlenmiştir. Beş haftada bitkiler büyük oranda gelişme göstermiş hatta fasulyeler çiçek açmıştır. Çalışmadan elde edilen sonuçlara ve projenin paydaşlarına yönelik farklı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Tarım, sürdürülebilirlik, sürdürülebilir tarım, küresel iklim değişiklikleri, seracılık.

GİRİŞ

Küresel iklim değişikliği ile sıcaklıkların artması ve yağış rejiminde düzensizliklerin meydana gelmesi tarımsal üretimi olumsuz etkileyen güncel sorunlardandır. Şüphesiz ki insanoğlu üretimi aksatan bu tarz faktörlerden etkilenmemek adına bazı uygulamalar geliştirmişlerdir. Bu uygulamalardan en yaygın olanı seracılıktır. Fakat 21. Yüzyılın en temel sorunlarından birisi haline gelmiş olan küresel iklim değişiklikleri seracılık faaliyetlerini ve üreticileri olumsuz yönde etkilemektedir. İnsanlar tarım ve seracılıkta meydana gelen bu olumsuzluklar karşısında üretim ihtiyacını karşılamak için yeni uygulamalar kullanmaya başlamışlardır. Özellikle teknolojinin de gelişmesiyle farklı alanlar ve farklı yöntemlerle (hidroponik) tarım yapılmaya başlanmıştır. “Tarımın Yer Altında Yarınım Güvence Altında” adlı bu proje yer altında (mahzen, sığınak vb.) ve karanlık (mağara, evlerin bodrum katları) ortamlarda tüm yıl boyunca, iklim değişikliklerinden zarar görmeden, hava şartlarından korunarak ve 24 saat boyunca tarım yapmayı içermektedir. Çalışmadaki değerlendirmeler ışığında problem şu şekilde ifade edilebilir: “Karanlık ortamlarda yapay aydınlatma kullanılarak ve her aşaması insan kontrolü altında tarım yapılabilir mi?” Bu projenin temel amacı, yer altında yapay aydınlatma ile

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

kurulacak seralarda bitkiler için en ideal koşulları oluşturmak ve küresel iklim değişikliklerinden etkilenmeksizin tarımı sürekli hale getirmektir.

YÖNTEM

Çalışmanın Deseni: Yapılan çalışma deneysel olup gözlem yapılmıştır. Deneysel çalışmanın yanında nitel yöntem ile çalışma desteklenmiştir.

Çalışmanın Örnekleme: Bu çalışmanın kolayda örnekleme mülakat yapılan 3 seracı ve alanlarında uzman olan 2 ziraat mühendisidir.

Deneysel Müdahale Süreci: Deneyde ahşap bir sera modeli, iki adet 18 voltluk pembe renkli LED, özel hazırlanmış botanik toprağı, üç farklı sebze tohumu (marul, fasulye, roka) kullanılmıştır. Araştırmacılar tarafından 3 boyutlu sera modeli tasarlanmış ve bir marangoz tarafından yapılmıştır. Elektrikçi yardımıyla modele zaman saati monte edilmiş ve LED sistemi kurulmuştur. Hazırlanmış olan sera modelinin içerisine toprak konulmuştur. Ekimi yapılan tohumların serada gösterdiği değişimler her gün gözlemlenmiş, ortaya çıkan sonuçlar gün gün raporlanarak kayıt altına alınmıştır.

Proje Kapsamında Geliştirilen Model: Yapılan çalışmayla, bitkilerin tamamen karanlık bir odada pembe renkli LED ışığı altında yetiştirileceği bir sera modeli tasarlandı. Bu sera modelinin fiziksel özellikleri ise şöyledir: Bu model 50 x 100 ebatlarındadır. Yerden yüksekliği ise 50 cm'dir. Modeli çevreleyen parçalar 10 x 30, üst kısımdaki parçalar ise 30 x 100 ebatlarındadır. Modelin ana malzemesi ahşaptır. Üst kısımdaki parçalara iki adet LED ve LED'lerin yanmasını sağlayan zaman saati monte edilmiştir. <https://drive.google.com/file/d/1pWZ6wPqaX0YLinOOcLVIRCXt3wnjUkzM/view?usp=sharing>

Veri Toplama Aracı: Çalışmada veri toplama aracı olarak mülakat formu kullanılmıştır. Hazırlanan mülakat formları bu konu hakkında yetki sahibi olan 3 seracıya ve 2 ziraat mühendisine uygulanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Mülakatlar esnasında alınan ses kayıtlarının dökümü yapılmış ve içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda katılımcıların vermiş olduğu cevaplar temalandırılarak kavram haritası oluşturulmuştur.

BULGULAR

Uygulanan Deney Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Fotoğraf 8: Roka tohumu ekildikten *iki* gün sonra çimlendi. (08.12.2019)

Fotoğraf 9: Marul tohumu ekildikten *üç* gün sonra çimlendi. (09.12.2019)

Fotoğraf 10: Fasulye tohumu ekildikten *dört* gün sonra çimlendi. (10.12.2019)

Seracılara Uygulanan Mülakat Sonucu Elde Edilen Bulgular

“Küresel iklim değişikliklerinin tarım alanları üzerindeki etkileri neler olabilir?” sorusuna 3 katılımcı bitkilerin olumsuz etkilenmesi cevabını vermiştir.

“Ülkemizdeki mahzenlerin, sığınakların tarıma uygun hale getirilmesi fikrini nasıl karşılırsınız?” sorusuna 1 katılımcı fikrim yok, 1 kişi yapılabilir ama lezzet konusunda fark olabilir, 1 kişi ise yapılabilir ama başarılı olunamayabilir cevabını vermiştir.

Alanında Uzman Kişilere Uygulanan Mülakat Sonucu Elde Edilen Bulgular

2-Artan nüfus ile birlikte bizi gelecekte ne tür sorunlar beklemektedir?

Açlık sorunu yaşanır hatta bu durum daha da ilerleyip gıda savaşlarına yol açabilir.

3- Herhangi bir savaş, kıtlık, doğal afet vb. olaylar karşısında tarımsal üretimin kesintiye uğraması ile ilgili sorunu gidermek için nasıl önlemler alınabilir?

Çiftçi birtakım tedbirler almalı, çiftçi bilgilendirilmeli, bitki için en uygun şartlar oluşturulmalı ve tarımda sürdürülebilirlik sağlanmalıdır.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Uygulanan deneyden elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Karanlık ortamda LED aydınlatması kullanılan deneyde bitkiler 5 hafta içinde gelişme göstermiştir.
- Işığın direkt altında bulunan fasulyeler kenarlarda kalan roka ve marul tohumlarına oranla daha fazla gelişme göstermiştir.

Uygulanan mülakattan elde edilen genel sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcılar küresel iklim değişikliklerinin bitkilerin gelişimi açısından olumsuz etki yarattığını düşünmektedir.
- Katılımcılar zarar gören seraların tarımsal geliri düşürdüğünü, üretimi sekteye uğrattığını ve ekonomik açıdan üreticiyi de tüketiciyi de olumsuz etkilediğini düşünmektedir.
- Katılımcılar tarımın mahzenlerde, sığınaklarda uygulanabileceğine olumlu baksalar da ürünlerin kalite ve lezzeti konusunda farklılık olabileceğini düşünmektedir.
- Katılımcılar karanlıkta tarımın zor ve ani olumsuz durumlar için bir avantaj, alternatif ve yeni bir yöntem olabileceğini düşünmektedir.

ÖNERİLER

- Türkiye’de bulunan, mahzenler, sığınaklar, mağaralar gibi karanlık ve doğa koşullarından etkilenmeyen ortamlar tarıma elverişli hale getirilebilir.
- İnsanlar evlerin karanlık olan bodrum katlarında yapay aydınlatma ile bireysel üretim yapabilir.
- Devlet tarafından çiftçiye hibe desteği sağlanıp, çiftçi bu yeni tarım metoduna yönlendirilebilir.

KAYNAKÇA

- Doğan, Z., Arslan, S., Berkman, A. N. (2015), “Türkiye’de Tarım Sektörünün İktisadi Gelişimi ve Sorunları: Tarihsel Bir Bakış” Niğde Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Sayı: 8, Cilt: 1, s. 30.
- Kardıç, A. Antalya-Anamur Arasındaki Seracılık Faaliyetleri. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi) İstanbul Üniversitesi/ Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2018). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (11. Baskı), Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yılmaz, S. (2015). Sürdürülebilir Tarım Mümkün Mü? (1. Baskı), İstanbul: Yeni İnsan Yayınevi.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Şehrimin Hayat Damarı Akarsuyum ile Güzelleşiyorum (Türkiye, Çin, Hindistan, Mısır, Avusturya, Fransa) (2020 Coğrafya)

Sultan Ezgi ÖZDEMİR

ÖZET

Bu araştırmanın temel amacı, altı farklı ülkede estetik görünümüyle kentsel cazibe alanı olan ve insanlara çeşitli rekreasyonel faaliyetler sunan akarsular ve çevresinde yürütülen rekreasyonel çalışmaların sosyal yaşam üzerindeki etkisini karşılaştırmaktır. Bu bağlamda projenin problem cümlesi, “Türkiye, Çin, Hindistan, Mısır, Avusturya ve Fransa’da içinden akarsu geçen şehirlerde akarsu çevresinde yapılan rekreatif çalışmaların kentlinin sosyal yaşam üzerine etkisi ülkelere göre ne gibi farklılıklar göstermektedir?” şeklinde belirlenmiştir. Araştırma nitel ve nicel ölçme araçlarının bir arada kullanıldığı karma yöntem ile desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket ve mülakat kullanılmıştır. Eskişehir, Şanghay, Haridwar, Kahire, Viyana ve Mende olmak üzere altı farklı şehirde anket uygulanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programı ve MindManager 2020 programı ile değerlendirilmiştir. Eskişehir, Haridwar ve Kahire olmak üzere üç farklı şehirde mülakat uygulanmıştır. Araştırmanın sonucunda altı farklı ülkede yapılan rekreasyonel çalışmaların genel kapsamıyla aynı amaçları taşıyarak yürütüldüğü, kentlinin sosyal yaşamı üzerinde aynı olumlu etkiye sahip olduğu ve yapılan çalışmaların ardından temiz, yeşil rekreasyon olanakları yarattığı sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: Akarsu, Su Okuryazarlığı, Rekreasyon, Peyzaj

GİRİŞ

Gelişen teknolojiyle beraber kentleşme ve sanayileşme yolunda ilk adımlar atılmaya başlanılmıştır. İnsanlar akarsulardan sanayi ve kentleşme sürecinde faydalanmış ancak bu durum akarsuların peyzajını bozmuş ve artık kentten kopmuş, kirletilmiş alanlara dönüştürmüştür. Bu proje ile içerisinde akarsu barındıran ülkelerde rekreasyonel çalışmaların sosyal yaşam üzerindeki etkisi araştırılmaya; su kıtlığı sebebiyle şu an elimizde bulunan fakat yarınını kesin olarak saptayamadığımız önemli bir su kaynağı olan akarsuların doğru kullanımına yönelik, yapılan çalışmalardan daha verimli nasıl sonuçlar elde edilebileceği hakkında öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın problem cümlesi “Türkiye, Çin, Hindistan, Mısır, Avusturya ve Fransa’da içinden akarsu geçen şehirlerde akarsu çevresinde yapılan rekreatif çalışmaların kentlinin sosyal yaşam üzerine etkisi ülkelere göre ne gibi farklılıklar göstermektedir?” şeklindedir. Bu çalışma ile akarsu kıyı ve çevresine kurulmuş şehirlerde yürütülen rekreasyonel çalışmaların bu kentlerde yaşayanların sosyal yaşamı üzerindeki etkisi araştırılarak kentlerdeki bireylerin yapılan bu çalışmalar doğrultusunda yaşadığı ekosistemin vazgeçilmez, önemli bir unsuru olan akarsu ile ne ölçüde bütünleşebildiği araştırılmak amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Yapılan araştırmada karma yöntem modelinden olan yakınsayan paralel karma yöntem deseni kullanılmıştır. Karma yöntemi destekleyen nicel çalışmalarda anket kullanılırken, nitel çalışmalarda ise 4 farklı kişiyle mülakat gerçekleştirilmiştir.

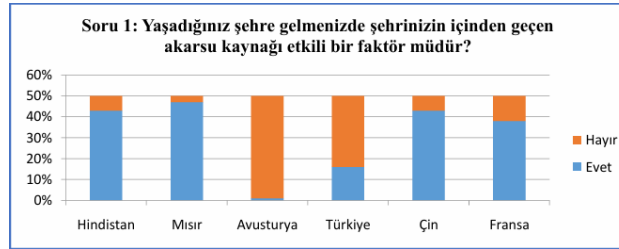
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın evreni dünyada içerisinden akarsu geçen kentler olarak alınmıştır. Bunlar; Türkiye’de Eskişehir kentinde bulunan Porsuk Çayı, Çin’in Şanghai kentinde bulunan Huangpu Nehri, Hindistan’ın Haridwar kentinde bulunan Ganj Nehri, Mısır’ın başkenti Kahire’de bulunan Nil Nehri ve Avusturya’nın Viyana kentinde bulunan Tuna Nehri şeklindedir. Araştırmaya akarsu kıyı ve çevresinde yaşayan toplam 300 kişi katılmıştır. Erişim sağlanabilen Türkiye-Eskişehir, Mısır-Kahire, Hindistan-Haridwar ve Fransa-Mende kentlerinin belediye başkanları araştırmanın amaçlı örneklemi oluşturmaktadır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmada veri toplama aracı, Türkçe, İngilizce, Almanca ve Fransızca olarak hazırlanmıştır. “Akarsu Kıyı ve Çevresinde Yürütülen Rekreasyon (Çevre Düzenlemeleri) Çalışmalarının Sosyal Yaşama Etkileri” anketi kullanılmıştır. Eskişehir, Haridwar ve Kahire’de ise üç farklı mülakat gerçekleştirilmiştir.

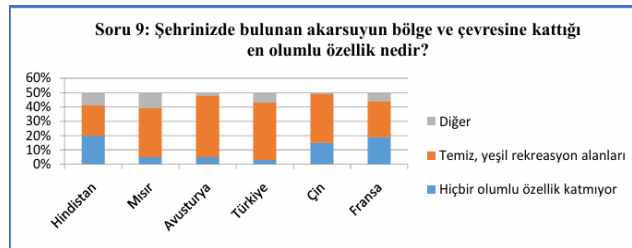
Verilerin Toplanması ve Analizi: Eskişehir, Şanghai, Haridwar, Kahire, Viyana ve Mende’de olmak üzere toplam altı farklı ülkede, dört farklı dilde anket uygulanmıştır. Her altı şehirde yapılan anketler sonucunda elde edilen ham veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 20 paket programında analiz edilmiştir. Ankette yer alan açık uçlu sorular MindManager 2020 programı ile kavram haritası oluşturularak bilgisayar ortamına aktarılmıştır.

BULGULAR

Nicel Bulgular

Soru 1’e en çok %47 oranı ile Hindistan “Evet” yanıtını vermiştir. En çok %49 oranı ile Avusturya “Hayır” cevabını vermiştir.

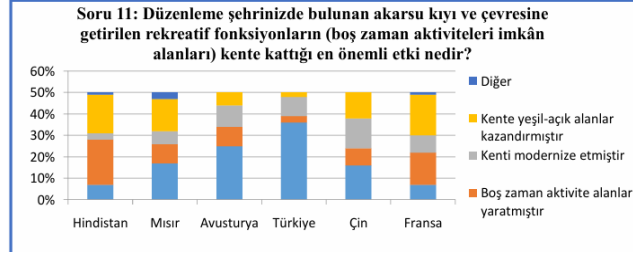

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Soru 9'a altı ülkenin tamamı en çok yüzde ile "Temiz, yeşil rekreasyon olanakları" cevabını vermişlerdir. Bu yüzdelerin ülkelere göre oranı şu şekildedir: Hindistan %21 oran ile, Mısır %34 oran ile, Avusturya %43 oran ile, Türkiye %40 oran ile, Çin %34 oran ile, Fransa %25.

Soru 11'e en çok %36 oran ile Türkiye "Sosyal bir alan yaratmıştır", en çok %21 oran ile Hindistan "Boş zaman aktivite alanları yaratmıştır", en çok %14 oran ile Çin "Kenti modernize etmiştir", en çok %19 oran ile Fransa Kente yeşil-açık alanlar kazandırmıştır" ve en çok %3 oran ile Mısır "Diğer" yanıtını vermiştir.

Nitel Bulgular

- Mısır'da uygulanan mülakatta çoğunlukla kentleşmeyle beraber yoğun nüfus artışı yaşanmasından dolayı ulaşım da çekilen güçlükleri gidermek için nehir yolu ile ulaşım desteklenmeye çalışıldığı ve köprülerin kalitesi artırılarak daha güvenli ulaşım yollarını elde etmek için uğraşıldığı öğrenilmiştir.

"Kentin yoğun nüfusa sahip oluşundan kaynaklı otobüs veya taksiler ulaşım için yeterli gelmiyordu. Bu sebeple Nil Nehri üzerinde teknelerle ulaşım sağlanılmaya çalışılmıştır." (G1: Mısır)

- Eskişehir'de uygulanan mülakatta ise Porsuk Çayı'ndan da ulaşım da faydalanılmasının yanı sıra proje öncesi var olan köprülerin yayalar için çok elverişsiz olması ve güçlük çıkarmasından dolayı daha kullanıma uygun ve estetik köprüler inşa edildiği bilgilerine ulaşılmıştır.

"Porsuk Çayı'nın temizlenmesine yönelik büyük ölçekli düzenlemeler yapılırken, içinden nehir geçen dünyanın gelişmiş kentlerinde olduğu gibi Porsuk'ta da kent içi ulaşım da faydalanılmasına yönelik çalışmalar yapılmıştır". (G2: Eskişehir)

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Eskişehir'de Porsuk Çayı ve çevresinde yaşayan bireylere uygulanan anketten elde edilen veriler sonucunda kentlinin yapılan rekreasyonel çalışmalardan sonra akarsu ile olan bağlarının yeniden güçlendiği, sosyalleşebilecekleri daha elverişli alanların oluştuğu ve çevresine kattığı estetik görünümünden dolayı daha fazla rağbet gördüğü sonucuna varılmıştır.
- Şanghai'da Huangpu Nehri ve çevresinde yaşayan bireylere uygulanan anketlerden elde edilen verilere göre yapılan çalışmaların kente temiz, yeşil rekreasyon alanları kazandırdığı ve kentlinin nehrin etrafında yeterli sosyal faaliyet ortamı bulabildikleri sonucuna varılmıştır.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

- Viyana’da Tuna Nehri ve çevresinde yaşayan bireylere uygulanan anketlerden elde edilen verilere göre yapılan çalışmaların kente temiz, yeşil rekreasyon alanları kazandırdığı ve akarsuyun yeterince temiz olduğu sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

- Yerel yönetimler tarafından kentlinin rekreatif ihtiyaçlarına cevap veren projeler referandumlar yoluyla kentte yaşayanların istekleri göz önünde bulundurularak geliştirilebilir.
- Akarsu kıyı ve çevresinde yürütülen ıslah çalışmalarının akarsuyun peyzajını bozmayacak şekilde tasarlanması ve kentte yaşayanları akarsu kaynaklarından uzak tutacak tasarımlardan kaçınılması sağlanabilir.
- Üniversitelerde peyzaj mimarlığı veya çevre ve şehir planlama bölümü okuyan öğrencilerin akarsu kıyı ve çevresinin analizini yaparak hem akarsuyun peyzajını bozmayacak hem de ideal bir rekreasyonel faaliyet alanı olacak maketler oluşturarak örnek teşkil etmesi sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Amarasinghe, U. A., & Sharma, B. R. (2008). Proceedings of the Workshop on Analyses of Hydrological, Social and Ecological Issues of the NRLP. Strategic Analyses of the National River Linking Project (NRLP) of India Series 2 (s. 373-377). New Delhi, India: International Water Managament Institute (IWMI).
- Sarıçam, S., & HEPCAN, Ç. C. (2015). Porsuk Çayı Adalar Mevkii ve Çevresinin Rekreasyonel Kullanımının Belirlenmesine Yönelik Bir Araştırma. Ege Üniversitesi Ziraat Fakültesi Dergisi, 52 (1), 1-9,
Erişim Adresi: <https://dergipark.org.tr/tr/download/article/file/59494>
- Şimşek, G. (2011, Mayıs). An Approach To Urban River Rehabilitation For Coexistence Of River And Its Respective City: Porsuk River Case and City of Eskişehir. (Yayımlanmış doktora tezi). Orta Doğu Teknik Üniversitesi/ Peyzaj ve Şehir Planlama Bölümü, Ankara.
- Wood, G. V. (2014, Temmuz). Water literacy and citizenship: Education for Sustainable Domestic Water Use in the East Midlands. Nottingham Üniversitesi, İngiltere.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Gönüllüyüz Vefalıyız Vefa Sosyal Destek Grupları ile Bilgelerimizin Yanındayız (2021 Değerler Eğitimi)

Elif AKKAYA, Murat AYGÜN

ÖZET

Yaşlılar toplumun değerlerini oluşturan en önemli yapı taşlarındandır. Bu yüzden yaşlılar bir ailenin olmazsa olmazlarındandır. Lakin son zamanlardaki değişen aile yapısında yaşlılar geri planda tutulmuş, çoğu çocuklarından ayrı yaşamaya mecbur bırakılmıştır. Yalnız yaşayan yaşlılar ise ihtiyaçlarını karşılamada zorlanmış, özellikle Covid-19 pandemi sürecinde getirilen yasaklarla beraber bu durum iyice artmıştır. Bu süreçte yaşlı, yardıma ihtiyacı olan ve yalnız bireylere yardımcı olabilmek için ise İçişleri Bakanlığı tarafından yayınlanan bir genelge ile Vefa Sosyal Destek Grupları oluşturulmuş, bu gruplar yardımıyla ihtiyaç sahiplerine destek olunmaya çalışılmıştır. Bu kapsamda geliştirilen problem cümlesi, “Covid 19 pandemi süreci, Vefa Sosyal Destek Grubunda çalışan gönüllüleri ve bu gruplardan destek alan ihtiyaç sahiplerini nasıl etkilemiştir?” şeklinde oluşturulmuştur. Yapılan çalışma nitel olup, fenomenoloji (olgubilim) deseni kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış üç ayrı mülakat formu kullanılmıştır. Bu formlardan ilki konuyla ilgili uzman kişilere uygulanmıştır. Diğerlerinden ilki Vefa Destek Gruplarında çalışan 29 gönüllüye, ikincisi ise bu gruplardan hizmet alan 12 ihtiyaç sahibine uygulanmıştır. Verilen cevaplar incelenip mülakat analizine tabii tutulmuştur. Yapılan mülakatlar sonucunda yardım edenler bu görevde yer almaktan çok memnun kaldığını, gerekli olursa tekrar görev alabileceklerini belirtirken; yardım alanların çoğu çevrelerinde kendilerine yardımcı olabilecek kimsenin olmadığını, ihtiyaçlarını karşılama konusunda Vefa Sosyal Destek Gruplarının büyük yardımları olduğunu, Vefa Sosyal Destek Gruplarının Türkiye’de önemli bir yere sahip olduklarını belirtmişlerdir. Çalışmada elde edilen sonuçlara ve projenin paydaşlarına yönelik farklı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Yaşlı, Covid-19, Pandemi, Vefa Sosyal Destek Grupları, Aile

GİRİŞ

“Eski Toprak” olarak nitelendirilen yaşlılar toplumların gelişmesi ve ilerlemesi açısından gerekli olan en önemli yapıtaşlarından birisidir. Bu kadar kıymetli olan yaşlılarımızın gençlerden bekledikleri en temel olgulardan birisi de “Vefa” olgusudur. Özellikle pandemi sürecinde oluşturulan Vefa Sosyal Destek Grupları sayesinde son dönemlerde unutulmuş vefa olgusu bir kez daha toplumun büyük bir kesiminde yer bulmuş, gençler ile yaş almış bilgilerimiz arasında çok güzel bir gönül köprüsü kurulmuştur. Karantina sürecinde kurulan ve bütün ülkede aktif rol oynayan Vefa Sosyal Destek Grupları, dayanışma, yardımlaşma ve gönüllülüğün en güzel örneklerini sunmuştur. Vefa Sosyal Destek Grubu gönüllüleri, 65 yaş üstü vatandaşların yardımına koşarak zor günlerde devletin şefkatli elini ihtiyaç sahiplerine uzatmıştır. Bu doğrultuda çalışmanın problem cümlesi “Covid-19 salgın süreci, Vefa Sosyal Destek Gruplarında görev alan çalışanları ve destek alan yaşlıları nasıl etkilemiştir?” olarak belirlenmiştir. Bu projenin temel amacı pandemi sürecinde Eskişehir’deki Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinde yaşayan yaşlı ve yardıma muhtaç insanlar için oluşturulan Vefa Sosyal Destek Grubu çalışanları ile bu çalışanlar aracılığı ile ihtiyaçları karşılanan yaşlıların görüşlerinin toplumsal analizini yapmaktır.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

YÖNTEM

Çalışmanın deseni: Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden Fenomenoloji (Olgubilim) Deseni kullanılmıştır.

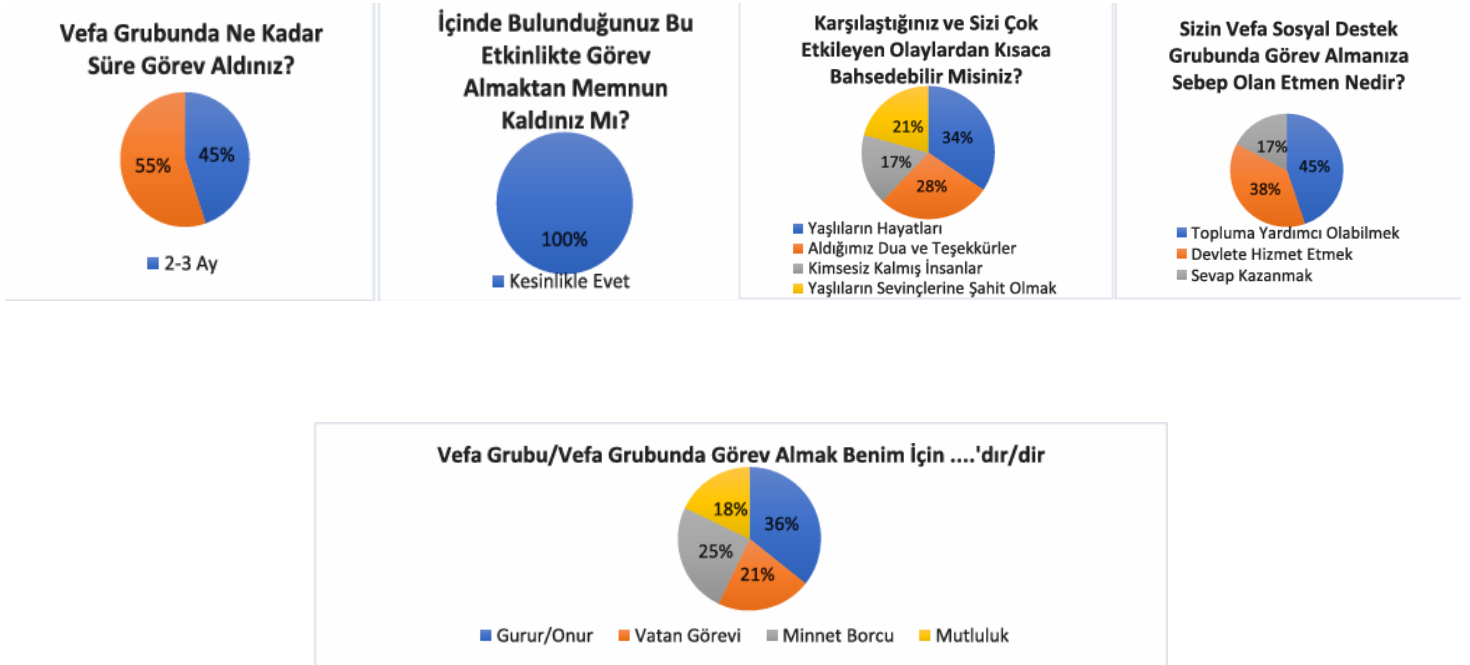
Çalışmanın evreni ve örneklemi: Eskişehir il merkezine bağlı Tepebaşı ve Odunpazarı ilçelerinde bulunan Vefa Sosyal Destek Gruplarında gönüllü bir şekilde görev almış kişiler ve Vefa Sosyal Destek Gruplarından yardım almış yalnız yaşayan, yaşlı kişiler ile çalışılmıştır. Mülakat formunun uygulandığı Vefa Sosyal Destek Gruplarında gönüllü olarak çalışan 29 kişi ve Vefa Sosyal Destek Gruplarından yardım almış 12 kişi Amaçlı Rastgele Örnekleme oluşturmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Hedeflenen verileri toplamak için iki farklı yarı yapılandırılmış mülakat formu kullanılmıştır. Covid-19 pandemi sürecinden kaynaklı olarak mülakat formları yüz yüze gerçekleştirilememiş olup telefonda sesli görüşme gerçekleştirilmiş ve görüşmeler kayıt altına alınarak tamamlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Mülakat formları sonucunda elde edilen ham verilerin dökümü yapılmış ve kayıt altına alınan görüşmeler içerik analizine tabi tutulmuştur. Bu doğrultuda katılımcıların vermiş olduğu benzer cevaplar temalandırılarak kavram haritası oluşturulmuştur.

BULGULAR

Vefa Gruplarında Görev Alanlarla Yapılan Mülakatlar Sonucu Elde Edilen Bulgular

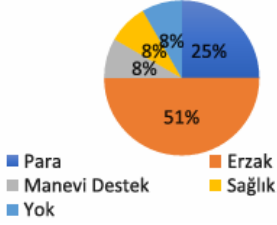

Herkes İçin Coğrafya

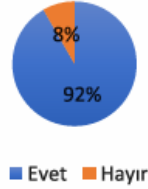
Kasım 2025 Özel Sayısı

Vefa Gruplarından Yardım Alanlarla Yapılan Mülakatlar Sonucu Elde Edilen Bulgular

Karantina Süresi Boyunca En Çok İhtiyaç Duyduğunuz Şey Neydi?

Vefa Gruplarının Karantina Olmadığı Zamanlarda da Çalışmalarını İster Miydiniz?

Vefa Gruplarını Tek Kelime ile Tanımlayacak Olsaydınız Ne Derdiniz?

SONUÇ VE TARTIŞMA

Vefa Sosyal Destek Grubu çalışanlarına yönelik uygulanan mülakattan elde edilen genel sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcıların 13'ü 2-3 ay arası görev alırken, 16'sı 3 aydan fazla süre görev almışlardır.
- Katılımcıların tümü yeniden imkanları olsa, yeniden görev almak istediklerini belirtmişlerdir.
- Katılımcıların tümü Vefa Sosyal Destek Gruplarının önemini tüm Türkiye'ye duyurulması gerektiğini düşünmüşlerdir.
- Katılımcıların 14'ü Vefa Sosyal Destek Gruplarının korona süreci dışında da özellikle 65 yaş üstü bireylere yardım etmede görev almaları gerektiğini, 5'i sistemli hale gelirse görev alabileceklerini, 5'i sadece zor ve ani şartlarda görev almaları gerektiğini, 5'i devletin bu konuda kurumları olduğunu ve görev almamaları gerektiğini belirtmişlerdir.

Vefa Sosyal Destek Gruplarından yardım alan vatandaşlarımıza yönelik uygulanan mülakattan elde edilen genel sonuçlar şu şekildedir:

- Katılımcıların 10'u Vefa Grupları olmasaydı çevresinde yardım edebilecek insanların olmadığını, 2'si yardımcı olabilecek insanların olduğunu belirtmişlerdir.
- Katılımcıların 4'ü karantina boyunca en çok işsizlik ve maddi imkansızlığın, 4'ü erzak eksikliğinin, 3'ü hastalığın, 1'i evde kalmanın kendilerini zorladığını belirtmiştir.
- Katılımcıların 3'ü Vefa Gruplarına mesaj olarak "gerçekten ihtiyaç sahiplerine ulaşsınlar", 5'i "Allah onlardan razı olsun", 2'si "iyi ki varlar", 1'i "düzgün çalışıyorlar", 1'i "teşekkür ederim" demek istediklerini belirtmiştir.

ÖNERİLER

- İçişleri Bakanlığı tarafından oluşturulan Vefa Sosyal Destek Grupları pandemi süreci gibi kritik dönemlerde hazırlıklı hale getirilerek sistemin iyi işleyen yönleri göz önünde bulundurularak aksayan yönlerine yönelik çözüm önerileri sunulmalıdır.
- Vefa Sosyal Destek Gruplarının önemi medya araçları yardımıyla daha çok duyurulup, toplumun bu tip sosyal sorumluluk projelerine yönelik ilgisi artırılabilir.
- Özellikle huzurevleri ve bakımevleri başta olmak üzere ülkemizdeki tüm yaşlılara yönelik rehabilitasyon çalışmaları açısından referans bir kaynak olarak gösterilebilir.

KAYNAKÇA

- AFACAN, D. E., & AVCI, P. D. (2020). Koronavirüs (COVİD-19) Örneği Üzerinden Salgın Hastalıklara Sosyolojik Bir Bakış. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)*, s.1-14.
- CANATAN, A. (2008). Toplumsal Değerler ve Yaşlılar. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, s.63.
- DURAN, Y. (2020, Temmuz). Pandemi Günlerinde Dayanışmanın Çarpan Etkisi: Vefa Sosyal Destek Grubu. 11 23, 2020 tarihinde yeşilay.org.tr: yeşilay.org.tr/tr/makaleler/pandemi-gunlerinde-dayanismanin-carpan-etkisi-vefa-sosyal-destek-grubu adresinden alındı.
- KULAKSIZOĞLU, D. I., & AYHAN, D. Y. (2020). Huzurevi ve Bakımevi Çalışanlarına Kurumda Kalan Kişiler İçin COVID-19 Salgınına Yönelik Öneriler. Aralık 29, 2020 tarihinde psikiyatri.org.tr: https://www.psikiyatri.org.tr/uploadFiles/2832020155435 HuzureviCOVID.pdf adresinden alındı.

ÖZET

COVID-19 küresel salgınına karşı, dünya genelinde verilen mücadelenin etkilerini ve bu zorlu süreç içerisinde yaşanan gelişmeleri aktaran medya kanalları, pandemi süreci boyunca medyada yansıtmış oldukları haberler neticesinde, toplumun bu süreç boyunca güncel bilgi alma ve gelişmelere ulaşma doğrultusunda, en çok erişim sağlanan ve takip edilen, etkisi oldukça geniş ve güçlü bir kaynak haline gelmiştir. Pandemi süreci boyunca toplum üzerindeki etkisini arttıran medya, bireylerin toplumsal algıları üzerinde de önemli etkilerde bulunmuştur. Yürütülen bu çalışma kapsamında, COVID-19 sürecinde medyanın toplumsal algı üzerindeki etkileri araştırılarak, farklı ülkeler çapında etkileri karşılaştırılmıştır. Bu bilgiler ışığında araştırmaya dair oluşturulan problem cümlesini şu şekilde ifade etmek mümkündür: “Pandemi sürecinde medyada yansıtılan COVID-19 haberlerinin Türkiye, Kırgızistan, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Almanya’da toplumsal algı üzerindeki etkisi nedir?” Çalışmaya dair derin bir literatür çalışması gerçekleştirilmiş olup, beş farklı ülkede sürdürülen anket çalışması sonucunda veriler toplanmıştır. Araştırma nicel yöntem ile desenlenmiştir. İlk olarak Türkiye’de 30 kişilik pilot çalışma uygulanmış sonrasında; Türkiye’de 200, Amerika Birleşik Devletleri’nde 200, Almanya’da 200, İtalya’da 200 ve Kırgızistan’da 200 olmak üzere toplam 1000 kişilik katılımcı grubuna anket uygulanmıştır. Uygulanan anketler neticesinde elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 ve Google Sheets programına aktarılarak işlenmiş, karşılaştırmalı olarak analiz edilmiştir. Araştırmanın sonucunda, medyanın COVID-19 küresel salgını sürecinde, çalışmanın yürütüldüğü ülkelerin toplumsal algıları üzerinde negatif etkileri bulunduğu ve aynı zamanda yapılan karşılaştırma sonucunda, medyanın etkilerinin ulus-üstü ve küresel olduğu sonucuna varılmıştır.

Anahtar kelimeler: COVID-19, Medya, Toplumsal Algı, Pandemi

GİRİŞ

Pandemi sürecinde medya kavramının topluma ve insanların Koronavirüs’e karşı bakış açılarına etkisi oldukça fazladır. Bu etkiler hem iyi hem kötü olmakla birlikte medyanın gücünün hafife alınmayacak boyutta olduğunu da bir kez daha göstermiştir. Medyada yayımlanan sağlık haberleri kategorisine giren COVID-19 haberleri başlı başına toplumu doğrudan etkilemektedir. Bu salgın ortaya çıktığı andan itibaren tüm dünya ülkelerinde ve Türkiye’de medyanın birinci sıradaki haberi olmuştur. Her gün art arda gelen Koronavirüs haberleri, toplumları önemli ölçüde etkilemiştir. Bu proje ile dünyanın düzenini büyük bir şekilde sarsan Koronavirüs’ün medyadaki yeri, toplumsal algı üzerindeki etkisi araştırılmaya; toplumların medyadaki COVID-19 haberleri ile maruz kalabilecekleri bazı riskler karşısında doğru bir Medya Okuryazarlığı bilincine sahip olabilmelerine yönelik öneriler sunulmaya çalışılmıştır. Çalışmanın problem cümlesi “*Pandemi sürecinde medyada yansıtılan COVID-19 haberlerinin Türkiye, Kırgızistan, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Almanya’da toplumsal algı üzerindeki etkisi nedir?*” şeklindedir. Bu araştırma ile pandemi sürecinde medyada yansıtılan COVID-19 ile ilgili haberlerin toplumsal algı üzerindeki etkisi, Türkiye, Kırgızistan,

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Almanya örnekleri üzerinden araştırılması hedeflenmiştir.

YÖNTEM

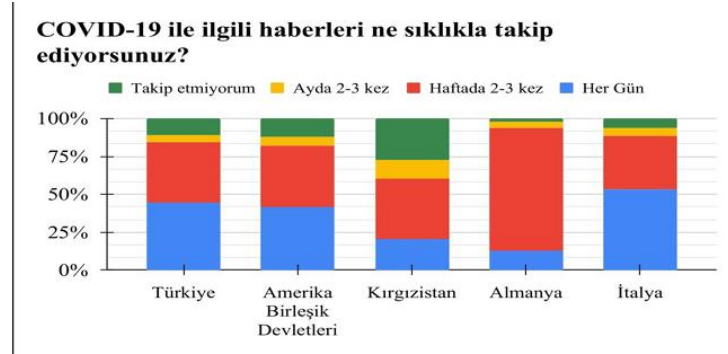
Araştırmanın Deseni: Yapılan araştırmada nicel yöntem kullanılmıştır. Yapılan bu araştırmanın deseni, nicel yöntem kapsamında betimsel tarama çalışması olarak belirlenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Bu araştırmanın evreni, Dünya'daki üç kıtada ve beş farklı ülkede yaşayan katılımcılar olarak alınmıştır. Bu ülkeler sırasıyla; Türkiye, Kırgızistan, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Almanya'dır. Araştırmaya toplam 1000 kişi katılmıştır. Araştırmanın örneklemini oluşturan beş farklı ülkedeki 1000 kişiye Random Örnekleme ile ulaşılmıştır.

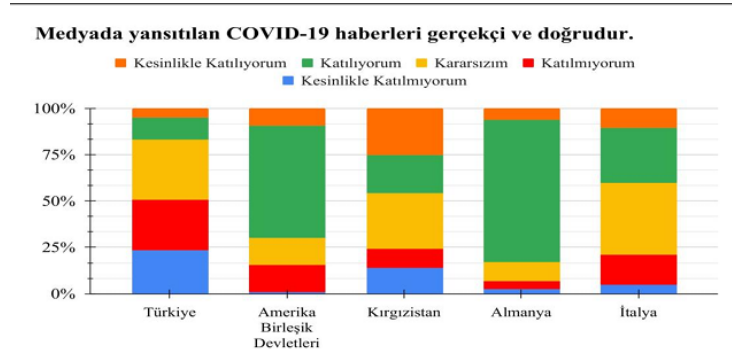
Veri Toplama Aracı: Araştırmada kullanılan veri toplama aracı, Türkçe, Kırgızca, İngilizce ve Almanca olarak hazırlanmış, "COVID-19 Sürecinde Medyanın Toplumsal Algı Üzerindeki Etkisi" anketi kullanılmıştır. Çevirisi yapılan bu anket ile etkinin beş ülke toplumu üzerindeki farklılıkları tespit edilmeye çalışılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Uygulanan anketler sonucunda elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programına aktarılarak, analiz edilmiştir. Yüzde oranları ve grafikler alınmış, sonucunda elde edilen veriler Google Sheets programına aktarılarak grafikler düzenlemiş ve tekrardan oluşturulmuştur.

BULGULAR

“COVID-19 ile ilgili haberleri ne sıklıkla takip ediyorsunuz?” sorusuna en çok verilen yanıt haftada 2-3 kez olarak görülmektedir.

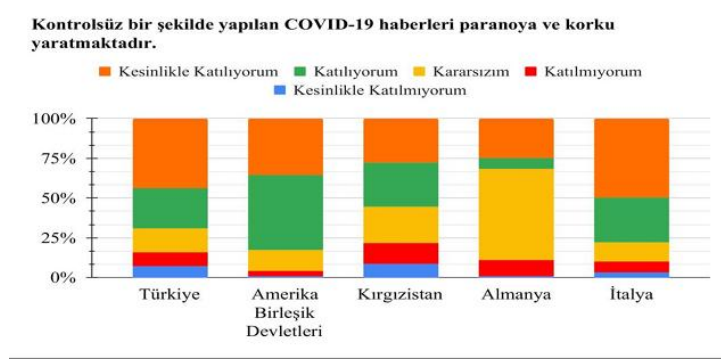

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Medyada yansıtılan COVID-19 haberleri gerçekçi ve doğrudur.” ifadesine 25,3% oranı ile en çok Kırgızistan “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermiştir. 23,4% oranı ile en çok Türkiye “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Verilen “397” yanıt ile “Katılıyorum” ifadesi katılımcılar tarafından en çok tercih edilen cevap olarak görülmektedir.

“Kontrolsüz bir şekilde yapılan COVID-19 haberleri paranoya ve korku yaratmaktadır.” ifadesine 49,5% oranı ile en çok İtalya “Kesinlikle Katılıyorum” cevabını vermiştir. 8,5% oranı ile en çok Kırgızistan “Kesinlikle Katılmıyorum” cevabını vermiştir. Verilen “359” yanıt ile “Kesinlikle Katılıyorum” ifadesi katılımcılar tarafından en çok tercih edilen cevap olarak görülmektedir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Türkiye, Kırgızistan, Amerika Birleşik Devletleri (ABD), İtalya, Almanya olmak üzere beş farklı ülkede ve üç kıtada uygulanan “COVID-19 sürecinde medyanın toplumsal algı üzerindeki etkisi” anketinden elde edilen veriler sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun COVID-19 ile ilgili haberleri sosyal medya ve dijital platformlardan takip ettiği sonucuna varılmıştır.
- Türkiye’den alınan veriler neticesinde ağırlıklı olarak COVID-19 ile ilgili haber yapan medya otoritelerinin, doğru bilgi vermekten çok manipülatif ve gerçek dışı bilgi verdiği cevabına ulaşılmıştır.
- Almanya’da yapılan anketler neticesinde diğer ülkelerin aksine en yaygın cevap medyada yer alan COVID-19 haberlerinin objektif ve tarafsız olduğudur.
- Ankete verilen cevaplar neticesinde Türkiye, Kırgızistan, Amerika Birleşik Devletleri, İtalya ve Almanya olmak üzere beş ülkede de medyada yapılan yönlendirmelerin insanlarda aşı karşıtlığı yarattığı algısının en yaygın görüş olduğu sonucuna varılmıştır.

ÖNERİLER

- Araştırma sonuçları çerçevesinde özellikle medya-okuryazarlığı konusunda Millî Eğitim Bakanlığı ile iş birliğine gidilerek, ders kitaplarında medya-okuryazarlığına dair konuların genişletilmesine yönelik öneri sunulabilir.
- Ulusal ve uluslararası medya yayın organlarının toplum algısını yanlış etkileyecek haberleri yayınlama konusunda etik kurulların ve komisyonların kurulmasına dair öneri sunulabilir.
- Toplumun doğru haber alma hakkı ve önemi konusunda bireylerin bilinçlendirilmesine yönelik eğitimler, sempozyumlar gerçekleştirilebilir.
-

KAYNAKÇA

- Demirel, S. D. (2018). Dijital Medyada Haber Üretim Sürecinde Okuyucu Odaklılık. *Journal of International Social Research*, 11(55), 825
- Dingil, A. Emre, Üçüncü Aşama Gündem Belirleme Araştırması: Sağlık Haberleri Özelinde Medya ve Kamuoyu Bağlantısı (Doktora Tezi), Eskişehir Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Eskişehir, 2018
- Gezgüç, M., Duman, D., Pandemiyle Mücadele ve Siyasi Liderlerin Tutumları: ABD, Almanya, Brezilya ve Yeni Zelanda Karşılaştırması, *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD)* Sayı:7 S:253-275, 2020
- Ulaş, M., Yeşil, A., Batı Medyasının Türkiye'ye Yönelik Algı Manipülasyonu: Koronavirüs Haberleri Üzerine Ampirik Bir Araştırma (Araştırma Makalesi), *Erciyes İletişim Dergisi* Cilt:7 Sayı:2 ss: 939-963, Erciyes, 2020

ÖZET

Sağlıkçıların öneminin bir kez daha anlaşıldığı COVID-19 salgını günlerinde sağlığın en önemli varlık olduğu herkes tarafından kabul edilmiş bir gerçektir. Pandemide topluma sağlık hizmetinde bulunan sağlıkçıların da görevlerini daha iyi icra edebilmelerinin temel koşulu öncelikle fiziksel ve ruhsal anlamda sağlıklı olmalarına büyük ölçüde bağlıdır. Bu projenin amacı halka sağlık hizmeti sunan sağlıkçıların pandemi günlerinde yaşadığı tükenmişlik durumunu sayısal verilerle ortaya koymaktır. Araştırma Nicel Yöntem ile desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak Google Forms sitesi üzerinden oluşturulan “Sağlıkçıların Tükenmişlik Durumu ve Korona İlişkisi” adlı dijital anket kullanılmıştır. Kullanılan anket formu; önceden Lal (2014) tarafından yayımlanmış yüksek lisans tezinde kullanılmış olan Tükenmişlik Ölçeği, sahibinin izni doğrultusunda alınmış ve projenin amacına hizmet edecek şekilde düzenlenerek anket formu olarak geliştirilmiştir. Uygulanan anketler sonucunda elde edilen ham veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 20 paket programında analiz edilmiştir. Bu programdan frekanslar, yüzde oranları ve tablolar alınmış ve elde edilen veriler toparlanarak Excel programında düzenlenmiştir. Araştırmanın bulguları sonucunda COVID-19 pandemisi sürecinde sağlık çalışanlarının büyük ölçüde zorlandıkları ve Tükenmişlik Sendromu yaşadıkları anlaşılmıştır. Bu sonuç yukarıda bahsedilen tutum ölçeğinin alınmış olduğu Hemşirelerin Tükenmişlik Çalışması’ndaki sonuçlarla büyük ölçüde benzerlik göstermiştir. Araştırma sonuçları çerçevesinde rapordaki paydaşlara yönelik bazı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Pandemi, Tükenmişlik Sendromu, Sağlık Çalışanı, COVID-19 (Koronavirüs Hastalığı)

GİRİŞ

Sağlık kurumlarında sürekliliğin ve toplumsal faydanın sağlanabilmesi, kaliteli ve verimli hizmet sunulabilmesi için sağlık çalışanlarının da sağlıklı olması gerekmektedir. Sağlık çalışanlarının tükenmişlik açısından en riskli gruplar arasında yer aldığı bilinmektedir. Sağlık çalışanlarında, yoğun iş yükü, hastanın sorumluluğunu yüklenme, ağır ve ölümcül hastalara bakım verme, hasta ve yakınlarına duygusal destek verme gerekliliği, sağlık hizmetinin dağılımındaki yetersizlikler ve fiziki imkanların yetersizliği, vardiya ve mesai şartlarının ağır olması vb. nedenler iş stresine neden olmaktadır. Ayrıca pandemi süreci de sağlık çalışanlarının tükenmişlik düzeylerini olumsuz yönde etkilemektedir. Sağlık çalışanlarının COVID-19 nedeniyle kaybedilmesi pandemi sırasında dünyadaki en önemli sorunlardan biri haline gelmiştir. Bu şartlar altında çalışan sağlık çalışanlarının tükenmişlik düzeyleri arttığından psikolojik, fiziksel ve davranışsal yönden olumsuz etkilenmektedirler. Bu olumsuzluklar iş yerine de yansımakta, iş başarısında düşüş vb. durumlar ortaya çıkmaktadır. Bu araştırmada Türkiye genelindeki sağlık çalışanlarının pandemi sürecindeki tükenmişlik durumlarını ortaya koymak ve sağlıkçıların özellikle pandemi sürecinde yaşadıkları tükenmişlik sendromuna dair öneriler sunmak amaçlanmıştır. Ayrıca sağlıkçıların tamamını kapsayan ve pandemi sürecindeki tükenmişliklerine dair başka bir sosyolojik çalışma bulunmamasından dolayı bu araştırmanın

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

gelecekteki çalışmalara kaynak olacağı öngörülmektedir. Araştırmaya dair ana problem şu şekilde tanımlanabilir: “COVID-19 pandemi süreci ile birlikte sağlık çalışanları tükenmişlik sendromu yaşamış mıdır?”

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Araştırma Nicel Yöntem kullanılarak desenlenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırmanın evreni Türkiye’de çalışan 165 bin 363’ü doktor, 204 bin 969’u hemşire ve diğer sağlıkçılar olmak üzere toplamda 1 milyon 61 bin 635 sağlıkçımız olarak alınmıştır. Araştırmaya evreni temsil yeteneğine sahip 500 sağlık çalışanı katılmıştır. Araştırmaya katılan 500 sağlık çalışanı araştırmanın Kartopu Örneklemi oluşturmuştur.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak “Sağlıkçıların Tükenmişlik Durumu ve Korona İlişkisi Anketi” kullanılmıştır. Uygulanan anket ile sağlık çalışanlarımızın pandemi sürecinde mesleklerine karşı olan ilgi düzeylerinde değişme, yaşadıkları psikolojik olumsuzluklarda bu sürecin etkisi araştırılmak amaçlanmıştır.

Verilerin Analizi: Uygulanan anketler sonucunda elde edilen ham veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 20 paket programında analiz edilmiştir. Bu programdan frekanslar, yüzde oranları ve tablolar alınmış ve elde edilen veriler toplanarak Excel programında düzenlenmiştir.

BULGULAR

Nicel Bulgular

		Table N %
Pandemi sürecinde hastalarla ilgilenmek beni motive ediyor	Hiç Katılmıyorum	28,0%
	Katılmıyorum	18,6%
	Kararsızım	26,8%
	Katılıyorum	17,8%
	Kesinlikle Katılıyorum	8,8%

“Pandemi sürecinde hastalarla ilgilenmek beni motive ediyor.” cümlesine en çok % 28 oranı ile hiç katılmıyorum, en az % 8,8 oranı ile kesinlikle katılıyorum cevabı verilmiştir.

		Table N %
Pandemi sürecinden dolayı işimden soğuduğumu hissediyorum	Hiç Katılmıyorum	16,0%
	Katılmıyorum	9,8%
	Kararsızım	14,8%
	Katılıyorum	19,4%
	Kesinlikle Katılıyorum	40,0%

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Pandemi sürecinden dolayı işimden soğuduğumu hissediyorum.” cümlesine en çok % 40 oranı ile kesinlikle katılıyorum, en az % 9,8 oranı ile katılmıyorum cevabı verilmiştir.

		Table N %
Pandemi sürecinde mesleki açıdan tükenmişlik sendromu yaşadım	Hiç Katılmıyorum	8,6%
	Katılmıyorum	5,4%
	Kararsızım	13,6%
	Katılıyorum	22,4%
	Kesinlikle Katılıyorum	50,0%

“Pandemi sürecinde mesleki açıdan tükenmişlik sendromu yaşadım.” cümlesine en çok % 50 oranı ile kesinlikle katılıyorum, en az % 5,4 oranı ile katılmıyorum cevabı verilmiştir.

		Table N %
Önceden beni çok mutlu eden şeyler bile artık mutlu etmiyor	Hiç Katılmıyorum	10,8%
	Katılmıyorum	8,2%
	Kararsızım	21,8%
	Katılıyorum	26,2%
	Kesinlikle Katılıyorum	33,0%

“Önceden beni çok mutlu eden şeyler bile artık mutlu etmiyor.” cümlesine en çok % 33 oranı ile kesinlikle katılıyorum, en az % 8,2 oranı ile katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

		Table N %
Bu süreçte kendimi daha yorgun ve bitkin hissediyorum	Hiç Katılmıyorum	3,6%
	Katılmıyorum	2,6%
	Kararsızım	9,4%
	Katılıyorum	25,2%
	Kesinlikle Katılıyorum	59,2%

“Bu süreçte kendimi daha yorgun ve bitkin hissediyorum.” cümlesine en çok % 59,2 oranı ile kesinlikle katılıyorum, en az % 2,6 oranı ile katılmıyorum yanıtı verilmiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Yapılan anket çalışmasından elde edilen verilere bakıldığında tükenmişlik belirtileri gösteren katılımcıların pandemi sürecinden itibaren kendilerine, çalışmakta oldukları kuruma ve sağlık durumlarını iyileştirmekle sorumlu oldukları hastalara karşı pozitif düşünceler taşımadıkları sonucuna ulaşılmıştır.
- Yapılan anket sonucunda katılımcıların büyük çoğunluğunun bu süreçte psikolojilerinin bozulmuş olduğu sonucuna varılmıştır.
- Pandemi süreci itibarı ile sağlık çalışanları normalden daha sinirli, mutsuz ve alıngan hâle gelmiş olduklarını ifade etmişlerdir.
- Sağlık çalışanları bu süreçte sorumluluklarından dolayı uyku düzenlerinin bozulduğunu ve kendilerini daha çok yorgun ve bitkin hissettiklerini ifade etmişlerdir.

ÖNERİLER

- TÜBİTAK'ın desteğiyle projenin Sağlık Bakanlığına sunulması ve geliştirilmesi sağlanabilir.
- Sağlık çalışanlarının COVID-19 virüsünden etkili bir şekilde korunması için koruyucu sağlık ekipmanlarının yeterli sayıda ve yüksek kalitede olması sağlanırken fen ve teknoloji alanındaki bu çalışmalara sosyolojik ve psikolojik çalışmalar destek verebilir.
- Sağlıkçılara meslek yaşamlarında karşılaştıkları pandemi gibi zor dönemlere daha güçlü hazırlanabilmelerine yönelik eğitimler verilebilir ayrıca psikolojik destekler sağlanabilir.

KAYNAKÇA

- Çelebi, V. & İnal, A. (2020). Covid-19 Pandemisini Felsefi Açıdan Değerlendirmek ve Anlamak. *Turkish Studies*, 15(6), 297-322.
- Elçin, G. (2020). Sağlık Çalışanlarında İş Sağlığı ve Güvenliği Algısının Belirlenmesi (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). İstanbul Medipol Üniversitesi/Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Lal, K. (2014). Hemşirelerde Tükenmişlik ve İş Doyumu: Aksaray ve Ortaköy Devlet Hastanesi Hemşireleri Örneği (Yayımlanmış yüksek lisans tezi). Beykent Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Varol, G. & Tokuç, B. (2020) Halk Sağlığı Boyutuyla Türkiye’de Covid-19 Pandemisinin Değerlendirilmesi. *Namık Kemal Tıp Dergisi* 2020; 8(3): 579-594.

ÖZET

Hedonik tüketim son dönem insanlığın karşı karşıya kaldığı hastalıklardan biridir. Tükettikçe mutlu ol sloganının bireylere her kanaldan aktarıldığı bir dönemde tüketmekten daha fazla mutluluk veren yardımlaşma değerinin insanoğluna hatırlatılması ve yaşatılması çok daha önemlidir. İnsanlığı tüketim eyleminden ayrı düşünmek olanaksızdır fakat bu eylem gerçekleşirken önemli olan değerleri tüketmemek; amacına uygun tüketim yaparak, tüketim çılgınlığına değerlerimizi kurban etmemektir. Bu araştırmada Osmanlı kültüründen günümüze ulaşan Zimem Defteri uygulamasıyla Hedonik tüketimin insanlarda yarattığı geçici mutluluklar yerine yardımlaşmanın insana verdiği daha kalıcı ve derin mutlulukların önemi ortaya konulmaktadır. Bu kapsamda geliştirilen problem cümlesi: “Hedonik tüketimin bireylerde oluşturduğu geçici mutluluklara karşın Zimem Defteri uygulamasının toplumun yardımlaşma kültüründe etkisi var mıdır?” şeklinde ifade edilebilir. Araştırma karma yöntem kullanılarak desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak Hedonik tüketim ölçeği, açık uçlu anket kullanılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.00 paket programında değerlendirilmiştir. Açık uçlu sorular ise Bubbl.us Mind Mapping Online programında değerlendirilerek kavram haritaları oluşturulmuştur. Verilerin analiz edilmesi sonucunda ortaya çıkan sonuçlar göz önüne alınarak çeşitli öneriler geliştirilmiştir. Sonuç olarak, “Sizce mutlu olmak için ne yapmalıyız?” diye sorulduğunda bu sorunun cevabının ‘tüketim’ olmadığı bir toplumu mümkün kılmak için kanaat ve infak gibi değerlerin işler hale getirilmesi zarurettir. Bu değerleri işler hale getirmenin alternatiflerinden biriye Osmanlı’dan kalan Zimem Defteridir.

Anahtar Kelimeler: Hedonik Tüketim, Zimem Defteri, İnfak, Kanaat, Yardımlaşma.

GİRİŞ

Geçmişten bugüne insanlar ihtiyaçlarını karşılamak için tüketime ihtiyaç duymaktadır ve bu tüketim faaliyeti insan farkında olsun veya olmasın birtakım değerler çerçevesinde gerçekleşmektedir. Hedonik tüketim bu değerler çerçevesinden bakmamızı engelleyen unsurlardan biridir. Hedonik tüketim; haz almak amacıyla tüketim faaliyetinde bulunmak olarak açıklanabilir. Geleneklerimiz arasında hazcı tüketimin getirdiği kültürel yozlaşmayla beraber unutulmaya yüz tutmuş değerlerimiz yer almaktadır. Bu değerleri kültürel miraslar aracılığıyla günümüz toplumuna entegre etmek mümkündür. Buna somut bir örnek olarak ise yardımlaşma kültürümüzden gelen bir uygulama olan Zimem Defteri verilebilir. Zimem Defteri Osmanlı medeniyetinin değerlerine sahip çıktığının göstergelerinden biridir. Projeyle ilgili yapılan literatür taramasında Zimem Defteri ve Hedonik tüketime ilgili olarak farklı disiplinlerin yapmış olduğu birçok çalışmayla karşılaşmıştır. Bu çalışmada ise Hedonik tüketimin bir alternatifi olarak Zimem Defteri uygulamasına yer verilmiş bununla birlikte Zimem Defterinin ve yardımlaşma değerinin kültürümüzdeki yeri ve önemi vurgulanmıştır. Çalışma Hedonik tüketim ve Zimem Defterini bir araya getirmesi ve karşılaştırılması açısından önem arz etmektedir. Bu projenin temel amacı, son dönemde daha çok karşılaşılan Hedonik Tüketim Kültürünün toplumumuzun üzerinde oluşturduğu değer kaybıyla ilgili farkındalık yaratmak bununla birlikte unutulmaya yüz tutmuş değerlerimizi Osmanlı kültüründen bize kalan ve

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

yardımlaşmanın en güzel örneklerinden biri olan Zimem Defteri uygulamasını gençlere tanıtmaktır. Bu bağlamda araştırmamızın problemi “*Hedonik tüketimin bireylerde oluşturduğu geçici mutluluklara karşın Zimem Defteri uygulamasının toplumun yardımlaşma kültüründe etkisi var mıdır?*” şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Bu araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı Karma Yöntem ile desenlenmiştir.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Yapılan araştırmanın evrenini 2020-2021 eğitim-öğretim yılında Eskişehir ili sınırları içinde yer alan üniversite öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışmanın örneklemini üniversite öğrencilerinden oluşan 70 katılımcı oluşturmaktadır. Bu araştırmanın örneklemini belirlerken, ölçeğin yaş aralığı dikkate alınıp amaçlı örneklem kullanılmıştır.

Veri Toplama Aracı: Veri toplama aracı olarak Hedonik Tüketim Ölçeği ve sonrasında açık uçlu anket kullanılmıştır.

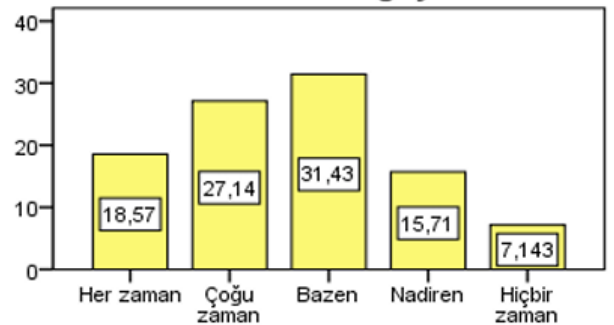
Verilerin Toplanması ve Analizi: 70 üniversite öğrencisine ilk önce Hedonik Tüketim Ölçeği uygulanmış ve ardından Zimem Defteri üzerine bilgilendirilme yapılmıştır. Katılımcıların kendi istekleriyle yaptıkları yardımlar ile toplanan bir miktar maddi destek ile Zimem Defteri uygulamasına katılmaları sağlanmış, zor durumda olan birinin borcunu kapatmada yardımcı olmalarının kendilerinde ne hissettirdiğine dair yeni bir açık uçlu anket uygulanmış ve verilen cevaplar değerlendirilmiştir. Uygulanan ölçeklerin sonucunda elde edilen ham veriler kodlanarak IBM SPSS Statistics 20.00 paket programında analiz edilmiştir. Açık uçlu anketlere verilen yanıtların temaları Bubbl.us Mind Mapping Online uygulamasında tablo haline getirilerek kavram haritası oluşturulmuştur.

BULGULAR

Nicel Veriler

Tabloya bakıldığında katılımcıların %18,57'si her zaman, %27,14'ü çoğu zaman cevabını verirken, diğer %31,43'ü bazen, %15,71'i nadiren, %7,143'ü hiçbir zaman cevabını vermiştir.

Beğendiğiniz ve satın almaktan haz duyacağınız bir ürünü almak için ihtiyacınız olan bir ürünü almaktan vazgeçer misiniz?

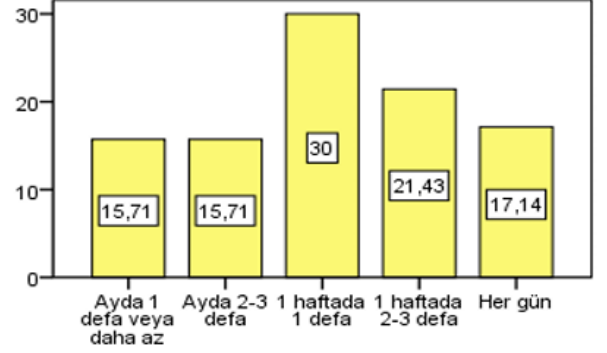

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Tabloya göre katılımcıların %15,71'i ayda 1 defa veya daha az, %15,71'i ayda 2 defa, %30'u haftada 1 defa, %21,43'ü haftada 2-3 defa, %17,14'ü her gün cevabını vermiştir.

Ortalama ne sıklıkla alışverişe çıkarsınız?

Nitel Veriler

“Bu uygulamadan sonra ne gibi duygular hissettiniz?” sorusuna, 19 kişi “mutluluk”, 13 kişi “yardımseverlik”, 12 kişi “huzur”, 8 kişi “empati”, 7 kişi “birlik ve beraberlik duygusu” ve 11 kişi “manevi değerlerimin geliştiğini hissettim” cevabını vermiştir.

“Zimem Defteri gibi uygulamalara daha çok katkıda bulunmak ister misiniz? Neden?” sorularına, 20 kişi “İhtiyaç sahiplerine yardım edebilmek için isterim”, 17 kişi “birlik ve beraberlik oluşması için isterim”, 11 kişi “geleneğin yaşaması gerektiğini düşündüğüm için isterim”, 9 kişi “insanların bilinçlenmesi gerektiğini düşündüğüm için isterim”, ve 4 kişi “bu duruma şüpheli yaklaştığım için istemem” cevabını vermiştir.

“Benim için tüketim.....dır.” metaforunu dolduran 8 kişi ‘maddiyattır’, 36 kişi ‘ihtiyaçtır’ cevabını verirken, diğer 8 kişi ‘ zevk işidir’, 11 kişi ‘israftır’, 5 kişi ‘alışkanlıktır’ ve 2 kişi ‘özgüvendir’ cevabını vermiştir.

“Benim için yardımlaşma.....dır.” metaforunu dolduran 15 kişi ‘gereklilik’tir’, 6 kişi ‘huzur veren bir iştir’, 15 kişi ‘paylaşmaktır’, 9 kişi ‘iyiliktir’, 10 kişi ‘mutluluktur’, 9 kişi ‘bütünleşmektir’ ve 6 kişi ‘maneviyattır’ cevabını vermiştir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Ölçek cevaplarına göre katılımcıların büyük bir yüzdesi satın almaktan haz duyacağı bir ürünü almak için ihtiyaçlarından vazgeçtiklerini ifade etmiştir. Bu noktada Hedonik tüketimin, ihtiyaçlar doğrultusunda yapılan tüketimin önüne geçtiği ve bir nevi tüketimin asıl amacını kaybettiği görülmektedir.
- Yapılan anketin cevaplarına göre katılımcıların çoğu Zimem Defteri uygulamasından sonra tüketim alışkanlıklarının üzerine düşündüğünü belirtmiştir.
- Yapılan anketin sonucunda katılımcıların büyük bir kısmı Zimem Defteri gibi uygulamaların toplumdaki israfa olumlu yönde etki edeceğini savunmuştur.

ÖNERİLER

- Kültürel miras olarak sayılan geleneklerimizden yardımlaşmaya yönelik olan uygulamaların (Zimem Defteri, sadaka taşı vb.) yapılması ve bunların toplumumuzda yaygınlaşması için vakıflara maddi destek verilebilir.
- Hedonik tüketimin sebep olduğu israfı önlemek adına seminerler ve konferanslar düzenlenebilir.
- Zimem Defteri hakkında çok az sayıda kaynağa ulaşıldığından bu konu hakkındaki araştırmaların arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılabilir.
- Zimem Defteri uygulamasını günümüzde yaygınlaştırmak adına bakkallar bu konu hakkında bilgilendirilip, Zimem Defteri'nin etki alanını genişletmek için dijital ortamda bir Zimem Defteri uygulaması tasarlanabilir. Buna referans olarak da İhtiyaç Haritası uygulaması örnek verilebilir.

KAYNAKÇA

- Can, M. (2009). Kültürel Miras ve Müzecilik. Kültür ve Turizm Bakanlığı.
- Göz, K. (2014). Toplumsal Değerler Bağlamında Yaşama Hürriyeti. Pamukkale Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi, 1(1), 85-101.
- İsik, D. (2019). The Politics of Giving: Charity, State, Civil Society and Governance in Contemporary Turkey. Journal of Muslim Philanthropy & Civil Society, 3(2), 01 25.
- Karataş, Ezgi. “Hedonic Consumption: Confirmation of the Scale and Analyzing the Effects of Demographic Factors and An Application in İzmir by Using Lisrel” Yüksek lisans tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, 2011

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Dijital Yerli ve Dijital Göçmenlerin Pandemi Sürecinde Değişen Online Alışveriş Alışkanlıkları (2021 Sosyoloji)

Nihan TATLIKATIK, Okyanus BİRER

ÖZET

Bu çalışmada 2019 yılında Çin'in Wuhan kentinde ortaya çıkan Covid-19 virüsünün küresel çapta bir pandemi haline gelmesiyle alınan önlemler doğrultusunda Türkiye genelinde uygulanan kısıtlamalardan kaynaklı olarak Dijital Yerli ve Dijital Göçmen tüketicilerin değişen online alışveriş alışkanlıkları ve tüketici davranışlarının sosyolojik analizinin yapılması amaçlanmıştır. Bu bağlamda projenin problem cümlesi "Covid-19 pandemisi Dijital Yerli ve Dijital Göçmen tüketicilerin online alışveriş alışkanlıklarını nasıl etkilemiştir?" olarak belirlenmiştir. Araştırma nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı Karma Yöntem ile desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak 27 sorudan oluşan online anket hazırlanmıştır. Hazırlanan anket Google Formlar aracılığıyla Türkiye'nin 7 coğrafi bölgesindeki 630 katılımcıya uygulanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programı ve Buble.us Mind Mapping Online programı ile değerlendirilmiştir. Araştırmanın sonucunda pandemi sürecinde Dijital Yerli ve Dijital Göçmen bireylerin online alışveriş alışkanlıklarının alışveriş yapma sıklığı, tercih edilen ürünler, alınan hijyen önlemleri bağlamında değişim gösterdiği gibi birtakım sonuçlara ulaşılmıştır. Bunun yanında sonuçlardan yola çıkılarak proje raporunda belirtilen paydaşlara yönelik, Dijital Göçmen bireylere dair Dijital Okuryazarlık eğitimlerinin gerçekleştirilmesi ve bu bireylerin günlük hayatta online alışveriş yaparken karşılaştıkları zorlukların azaltılmasının sağlanması şeklinde birtakım öneriler sunulmuştur.

Anahtar Kelimeler: Dijital Yerli, Dijital Göçmen, Pandemi, Online Alışveriş, Dijital Okuryazarlık

GİRİŞ

Tüketimin dijitalleşmesiyle hayatımıza giren online alışveriş, günlük hayatın vazgeçilmez unsurlarından biri haline gelmiştir. Toplumdaki bireylerin online alışverişe karşı tutumlarını etkileyen en önemli faktörler tüketicinin yaşı ve teknolojiyi kullanabilme yetisidir. Dijital yerli, göçmen, melez olmaları, tüketicilerin fiziksel alışverişe ve online alışverişe karşı olan tutumlarını etkilemektedir. Covid-19 virüsünün temas yoluyla yayıldığını göz önünde bulunduran tüketiciler fiziksel alışverişe sıcak bakmadıkları için online alışverişe yönelmişlerdir. Bu araştırma pandemi sürecine dair online alışverişle ilgili sonuçlara sahip olması açısından özgünlük içermektedir. Çalışmanın problem cümlesi "*Covid-19 pandemisi dijital yerli ve dijital göçmen tüketicilerin online alışveriş alışkanlıklarını nasıl etkilemiştir?*" şeklindedir. Bu çalışma ile Dijital Yerli ve Dijital Göçmen tüketicilerin değişen online alışveriş alışkanlıkları ve tüketici davranışlarının sosyolojik analizinin yapılmasının yanında, bu iki tüketici grubunun online alışverişe karşı tutumlarının pandemi öncesi ve pandemi sürecindeki sosyolojik değişiminin karşılaştırılması ayrıca gelecekteki, muhtemel tüketici davranışlarının göstereceği değişime yönelik öngörülerin sunulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı Karma Yöntemle desenlenmiştir.

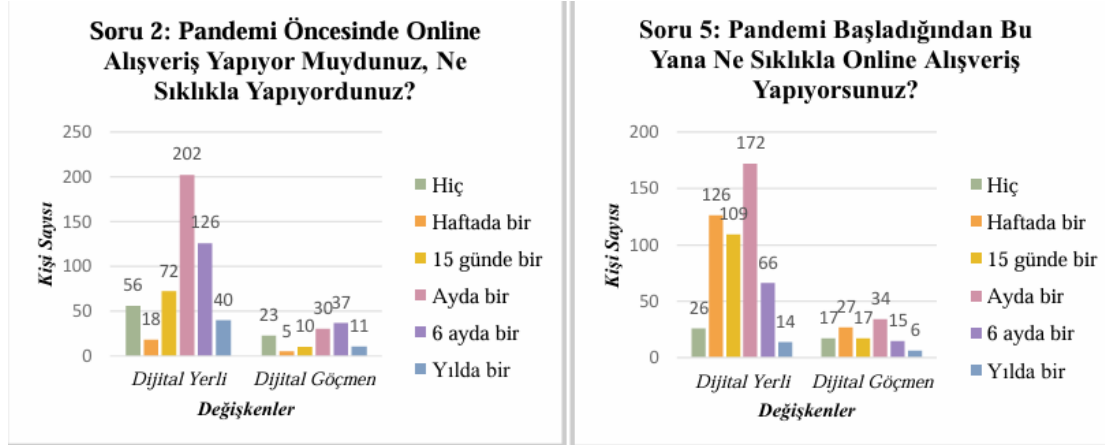
Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: Araştırma evreni olarak Türkiye’den yedi farklı bölge; ulaşılabilir evren olarak ise yedi farklı bölgede, illerde bulunan 15 yaş ve üzeri katılımcılar belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi ankete cevap veren 630 kişi oluşturmuştur. Araştırmanın örneklemi oluşturan katılımcılara Küme Örneklemeye ile ulaşılmıştır.

Veri Toplama Aracı: Araştırmaya veri toplamak için “Pandemi Sürecinde Dijital Yerli ve Dijital Göçmen Tüketicilerin Değişen Online Alışveriş Alışkanlıkları” online anketi hazırlanmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Online ankete verilen cevaplar IBM SPSS 20 paket programıyla analiz edilmiştir. Programdan alınan grafikler SPSS Chart Editor programında düzenlenmiştir. Katılımcıların verdikleri cevaplar doğrultusunda metaforlar incelenmiş, temalar oluşturulmuştur. Oluşturulan tematik kodlar Kavram Haritası üzerinde gösterilmiştir. Kavram haritası Buble.us Mind Mapping Online programıyla hazırlanmıştır.

BULGULAR

Uygulanan Ankete Verilen Yanıtlar

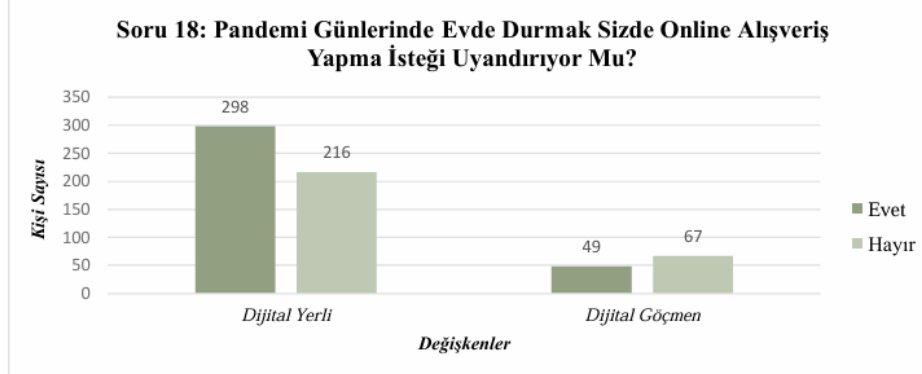
Soru 2 ve 5’te tüketicilerin pandemi öncesi ve pandemi sürecinde online alışveriş yapma sıklıkları karşılaştırılmıştır. Dijital yerliler için “Hiç”, “Ayda bir”, “Altı ayda bir” ve “Yılda bir” seçeneklerinde azalış gözlemlenirken “Haftada bir” ve “15 günde bir” yapıyorum seçeneklerinde büyük bir artış gözlemlenmiştir. Dijital göçmenlerde ise “Hiç”, “6 ayda bir” ve

Herkes İçin Coğrafya

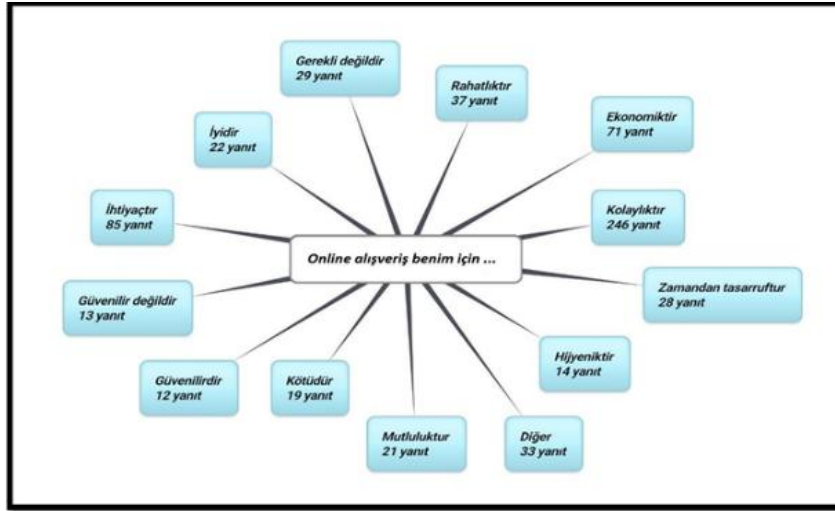
Kasım 2025 Özel Sayısı

“Yılda bir” seçeneklerinde azalış gözlemlenirken, “Haftada bir”, “15 günde” ve “Ayda bir” seçeneklerinde artış gözlemlenmiştir.

“Pandemi günlerinde evde durmak sizde online alışveriş yapma isteği uyandırıyor mu?” sorusuna dijital yerlilerin %58’i “Evet” cevabını verirken dijital göçmenlerin %58’i “Hayır” cevabını vermiştir.

Metafor Sorusuna Verilen Yanıtlar

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Pandemi sürecinde dijital yerli ve dijital göçmen tüketicilerin online alışveriş yapma sıklıklarında ve online alışveriş amaçlı dijital cihaz kullanımlarında artış gözlemlenmiştir.
- Pandemi sürecinin dijital yerli ve dijital göçmen tüketicilerin online alışveriş yaparken tercih ettikleri ürün gruplarını etkilediği gözlemlenmiştir.
- Pandemi sürecinde uygulanan kısıtlamaların dijital yerli tüketicileri online alışveriş yapmaya yönlendirdiği fakat dijital göçmenlerde böyle bir etkiye sahip olmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Pandemi süreci sona erdiğinde de dijital yerli ve dijital göçmen tüketicilerin çoğunluğu online alışverişe devam etmeyi düşünmektedir. Online alışverişin sunduğu kolaylıklar sayesinde dijital tüketimde yaş aralığının genişleyeceği, daha çok kişinin online

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

alışveriş imkanından yararlanacağı ve e-ticaretin fiziksel ticaretin yerini alacağı düşünülmektedir.

ÖNERİLER

- TÜBİTAK'ın desteğiyle çalışmanın proje raporunda belirtilen paydaşlara ve toplumun daha geniş kesimine ulaştırılması sağlanabilir.
- Özellikle Millî Eğitim Bakanlığına bağlı okullarda ders kitaplarında dijital okuryazarlık kavramına yönelik bölümlerin genişletilmesi ve dijital göçmenlere yönelik dijital okuryazarlık kurslarının açılması sağlanabilir.
- Küresel ve ulusal ölçekteki birçok şirkete özellikle dijital yerli ve dijital göçmen tüketicilerin alışverişteki davranış ve tutumlarını ortaya koyması açısından örnek bir çalışma olarak sunulabilir.

KAYNAKÇA

- Baker, S. R., Farrokhnia, R. A., Meyer, S., Pagel, M., Yannelis, C. (2020). How Does Household Spending Respond to an Epidemic Consumption During the 2020 COVID 19 Pandemic. NBER Working Paper 26949 <http://www.nber.org/papers/w26949>
- Derelioğlu, N. (2020). Dijital Yerliler ve Dijital Göçmenlerin Teknoloji Ürünlerine Yönelik İlgilenimlerinin Satın Alma Davranışları Üzerindeki Etkisinin Karşılaştırmalı Analizi. (Yüksek Lisans Tezi) Marmara Üniversitesi/Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Duygun, A. (2020). COVID-19 Pandemisi Sırasında Tüketicilerin Yaşam Tarzlarının Değerlendirilmesi. Econdor International Academic Journal , 4 (1) , 232-247.
- Telli Danışmaz, A. (2020). Covid-19 Salgınının Tüketicilerin Online Alışveriş Tercihine Etkisi. Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi, 9 (2), 83-90

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Candan Eğitimden Camdan Eğitime Geçen Öğretmenler Öğretmeye ve Öğrenmeye Devam Ediyor (2021 Sosyoloji alanı Bursa Bölge İkinciliği)

Zeynep CEBECİ

ÖZET

Dünya çapında hızla artmakta olan COVID-19 vaka sayılarıyla sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal faaliyetlerimizde ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Özellikle küresel ölçüde toplumları en çok etkileyen değişim ise eğitim alanında olmuştur. Bilgi çağı olarak adlandırılan 21.yy'da bilgi teknolojilerinin artması ve dijitalleşmeyle birlikte pandemi döneminde eğitimin devamlılığı için kullanılabilecek en iyi yöntemin tüm dünyada olduğu gibi Türkiye'de de Uzaktan Eğitim olduğu kanısına varılmıştır. Uzaktan eğitiminin ana iskeletini öğretmenler oluşturmaktadır. Dijitalleşmenin etkisiyle beraber –özellikle uzaktan eğitimde- güçlük yaşayan dijital göçmen ve dijital melez grubunda öğretmenlerin olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmanın amacı Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde çalışan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını ölçmek, uzaktan eğitim hakkındaki düşüncelerini metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır. Yapılan araştırma karma yöntemle desenlenmiştir. Araştırmaya veri toplamak amacıyla Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde çalışan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğretmenlerine “Uzaktan Eğitim Öğretmen Tutum Ölçeği” uygulanmıştır. Toplamda 1725 katılımcıya küme örnekleme yöntemiyle ulaşılmıştır. Elde edilen veriler SPSS 20.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Metafor sorusunun analizinde, gelen cevaplar doğrultusunda aralarından benzerlik kurulan metaforlar aynı kod içinde ilişkilendirilerek ortak tematik alanlar oluşturulmuştur. Araştırmanın sonuçlarından birkaçı ise şu şekilde sıralanabilir: Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde çalışan öğretmenler yüz yüze eğitimin, uzaktan eğitimden daha etkili olduklarını düşünmektedir. Katılımcıların verdiği cevaplar doğrultusunda uzaktan eğitim zaman kaybı olarak görülmektedir. Öğretmenler, uzaktan eğitimle verilen bilgilerin kalıcı olmadığını düşünmektedir. Yedi farklı coğrafi bölgeden elde edilen verilerin sonucunda ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğretmenlerinin tutumları arasında anlamlı bir farklılığa rastlanılmamıştır. Elde edilen sonuçlar farksızlık hipotezini doğrular niteliktedir.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan Eğitim, Dijitalleşme, Dijital Göçmen, Dijital Melez, COVID-19

GİRİŞ

Pandemiyle birlikte sağlık, ekonomi, eğitim ve sosyal faaliyetlerimizde ciddi değişiklikler meydana gelmiştir. Küresel ölçüde toplumları en çok etkileyen değişim ise eğitim alanında olmuştur. Bilgi çağı olarak adlandırılan 21.yy'da bilgi teknolojilerinin artması ve dijitalleşmeyle birlikte pandemi döneminde eğitimin devamlılığı için kullanılabilecek en iyi yöntemin Uzaktan Eğitim olduğu kanısına varılmıştır. Uzaktan eğitimle beraber teknoloji eğitime hizmet eder hale gelmiştir. Uzaktan eğitimin ana iskeletini oluşturan öğretmenler bu sistemin en önemli parçasıdır. Değişen eğitim sistemiyle beraber eğitim verilen grup, araç-gereçler, ortam ve zaman da değişikliğe uğramıştır. Öğretmenlerin yıllardır uyguladıkları yöntemlerin eskide kalmasıyla beraber, öğretmenlerin çoğunluğu dijital ortama ve uzaktan eğitime ayak uydurmakta zorlanmıştır. Bu nedenle araştırmanın problem cümlesi “*Türkiye'nin farklı coğrafi bölgelerinde çalışan öğretmenlerin uzaktan eğitime ilişkin tutumları arasında*

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

fark var mıdır?” şeklinde belirlenmiştir. Bu araştırmanın amacı; Türkiye’nin farklı coğrafi bölgelerinde çalışan ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğretmenlerinin uzaktan eğitime ilişkin tutumlarını ölçmek, uzaktan eğitim hakkındaki düşüncelerini metaforlar aracılığıyla ortaya koymaktır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı Karma Yöntemle desenlenmiştir.

Araştırma Evreni ve Örneklemi: Araştırma evreni olarak Türkiye’nin yedi coğrafi bölgesinde çalışan yaklaşık bir milyon öğretmen olup çalışmanın örnekleme ise yedi coğrafi bölgedeki ulaşılabilen 1725 ilköğretim ve ortaöğretim kurumu öğretmenleri olmuştur. Araştırmanın örneklemini oluşturan öğretmenlere Küme Örnekleme ile ulaşılmıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmaya veri toplamak için standart olarak hazırlanmış “Uzaktan Eğitim Öğretmen Tutum Ölçeği” kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Tutum ölçeğine verilen cevaplar IBM SPSS 20.0 paket programıyla analiz edilmiştir. Uzaktan Eğitim Öğretmen Tutum Ölçeği, Google Forms aracılığıyla dijital ortamda yedi farklı coğrafi bölgedeki ilköğretim ve ortaöğretim kurumları öğretmenlerine uygulanmıştır. Ölçek formunun sonunda uzaktan eğitimin öğretmenler için ne ifade ettiğini anlamak amacıyla ölçekten bağımsız bir soru olarak metafor sorusuna yer verilmiştir. Bu metaforlar kavram haritasında gösterilmiştir. Metafor sorusuna ilişkin kavram haritası Buble.us Mind Mapping Online programıyla hazırlanmıştır.

BULGULAR

“Uzaktan Eğitim Geleneksel Eğitimden Daha Etkilidir.” ifadesine verilen yanıtlar.

	Uzaktan eğitim, geleneksel eğitimden daha etkilidir.					Bölge Bazında Toplam
	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	157 44,5%	107 30,3%	62 17,6%	18 5,1%	9 2,5%	353 100,0%
Karadeniz Bölgesi	108 48,6%	84 37,8%	25 11,3%	4 1,8%	1 0,5%	222 100,0%
İç Anadolu Bölgesi	161 45,0%	118 33,0%	52 14,5%	14 3,9%	13 3,6%	358 100,0%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	62 53,9%	33 28,7%	9 7,8%	9 7,8%	2 1,7%	115 100,0%
Ege Bölgesi	247 45,8%	181 33,6%	89 16,5%	13 2,4%	9 1,7%	539 100,0%
Doğu Anadolu Bölgesi	18 36,7%	24 49,0%	5 10,2%	2 4,1%	0 0,0%	49 100,0%
Akdeniz Bölgesi	41 46,1%	32 36,0%	10 11,2%	4 4,5%	2 2,2%	89 100,0%
Genel Toplam	794 46,0%	579 33,6%	252 14,6%	64 3,7%	36 2,1%	1725 100,0%

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Uzaktan Eğitim Yaygınlaştırılmalıdır.” ifadesine verilen yanıtlar.

	Uzaktan eğitim yaygınlaştırılmalıdır.					Bölge Bazında Toplam
	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	103 29,2%	100 28,3%	67 19,0%	55 15,6%	28 7,9%	353 100,0%
Karadeniz Bölgesi	52 23,4%	66 29,7%	62 27,9%	32 14,4%	10 4,5%	222 100,0%
İç Anadolu Bölgesi	92 25,7%	86 24,0%	95 26,5%	50 14,0%	35 9,8%	358 100,0%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	36 31,3%	29 25,2%	24 20,9%	18 15,7%	8 7,0%	115 100,0%
Ege Bölgesi	157 29,1%	122 22,6%	127 23,6%	72 13,4%	61 11,3%	539 100,0%
Doğu Anadolu Bölgesi	11 22,4%	14 28,6%	15 30,6%	4 8,2%	5 10,2%	49 100,0%
Akdeniz Bölgesi	18 20,2%	26 29,2%	23 25,8%	12 13,5%	10 11,2%	89 100,0%
Toplam	469 27,2%	443 25,7%	413 23,9%	243 14,1%	157 9,1%	1725 100,0%

“Eğitimin en iyi şekilde gerçekleşebilmesi için yüz yüze eğitim gereklidir.” ifadesine verilen yanıtlar.

	Eğitimin en iyi şekilde gerçekleşmesi için yüz yüze etkileşim gereklidir.					Bölge Bazında Toplam
	Hiç katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle katılıyorum	
Marmara Bölgesi	6 1,7%	9 2,5%	20 5,7%	51 14,4%	267 75,6%	353 100,0%
Karadeniz Bölgesi	2 0,9%	4 1,8%	7 3,2%	35 15,8%	174 78,4%	222 100,0%
İç Anadolu Bölgesi	10 2,8%	11 3,1%	21 5,9%	50 14,0%	266 74,3%	358 100,0%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	5 4,3%	1 0,9%	4 3,5%	14 12,2%	91 79,1%	115 100,0%
Ege Bölgesi	9 1,7%	23 4,3%	23 4,3%	85 15,8%	399 74,0%	539 100,0%
Doğu Anadolu Bölgesi	0 0,0%	0 0,0%	2 4,1%	13 26,5%	34 69,4%	49 100,0%
Akdeniz Bölgesi	2 2,2%	4 4,5%	5 5,6%	10 11,2%	68 76,4%	89 100,0%
Genel Toplam	34 2,0%	52 3,0%	82 4,8%	258 15,0%	1299 75,3%	1725 100,0%

Uzaktan Eğitime İlişkin Metafor Kavram Haritası

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Türkiye'nin yedi farklı coğrafi bölgesinde çalışan öğretmenler yüz yüze eğitimin, uzaktan eğitimden daha etkili olduğunu düşünmektedir.
- Öğretmenler, uzaktan eğitimle verilen bilgilerin kalıcı olmadığını düşünmektedir.
- Araştırmada öğretmenler, uzaktan eğitimin fırsat eşitsizliği oluşturduğu görüşündedirler. Fırsat eşitsizliğinin nedeninin altyapı ve internet yetersizliği, ailenin sosyo-ekonomik durumu olduğu düşünülmektedir.
- Katılımcılar, uzaktan eğitimin geleneksel eğitime (yüz yüze) rakip olamayacağını, iyi bir eğitim için mutlaka yüz yüze etkileşimin gerektiğini düşünmektedirler.

ÖNERİLER

- Yapılan araştırma, eğitim fakültesi öğrencilerine uygulanarak onların da uzaktan eğitim hakkındaki düşüncelerine ulaşılabilir. Böylece gelecekte bu uygulamaların kullanılması durumunda nasıl sonuç verebileceği, sonucunda alınabilecek önlemler tartışılabilir.
- Uzaktan eğitimin verimli ve etkili olabilmesi için öğretmenlere çevrim içi teknolojilerin, WEB 2.0 araçlarının kullanımı konusunda eğitimler verilmesi önerilebilir.
- Projenin sonuçlarından yola çıkarak uzaktan eğitim sırasında uygulanacak olan ders programları ve ders sürelerinin daha verimli olmasına yönelik öneriler geliştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Ağır, F. (2006). Özel Okullarda ve Devlet Okullarında Çalışan İlköğretim Öğretmenlerinin Uzaktan Eğitime Karşı Tutumlarının Belirlenmesi. (Yüksek Lisans Tezi) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı. Balıkesir: Balıkesir Üniversitesi/ Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Creswell, J. W. (2017). Karma Yöntem Araştırmaların Temel Özellikleri. J. W. Creswell içinde, Karma Yöntem Araştırmalarına Giriş (M. Sözbilir, Çev., 1.Baskı b., s. 1-3). Ankara: Pegem Akdemi Yayıncılık.
- Gündüz, A. Y. (2013). Öğretmen Adaylarının Uzaktan Eğitim Algısı. (Yüksek Lisans Tezi) Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Anabilim Dalı. Sakarya: Sakarya Üniversitesi/ Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Gürer, M. D., Tekinarslan, E., & Yazvuzalp, N. (2016, Ocak). Çevrimiçi Ders Veren Öğretim Elemanlarının Uzaktan Eğitim Hakkındaki Görüşleri. Turkish Online Journal of Qualitative Inquiry, 7(1), 47-48.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Yedinci Kıtayı Oluşturdun Sıra Sekizinci Kıtada mı? (2022 yılı 2204-D Lise Öğrencileri İklim Değişikliği Araştırma Projeleri Yarışması Sürdürülebilirlik ve Refah Alanı (Teknofest))

İdil ELİT, Zeyneb SANCAR, İlayda KANDİLCİ

ÖZET

İnsanoğlu ilk çağlardan itibaren doğadan faydalanmıştır. Hayatın büyük dönüm noktalarından biri olan “Sanayi Devrimi”, makineleşmeyle beraber hammadde kullanımını arttırmış ve yeni ürünlerin çıkmasına sebep olmuştur. Bu ürünlerden birisi de plastiktir. 1950’li yıllarda üretimi artan plastiğin tercih edilme sebebi; ucuz, kolay erişilebilen, dayanıklı aynı zamanda esnek olmasıdır. Plastiğin kullanım yeri bu derece artmasının ekosisteme de olumsuz etkileri olmuştur ve bu etki devam etmektedir. Bunun yanında 1 Aralık 2019 tarihinde Çin’de ilk vakası görülen Covid-19 pandemisi beraberinde plastik atık salgınına da getirmiştir. Hastanelerde birçok tıbbi atık ortaya çıkmış ve insanlar salgından korunmak için maske, eldiven ve dezenfektan gibi ürünlere ihtiyaç duymuştur. Bu kapsamda araştırmanın problem cümlesi “Covid-19 salgınıyla birlikte Türkiye’nin yedi ayrı bölgesinde tek kullanımlık plastik atık miktarında artış var mıdır?” şeklindedir. Problemden hareketle araştırmanın amacı Covid-19 salgınıyla beraber artan tek kullanımlık plastik atıkların, maske ve eldiven gibi tıbbi atıkların kullanımının Türkiye’de bölgelere göre gösterdiği farklılığı ve bu konuda bireylerin farkındalığını ortaya koymak olarak belirlenmiştir. Araştırma Karma Yöntemle desenlenmiştir. Veri toplama aracı olarak anket kullanılmış ve Google Forms aracılığıyla dijital/çevrimiçi ortamda uygulanmıştır. Anket uygulaması 30 kişiye pilot uygulama yapılarak başlamış ve toplamda 600 kişiye uygulanmıştır. Elde edilen veriler IBM SPSS Statistics 20 paket programı ve MindManager 2020 programı ile değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda yapılan veri analizlerinden elde edilen bulgulara göre Covid-19 sürecinde çoğu kişinin tek kullanımlık plastikleri daha güvenilir bulduğu gözlemlenmiştir. Bununla beraber Covid-19 salgınıyla birlikte Türkiye’nin yedi ayrı bölgesinde tek kullanımlık plastik atık miktarında artış olduğu görülmektedir.

Anahtar Kelimeler: Covid-19, Pandemi, Plastik, Ekosistem, Tıbbi Atık

GİRİŞ

Dünya nüfusunun gün geçtikçe artması tüketim çılgınlığını doğurmuştur. Yiyecek-içecek ambalajları, poşet ve torbalar, kullan at ürünler, oyuncaklar, tekstil ürünleri, tıbbi ürünler, teknolojik ürünler ve daha birçok ürün yapımında plastik kullanılmaktadır. Bu ürünlerin yapımında plastiğin tercih edilme sebebi; ucuz, kolay erişilebilen, dayanıklı aynı zamanda esnek olmasıdır. Plastiğin kullanım yerinin bu derece artmasının çevreye de olumsuz etkileri olmuştur ve bu etki her geçen gün artarak devam etmektedir. Hiçbir plastik atık doğada tamamen çözünmemektedir. Plastik artışı devam ettiği ve bilinçlilik artmadığı sürece doğanın dengesi geri dönüşü olmayacak şekilde bozulacak ve önümüzdeki nesillere bırakacağımız yaşanılabilir bir çevre kalmayacaktır. Yapılan bu araştırma, Covid-19 salgınıyla beraber artan tek kullanımlık plastik atıkların, maske ve eldiven gibi tıbbi atıkların kullanımının Türkiye’de bölgelere göre gösterdiği farklılığı ve bu konuda bireylerin farkındalığını ortaya koymayı amaçlamıştır. Araştırma için belirlenen problem cümlesini şu şekilde ifade etmek mümkündür:

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Covid-19 salgınıyla birlikte Türkiye’nin yedi ayrı bölgesinde tek kullanımlık plastik atık miktarında artış var mıdır?”

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Araştırma nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı karma yöntemle desenlenmiştir.

Araştırma Evreni ve Örneklemi: Araştırma evreni olarak Türkiye’den 7 farklı bölge; ulaşılabilir evren olarak ise 7 farklı bölgede bulunan illerde yaşayan kişiler olarak belirlenmiştir. Araştırmanın örneklemi oluşturan öğretmenlere küme örnekleme ile ulaşılmıştır.

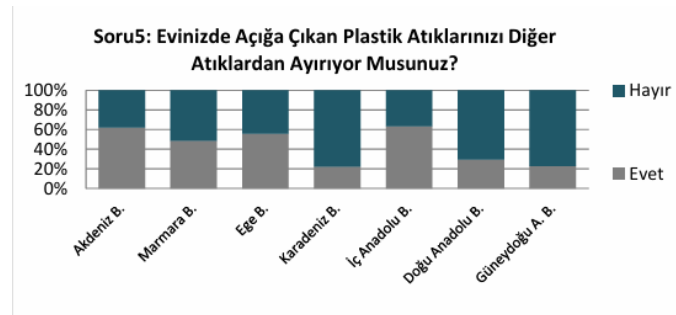
Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak, Türkçe hazırlanmış, “Koronavirüs ile Artan Tek Kullanımlık Plastik Atıklarının Çevreye Etkisi” anketi kullanılmıştır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: Anket sorularına verilen cevaplar IBM SPSS 20 paket programıyla analiz edilmiştir. “Sizin için çevre neyi ifade eder?” şeklinde sorulan metafor sorusuna ilişkin kavram haritası Buble.us Mind Mapping Online programıyla hazırlanmıştır.

BULGULAR

Nicel Verilerin Analizi

“Evinizde Açığa Çıkan Plastik Atıklarınızı Diğer Atıklardan Ayırıyor musunuz?” sorusuna “Evet” cevabını en çok İç Anadolu Bölgesi vermiştir. En çok “Hayır” cevabı ise %77,8 oranı ile Karadeniz Bölgesi’nden gelmiştir.

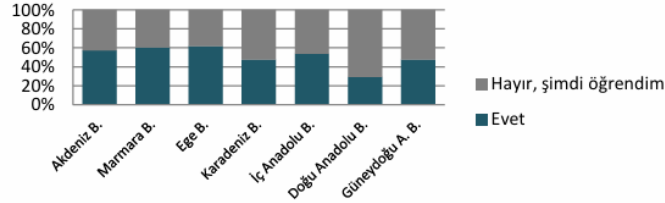

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

“Pasifik Okyanusunda Plastik Atıklardan Oluşmuş Bir Yığın Olduğunu ve Buna ‘Yedinci Kıta’ Dendiğini Biliyor muydunuz?” sorusuna en çok “Evet” cevabı %61,8 oranla Ege Bölgesi vermiştir. En çok “Hayır” cevabını ise %52,4 oranla Karadeniz ve Güneydoğu Anadolu Bölgesi vermiştir.

Soru8: Pasifik Okyanusunda Plastik Atıklardan Oluşmuş Bir Yığın Olduğunu Ve Buna ‘Yedinci Kıta’ Dendiğini Biliyor Muydunuz?

Soru 16: Plastik Atıkların Doğa İçin Tehdit Olduğunu Düşünmüyorum.

	Kesinlikle Katılmıyorum	Katılmıyorum	Kararsızım	Katılıyorum	Kesinlikle Katılıyorum
Akdeniz Bölgesi	85,7%	0,0%	0,0%	4,8%	9,5%
Marmara Bölgesi	73,0%	7,4%	4,1%	2,5%	13,1%
Ege Bölgesi	75,0%	5,9%	2,9%	1,5%	14,7%
Karadeniz Bölgesi	68,3%	12,7%	4,8%	3,2%	11,1%
İç Anadolu Bölgesi	69,4%	7,7%	4,4%	3,8%	14,8%
Doğu Anadolu Bölgesi	76,5%	5,9%	0,0%	0,0%	17,6%
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	71,4%	9,5%	3,2%	4,8%	11,1%

Anket Katılımcılarının Verdiği Cevaplar Doğrultusunda Hazırlanmış Farklı Bölgelerden Elde Edilen Metaforla İlişkin Kavram Haritası.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Dışarıda rastgele atılmış halde bulunan atıkları insanlar bölge fark etmeksizin hastalık bulaştırma durumu olduğunu düşündükleri için olduğu yerde bırakmayı uygun görmüşlerdir.
- Uygulama yapılan kişilerin evlerinde plastik atıklarını diğer atıklardan çoğunlukla ayırmadıkları görülmüştür. Bu konuya en dikkat eden bölgenin İç Anadolu bölgesi, en çok uygulamayan bölgenin ise Karadeniz Bölgesi olduğu görülmüştür.
- İnsanların çoğunun her bölgeden gelen cevaplara bakıldığında, genel olarak plastik atıkların doğa için tehdit olduğunu ve bu atıkların doğada %100 çözünmediğini düşündükleri gözlenmiştir.

ÖNERİLER

- Millî Eğitim Bakanlığı desteğiyle öğrencilere küçük yaşta atık yönetimini öğretmeye dair etkinlikler yapılabilir.
- Medya ve yayın organlarının desteğiyle topluma yönelik tek kullanımlık plastiklerin yarattığı çevre kirliliği ile ilgili haberler ve eğitici programlar yapılabilir.
- Bu projenin sonuçlarından yola çıkarak sulara ve karada plastik kirliliğini temizlemeye yönelik projeler geliştirilebilir

KAYNAKÇA

- Avan, Ç. (2011). Plastik ve Plastik Atıkların, Geri Dönüşümü ve Çevreye Etkileri Konularında Öğrenci Tutumlarının Belirlenmesi (Yüksek Lisans Tezi). Kastamonu Üniversitesi / Fen Bilimleri Enstitüsü, Kastamonu.
- İnkaya, N. (2016). Atık Plastiklerin Karayolunda Kullanımı (Yüksek Lisans Tezi). Süleyman Demirel Üniversitesi/Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta.
- Verschoor, A., de Poorter, L., Roex, E., Bellert, B., (2014). Quick scan and prioritization of microplastic sources and emissions. RIVM letter report 2014- 0156.
- YURTSEVER, M. (2018). KÜRESEL PLASTİK KİRLİLİĞİ, NANOMİKROPLASTİK TEHLİKESİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK. ÇEVRE BİLİM VE TEKNOLOJİ DERGİSİ. Erişim adresi: <https://avys.omu.edu.tr/storage/app/public/zpekmezci/124021/mikroplastik.pdf>

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Golf Sahalarında Su Kriziyle Mücadelede En Doğru Seçim Zoysia Çim (2023 Coğrafya)

Ahsen Aslı KARATAŞ, Elifsu ÖZGÜNEŞLİ

ÖZET

Türkiye'nin golf sahalarındaki su tüketimi, gün geçtikçe daha kısıtlı hale gelen su kaynakları üzerinde ciddi düzeyde baskı oluşturmaktadır. Bu denli su sarfiyatına neden olan başlıca etmen sahadaki çimlerin sulanmasıdır. Bu sebeple projenin temel amacı, sıcak iklim çimi Zoysia matrella ile serin iklim çimi Lolium perenne arasındaki su tüketim farklarını ortaya koyarak golf sahalarında Zoysia matrella çiminin diğer türe göre daha az su tükettiğini saptamaktır. Bu amaç doğrultusunda iki basit deney düzeneği hazırlanmış, düzeneklerden birine Lolium perenne, diğerine ise Zoysia matrella ekilmiştir. Deney iki aşamada gerçekleştirilmiş olup ilk aşamada ihtiyaçları doğrultusunda Lolium perenne çimine dört gün, Zoysia matrella çimine on gün aralıklarla su verilerek çimlerin biçme sıklıkları ölçülmüştür. Elde edilen veriler Zoysia matrella çiminin Lolium perenne çimine kıyasla daha az biçmeye ihtiyaç duyduğunu göstermiştir. İkinci aşamada ise su gereksinimlerini karşılaştırabilmek amacıyla her iki düzeneğin de sulanma sıklığı on gün olarak sabitlenmiştir. Bu süreç içerisinde daha uzun süre yeşil bir görünüm ve sağlıklı bir doku elde eden Zoysia matrella çiminin aksine Lolium perenne çiminde yoğun sararma ve cansız bir görünüm gözlemlenmiştir. Bunun yanında konunun uygulanabilirliğini ölçmeye yönelik çeşitli alanlardaki yetkili kişilerle mülakatlar gerçekleştirilmiştir. Bu kapsamda araştırmada deneysel yöntem kullanılmış ve araştırma nitel yöntem ile desteklenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Lolium perenne, Zoysia matrella, golf, su tüketimi

GİRİŞ

Su kaynaklarının tükenmesi sonucu meydana gelen su krizi dünya üzerindeki tüm canlılar için ciddi risk teşkil etmektedir. Su krizine sebep olan en temel etmen küresel ısınmadır. Su sorununa binaen günlük aktivitelerde kullanılan tüm yeşil alanlarda (golf, spor alanları, parklar ve bahçeler vb.), alternatif su kaynaklarının (arıtma suyu, deniz suyu, bataklık suyu ve atık sular vb.) kullanımı öne çıkmaktadır. Kullanılabilir su kaynaklarının tüm bu alanlarda bilinçsizce kullanımı konusuna son verilmesi oldukça önemli olup bu hususta su kaynaklarının daha çevreci, verimli ve öngörülen tehlikenin farkındalığıyla kullanımı önem arz etmektedir. Doğru su yönetimine en çok ihtiyaç duyan sektörlerden biri turizm sektörüdür ve bu sektöre “sürdürülebilir turizm” kavramının kazandırılması bir zaruriyettir. Sürdürülebilir turizmin gelişimi çevre ve doğal kaynakların korunarak bu kaynaklardan en zararsız ve en verimli şekilde yararlanılması ile mümkün olacaktır. Özellikle golf turizmi gibi oldukça fazla suya ihtiyaç duyan ancak Türkiye ekonomisine katkısı göz ardı edilemeyecek derecede olan faaliyetler için bu faaliyetlerden vazgeçmeden sürdürülebilir uygulamaların tercih edilerek devamlılığının sağlanması gerekmektedir. Golf turizminin ekonomik anlamdaki artışına karşın golf sahalarının sürekli yeşil kalması için yüksek miktarda su tüketimine sebep olması en büyük eleştiri noktalarındandır. Bu sebeple golf sahalarının sürdürülebilir hale getirilmesi yani daha az suya ihtiyaç duyan çimlerin kullanılması vazgeçilmez bir ihtiyaçtır. Su sarfiyatına neden olan başlıca etmen sahalarda kullanılan çim türüdür. Bu projede sıcak iklim çimi kategorisinde yer alan, Türkiye’de yetişebilen ve fide halinde ekilen Zoysia matrella ile serin iklim çimi kategorisinde bulunan ve tohumla ekilen Lolium perenne (İngiliz çimi) türleri su tüketimleri ve kimyasal ihtiyaçları yönünden karşılaştırılmış ve deneysel bir metodoloji izlenerek aralarındaki farklar ortaya konmaya çalışılmıştır. Bu amaç doğrultusunda projenin problem cümlesi “*Zoysia matrella çimi Lolium perenne çimine göre daha az suya ihtiyaç duyar mı?*” şeklindedir.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Yapılan çalışmada deneysel yöntem kullanılmış ve ihtiyaç duyulan verilere ulaşabilmek için gözlem yapılmıştır.

Çalışmanın Örneklemini: Bu çalışmanın örneklemini alanında uzman iki bahçıvan, bir uzman Zoysia yetiştiricisi, bir ziraat mühendisi Zoysia yetiştiricisi, bir akademisyen ziraat mühendisi, bir akademisyen çevre mühendisi, bir akademisyen turizm coğrafyacısı ve bir peyzaj mimarı oluşturmaktadır.

Deneysel Müdahale Süreci: Bu projede çim ekimi yapılan iki adet strafor kutu, toplam 24 kilogram torf ve toprak karışımı, 2 cm çapındaki çakıl taşları, 60 gr şeker gübresi, detaylı ölçümler için saat, nem, sıcaklık ölçebilen ve boyutları 9,5 cm*10,5 cm olan, sıcaklık ölçüm aralığı 10°C-50°C ve nem ölçüm aralığı %10 %99 olan bir termometre, rulo Zoysia matrella türü çim ve Lolium perenne türü çim kullanılmıştır. İki kutunun zeminine döşenen çakıl taşlarının üzerine, her bir kutuda toplam 12 kilogram olacak şekilde, torf ve toprak karışımı eklenmiştir. Strafor kutulardan bir tanesine Lolium perenne türü çim ekilmiş, diğer kutuya ise rulo halinde Zoysia matrella türü çim serilmiştir. Strafor kutulara ekilen iki çim türü de ev ortamında, minimum 19°C, maksimum 25°C sıcaklığa ve %50-%60 civarı nem oranına sahip alanda yetiştirilmiştir. Deney iki aşamada gerçekleştirilmiş, ilk aşamada Lolium perenne türü çime dört gün aralıklarla, Zoysia matrella türü çime ise on gün aralıklarla su verilerek çimlerin biçme sıklıkları ölçülmüştür. Deneyin bu evresi üç hafta sürmüş olup aynı tarihteki son sulama günlerinin ardından projenin asıl amacı olan iki çim türünün su kullanımı yönünden kıyaslanabilmesi için sulama sıklıkları her iki düzenek için de on gün olarak sabitlenmiştir. Bu aşamada tüm koşulların eşit tutulabilmesi için on günde bir sulanan Lolium perenne türü çime sulama günlerinde aynı oranlarda gübre vermeye devam edilmiştir. Tüm deney sürecinde elde edilen veriler kayıt altına alınarak 51 gün boyunca raporlanmıştır.

Proje Kapsamında Geliştirilen Model: Yapılan çalışmada çim bitkilerinin en uygun koşullarda yetişmesi sağlamak için bir model tasarlanmıştır. Model en, boy, yükseklik olarak 40cm*30cm*20cm ebatlarında belirlenen kutulardan oluşmaktadır. Çimlerin ekiminin gerçekleştirildiği prototipin ana malzemesi strafordur. Hazırlanan düzeneklerin tabanına 2 cm çapındaki çakıl taşları döşenmiş, üzerlerine 7,5 kilogram torf ve toprak karışımı eklenerek model kullanıma hazır hale getirilmiştir.

BULGULAR

Uygulanan Deney Sonucunda Elde Edilen Bulgular

Fotoğraf 3: Lolium perenne

Fotoğraf 4: Zoysia matrella

Fotoğraf 11: Lolium perenne

Fotoğraf 12: Zoysia matrella

Fotoğraf 3-4: Torf ve toprak karışımının eklenmesinin ardından kutulara Lolium perenne ve Zoysia matrella ekildi. (18.11.2022)

Fotoğraf 11-12: Birinci haftanın sonunda çimlerde gözlemlenen değişim. (25.11.2022)

Fotoğraf 27: Lolium perenne

Fotoğraf 28: Zoysia matrella

Fotoğraf 27-28: İlk on günlük sulama aralığından sonra çimlerde gözlemlenen değişim.

Nitel Bulgular (Mülakat Analizi)

Meslek: Bahçıvan

Zoysia çim ile diğer çimlerin bakımı kıyaslandığında su ihtiyacı hangisinde daha fazladır?

Su ihtiyacında Zoysia biraz daha susuzluğa dayanıklıdır. Öbürkünün tabi her gün sulanması gerekir. Yani en azından 7-8 dakika sulanması gerekir.

Meslek: Ziraat Mühendisi Zoysia Yetiştiricisi

Golf sahalarında Zoysia cinsi çimin kullanılması sürdürülebilirliğe nasıl etki eder?

Zoysia çimi bir sıcak iklim çimi ve bu çim diğer sıcak iklim çimlerine göre yaklaşık %20; serin iklim çimlerine göre de yaklaşık %50 daha az su ihtiyacı duyuyor. Bu da suyun sürdürülebilirliğine katkı sağlıyor. Bir de kimyasal kullanımına ihtiyaç duymadığı için toprağı da kirliletmez. Zoysia çimine sürdürülebilir çim diyebiliriz.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Yapılan deney sonucu elde edilen sonuçlar şu şekildedir:

- Süreç içerisinde Lolium perenne çiminde yoğun derecede haşere oluşumu gözlemlenmesine karşın Zoysia matrella çiminde hiçbir haşere oluşumuna rastlanmamıştır.
- Deneyin ikinci aşamasına geçildiğinde Lolium perenne çimine düzenli gübre vermeye devam edilmesine rağmen çimde yoğun sararma ve kuruma belirtileri gözlemlenmiştir. Zoysia matrella çimi ise Lolium perenne çiminin aksine süreç boyunca ilk günkü canlılığını koruyarak beklenen gelişimi göstermiştir.

Mülakat analizleri sonucunda elde edilen veriler şu şekildedir:

- Katılımcılara göre Zoysia matrella çimi Lolium perenne çimine göre yaklaşık %50 daha az su tüketmektedir.
- Zoysia yetiştiricilerine göre insanların Zoysia çimini tercih etmeme sebepleri kışın sarı bir renk almasıdır. Bu durumun da toplumun Zoysia konusundaki farkındalık düzeyini olumsuz etkilediğini düşünmektedirler.
- Mülakat yapılan tüm katılımcılar Zoysia türünün daha az su, daha az kimyasal kullanması sebebiyle sürdürülebilir ve çevreci olması konusunda ortak bir kanaate sahiptir.

ÖNERİLER

- Golf sahalarında kullanımı yaygın olan ve fazlaca su tüketimine yol açan serin iklim çimleri yerine su tüketim miktarını yaklaşık %50 oranında düşüren Zoysia, Bermuda, Festuca gibi sıcak iklim çim cinsleri kullanılabilir.
- Golf sahalarında sürdürülebilirliğe katkı sağlayabilecek yani bir ekim işleminin ardından uzunca bir süre yenilenme ihtiyacı duymayan çim türleri kullanılabilir.
- Golf sahalarındaki yetkililere sürdürülebilirliğin sahalara entegre edilmesi konusunda eğitimler verilebilir.

KAYNAKÇA

- Aksay, C. S., Ketenoğlu, O. & Kurt, L. (2005). Küresel Isınma ve İklim Değişikliği. Selçuk Üniversitesi Fen Fakültesi Fen Dergisi, 1 (25), 29-42.
- Ayanoğlu, H., & Orta, A. H. (2019). Toprak Altı Damla Sulama Yöntemi ile Sulanan Serin ve Sıcak İklim Çimlerinde Sulama Zamanı Planlaması. Tekirdağ Ziraat Fakültesi Dergisi, 16(3), 362-381.
- Çetin G., “Dünya’da Golf Turizmi ve Türkiye’de Golf Turizmi Potansiyelinin Değerlendirilmesi”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, İstanbul, (2008).
- Saruhan, Sönmez Ü.A. (2009). Akdeniz Bölgesi Tatil Köyü ve Resort Yerleşimlerinde Yeşil Alanların Bakım ve Onarımına İlişkin Sorunlar ve Çözüm Önerileri: Lykia World&Links Golf Antalya Örneği Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü/Ankara

ÖZET

Küresel Isınma ve beraberinde getirdiği İklim Değişikliği günümüzün mutlak sorunlarından bir tanesidir ancak toplumda bu sorun hakkında yeterli bir endişe ve farkındalık oluşmamıştır. Bu doğrultuda projenin amacı: Coğrafya derslerinde “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği”yle 12.sınıf öğrencilerinin iklim değişikliği konusundaki endişe düzeylerinin ölçülmesi ve Sanal Gerçeklik Uygulamaları ile oluşturulan Metafor Müzesi yoluyla Küresel Isınma ve İklim Değişikliğine dair farkındalıklarının ortaya koyulmasıdır. Bu sebeple yapılan araştırmanın yöntemi, Karma Yöntem olarak belirlenmiştir. Araştırmaya veri toplamak amacıyla 12.sınıf öğrencilerinden oluşan 30 kişilik bir sınıfa “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği” ön test ve son test olmak üzere iki defa uygulanmıştır. İklim Değişikliği hakkındaki endişe ve farkındalığı, dijital çağın gerektirdiği beceriler doğrultusunda artırmak üzere sanal ortam teknolojileri kullanılarak sanal bir müze oluşturulmuştur. Öğrencilerin ön testte sorulan metafor sorusuna verdikleri cevaplar yapay zekâ sayesinde görsellere dönüştürülmüştür ve bu görseller kullanılarak, oluşturulan sanal müze bir metafor müzesi haline getirilmiştir. Yaratılan Sanal Müze, ön testten 2 ay sonra aynı öğrencilere VR gözlük ile gezdirilmiş ve ölçek son test olarak tekrar uygulanmıştır. Metaforlar seçilirken yapay zekâ aracılığıyla konuyla ilgili görsellere dönüştürülebilecek metaforlar seçilmiştir ve analiz bu metaforlar üzerinden yapılmıştır. Elde edilen nicel veriler ise Jamovi 2.4.11 programıyla analiz edilmiştir. Sonuçlara bakıldığında katılımcıların endişe düzeylerinin ve bu konuya dair olan ilgilerinin arttığı saptanmıştır. Son testteki metafor sorusuna verilen yanıtların ön testteki metafor sorusuna verilen yanıtlardan daha karamsar olduğu gözlemlenmiştir.

Anahtar kelimeler: İklim Değişikliği, Metafor, Yapay Zekâ, Sanal Müze

GİRİŞ

Eğitim teknolojilerinin ortaya çıkması ve eğitime teknoloji entegrasyonunun daha çok alana yayılması birçok ülkede olduğu gibi Türkiye’deki eğitim sistemine de büyük ölçüde etki etmiştir. Coğrafya derslerinin müfredatına bakıldığında birçok konunun teknoloji odaklı işlenmesinin derslerin öğrenciler tarafından anlaşılmasında ve sevilmesinde etkisi büyüktür. Eğitim aracı olarak sanal gerçekliğin kullanılması, öğrencilerde yeni şeyler öğrenme isteği uyandırmakta, bu sayede de öğrencilerin derslere olan alakalarını ve kavrama becerilerini artırarak yaratıcı öğrenme sürecine büyük katkı sağlamaktadır. Sanal gerçeklik uygulamalarının eğitime katkısı göz önünde bulundurularak, coğrafya derslerinin müfredatında yer alan ve 12.sınıf coğrafya dersi kazanımlarından olan Küresel Isınma ve İklim Değişikliği probleminin öğretimi açısından sanal gerçekliğin kullanılması önemli bir yere sahiptir. Bu konu her ne kadar somut gibi görünse de öğrenciler açısından gelecek dönemlerde yaşanacak iklim felaketleri adeta bir masal ya da hayal ürünü gibi tanımlanmaktadır. Bu sebeple öğrenciler Küresel İklim Değişikliğinin dünyamız için en temel sorunlardan biri olduğunu kavramakta zorlanmaktadırlar. Bütün bu değerlendirmeler çerçevesinde araştırmanın problem cümlesini şu şekilde ifade etmek mümkündür: “Coğrafya derslerinde yapay zekâyla desteklenen sanal

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

ortam teknolojilerinin öğrencilerde oluşan küresel iklim değişikliği endişesine ve farkındalığına etkisi nasıldır?” Bu araştırmada coğrafya derslerinde “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği”yle 12.sınıf öğrencilerinin iklim değişikliği konusundaki endişe düzeylerinin ölçülmesi ve Sanal Gerçeklik Uygulamaları ile oluşturulan Metafor Müzesi yoluyla Küresel Isınma ve İklim Değişikliğine dair farkındalıklarının ortaya koyulması amaçlanmıştır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Yapılan çalışmada nicel ve nitel yöntemlerin bir arada kullanıldığı Karma Yöntem tercih edilmiştir. Bu çalışmada karma araştırma yönteminin desenlerinden biri olan Açıklayıcı Sıralı Desen kullanılmıştır.

Araştırmanın Çalışma Grubu: Araştırmanın çalışma grubunu, Eskişehir ilinde bulunan devlet liselerinden birindeki 12.sınıf öğrencileri oluşturmaktadır. Çalışma grubu olarak seçilen 12.sınıf öğrencileri 30 kişiden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmaya veri toplamak için çalışmanın konusuyla bağlantılı olan “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği” kullanılmıştır. Ölçek formunun sonunda iklim değişikliğinin, çalışma grubu olan 12.sınıf öğrencileri için ne ifade ettiğini anlamak amacıyla ölçekten bağımsız bir soru olarak eklenen metafor sorusu “İklim değişikliği benim için” bulunmaktadır.

Verilerin Toplanması ve Analizi: “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği”ne verilen cevaplar Jamovi 2.4.11 programı aracılığıyla ön test ve son test verileri olmak üzere karşılaştırma yolu kullanılarak endişe düzeyinde herhangi bir artış olup olmadığı analiz edilmiştir. Bu ölçeğin metafor sorusuna gelen yanıtlar Buble.us Mind Mapping Online6 programıyla tekrardan kavram haritasına dönüştürülmüş ve ulaşılan yanıtlar önceki yanıtlarla karşılaştırılarak analiz edilmiştir.

Araştırma Kapsamında Geliştirilen Model: Geliştirilen model yani yaratılan Sanal Müze ölçeğin sonuna eklenen metafor sorusuna verilen yanıtlar üzerinden kurgulanarak hayata geçirilmiştir. Modelde kullanılacak tabloları oluşturmak için yapay zekâ destekli görseller oluşturmaya yarayan Canva ve Microsoft Bing Image Creator programlarına başvurulmuştur. Programların görsel oluşturma alanına yazılan metaforlar, uygulamaların yapay zekâ özelliği sayesinde görseller haline getirilmiş ve tablolara dönüştürülmüştür. Ardından bu tablolar Artsteps uygulaması aracılığıyla düzenlenerek sanal bir müze olacak şekilde ortaya konulmuştur. Daha sonrasında oluşturulan sanal müze, VR gözlük kullanılarak öğrencilere gezdirilmiştir. <https://www.artsteps.com/view/6579ba359f0ada1d49e38e91>

BULGULAR

Nicel Bulgular

“İklim değişikliği ile ilgili düşünceler, geleceğin neler getireceği konusunda endişelenmeme neden oluyor.” ifadesine verilen yanıtlar.

Eşleştirilmiş İki Grup T-Testi

Tablo 2			İstatistik	Serbestlik Derecesi	Yüzde	Ortalama Farkı	Standart Hata Farkı	Etki Büyüklüğü
İklim 1.2	İklim 2.2	Student's t	-0.660	29.0	0.514	-0.133	0.202	-0.121

Betimsel İstatistik

Tablo 2	Kişi Sayısı	Ortalama	Ortanca Değer	Standart Sapma	Standart Hata
İklim 1.2	30	3.93	4.00	0.740	0.135
İklim 2.2	30	4.07	4.00	0.740	0.135

“İklim değişikliği konusunda bir kez endişelenmeye başlayınca yaşadığım endişeyi durdurmada güçlük çekiyorum.” ifadesine verilen yanıtlar.

Eşleştirilmiş İki Grup T-Testi

Tablo 10			İstatistik	Serbestlik Derecesi	Yüzde	Ortalama Fark	Standart Hata Farkı	Etki Büyüklüğü
İklim 1.10	İklim 2.10	Student's t	-2.62	29.0	0.014	-0.867	0.331	-0.478

Betimsel İstatistik

Tablo 10	Kişi Sayısı	Ortalama	Ortanca Değer	Standart Sapma	Standart Hata
İklim 1.10	30	2.80	2.50	1.21	0.222
İklim 2.10	30	3.67	4.00	1.30	0.237

Nitel Bulgular

Katılımcıların sanal müzeyi gezmeden önce metafor sorusuna verdiği yanıtlar:	Katılımcıların sanal müzeyi gezdikten sonra metafor sorusuna verdiği yanıtlar:
Yaşamın kaybolmasıdır.	Makinisti olmayan ve frenlenemez bir trendir.
İnsanlığın kendi kendini yok etmesidir.	Dünya'nın içine yavaş yavaş sızan bir zehir gibidir.
Hayat ağacının köklerinin kurumuş şeklidir.	Karanlığın içinde kaybolmak gibidir.
Dünya'nın sonunun yaklaşması demektir.	Sonu kötü biten bir filmidir.
Dünya'nın yardım çığıdır.	Tüm hayatı yok eden felaket.
Panzehri insanlığın elinde olan bir zehirdir.	Geleceğimizin eriyip gitmesi.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Yapılan ön test sonuçlarına göre sanal müze gezdirilmeden önceki endişe düzeyinin, sanal müze gezdirildikten sonraki endişe düzeyine göre daha düşük olduğu sonucuna ulaşılmıştır.
- Yapılan son test sonucunda çalışma grubunun “İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği” sorularına verdikleri cevaplardan endişe düzeylerinin ön testteki endişe düzeylerinden daha yüksek çıktığı sonucuna varılmıştır. Bunun sebebi ise metaforlardan oluşan Sanal Müze’nin VR gözlük aracılığıyla çalışma grubuna gezdirilmesidir.
- Yapılan ön test ve son test karşılaştırması sonucunda İklim Değişikliğine dair gelecek kaygılarının arttığı görülmüştür. İklim Değişikliği konusundaki endişeleri geleceğe bakış açılarında olumsuz bir etkiye sebep olmuştur.
- Son test metaforlarının ön test metaforlarından daha karamsar ve umutsuz olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

- Sanal Gerçeklik uygulamaları sadece sorun haline gelmiş durumlar kapsamında değil derslerde konuyla ilişkili eğitim materyali olarak kullanılabilir.
- Yapılan çalışma 12.sınıflardan önce ilkökul ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere uyarlanarak uygulanabilir. Bu tür küresel sorunların toplumun genç bireylerine aşılması oluşacak endişe ve farkındalık konusunda daha büyük katkı sağlayabilir.
- Sanal Gerçeklik Uygulamalarından oluşturulan Müzenin öğrencilerin endişe ve farkındalığını arttırdığı göz önünde bulundurularak TÜBİTAK, MEB ve AR-GE çalışmalarıyla birlikte yeni materyaller tasarlanabilir.

KAYNAKÇA

- Arslan, G.B., Kızılay, E. Ve Hamalosmanoğlu, M. (2022). Eğitimde Teknoloji Entegrasyonu ile İlgili Türkiye’de Yapılan Çalışmaların İncelenmesi. Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (AUJEF), 6(1), 39 55.
- Can, T., & Şimşek, İ. (2016). Eğitimde Yeni Teknolojiler: Sanal Gerçeklik.
- Gezer, M., & İlhan, M. (2021). İklim Değişikliği Endişesi Ölçeği: Türkçeye Uyarlama Çalışması. Ege Coğrafya Dergisi, 30(1), 195-204.
- Künüçen, H. H., Samur, S. (2021). Dijital Çağın Gerçeklikleri: Sanal, Artırılmış, Karma ve Genişletilmiş Gerçeklikler Üzerine Bir Değerlendirme. Yeni Medya, 2021(11), 37 62
- Uysal, Y. (2022). İklim Değişikliği ve Küresel Isınma ile Mücadelede Yerel Yönetimlerin Rolü: Tespitler ve Öneriler. Kesit Akademi Dergisi, 8 (30), 324-354.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Japonya'dan Türkiye'ye Türkiye'den Tüm Dünyaya Yeni Bir Deprem Toplanma Alanı Modeli (2024 Coğrafya)

İrem ZEYBEK, Berika TEMUR, Sude Nur YAKTIYOL

ÖZET

Türkiye'nin deprem kuşağında yer alan bir ülke olması her an yaşanabilecek depremlere karşı hazırlıklı olmak gerçeğini yansıtmaktadır. Deprem sonrası da en az deprem öncesi kadar önemlidir. Bu sebepten dolayı projenin temel amacı ülkemizde yaşanacak olası depremlerde insanların özellikle depremden sonraki en kritik ilk 72 saatlik zaman diliminde kendilerini güvende hissedebilecekleri ve temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri hem açık hem de kapalı olacak şekilde çift yönlü olan bir deprem toplanma alanı modelinin, yapımı devam eden millet bahçeleri esas alınarak tasarlanmasıdır. Yapılan toplanma alanlarında dünyada depreme karşı yaklaşımıyla ön plana çıkmış olan Japonya esas alınmıştır. Bu kapsamda araştırmada Nitel Yöntem kullanılmıştır. Bu amaç doğrultusunda öncelikle konuya dair gerekli literatür taraması yapılmıştır. Ardından Kahramanmaraş depremini yaşayan 86 depremzedenin katıldığı beş sorudan oluşan mülakat formu hazırlanmıştır. Bu form Kahramanmaraş depremini yaşamış kişilere uygulanmıştır. Daha sonra literatür taramasından elde edilen bulgular ve uygulanan mülakatlarla geliştirilen toplanma alanları SketchUp Pro 2015 ve SketchUp Pro 2023 programları kullanılarak geliştirilmiş ve video haline getirilmiştir. Yapılan çalışmalar sonucunda proje üç boyutlu olarak bir maket modele dönüştürülmüştür. Araştırmanın sonucunda, projenin temelini oluşturan uygulanabilirlik ilkesi doğrultusunda tasarlanan deprem toplanma alanının maliyet tablosuna ulaşılması hedeflenmiştir. Bu süreçte “Bir deprem toplanma alanının geliştirilmesi için neler yapılabileceği” üzerinde durularak projenin paydaşlarına yönelik farklı öneriler geliştirilmiştir.

Anahtar kelimeler: Deprem, Deprem toplanma alanı, Depremzede

GİRİŞ

Dünyada en sık meydana gelen ve yıkıcı etkileri en çok görülen doğa olaylarından biri depremdir. Türkiye yer aldığı coğrafya sebebiyle bir deprem ülkesidir. Ülkemizde, son yıllarda yaşanmış depremlerde büyük bir yıkım ve oldukça fazla can kaybı yaşanmıştır. Bu gerçeğin bilincinde hareket edip bu kaçınılmaz felaketlere hazır bir durumda olmak bir zorunluluktur. Bu projenin asıl konusu deprem toplanma alanlarıdır. Bir yerin toplanma alanı olabilmesi için yaşanan depremden sonra oluşabilecek artçı depremlerin ve sarsıntıların sebep olabileceği risk teşkil eden alanlardan uzak olması gerekir. Aynı zamanda toplanma alanlarının depremden sonraki ilk 72 saatte depremzedelerin kalabileceği barınma ve temel ihtiyaçlar gibi ihtiyaçlarını gidereceği alanlar haline gelebilecek olmaları gerekmektedir. En son yaşamış olduğumuz 6 Şubat depremini bizzat yaşamış ve sonrasında farklı şehirlere taşınmış depremzedelerle yapılan mülakatlarda verilen cevaplar doğrultusunda ihtiyaç malzemelerine ulaşma sıkıntısının azaltılması için kapalı alanların, depremin yağmurlu ve soğuk bir kış gününde yaşanmasından dolayı daha avantajlı olacağı depremzedeler tarafından düşünülmektedir. Bütün bu bilgiler

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

çerçevesinde yapılan araştırmanın problem cümlesi: “Japonya’daki tamamen kapalı bir deprem toplanma alanı yerine Türkiye’de yapımı devam eden millet bahçelerinde hem açık hem de kapalı işlevi olan bir deprem toplanma alanı modeli nasıl geliştirilebilir?” şeklindedir. Bu araştırmanın temel amacı ülkemizde yaşanacak olası bir depremde insanların özellikle deprem sonrası en kritik ilk 72 saatlik zaman diliminde kendilerini güvende hissedebilecekleri aynı zamanda temel ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri hem açık hem de kapalı olacak şekilde çift yönlü olan bir deprem toplama alanı modelinin millet bahçeleri esas alınarak tasarlanmasıdır.

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Bu çalışmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

Araştırmanın Evreni ve Örneklemi: 6 Şubat depremini bizzat yaşamış ve deprem bölgesinde yaşamaya devam eden ya da Türkiye’deki başka şehirlere göç eden depremzedelerle yapılan 86 mülakat koşullu örneklemdir.

Veri Toplama Aracı: Veri toplama aracı olarak, 6 Şubat depremini yaşamış ve sonrasında Türkiye’nin farklı şehirlerine taşınmış ya da deprem bölgesinde kalmaya devam eden depremzedelere Google form üzerinden beş farklı sorudan oluşan bir mülakat yöneltilmiştir.

Proje Kapsamında Geliştirilen Model: Yapılan çalışmayla, içinde depremzedelerin ilk 72 saatte ihtiyaç duyacakları hem açık hem de kapalı alan imkânı sunan bir deprem toplanma alanı modeli geliştirildi. Bu maket 30 x 40 ebatlarındadır. Yerden yüksekliği ise 12.5 cm’dir. [Toplanma Alanı: 30 x 40 + bahçe 35x50] Deprem toplanma alanının ana malzemesi mukavvadır. Tasarlanan açık alanın ana malzemesi strafor köpüktür. Maket videodaki normal ölçüler makete uygun olarak küçültülmüştür. Bir diğer model SketchUp 2015 ve SketchUp 2023 programları kullanılarak yapılmış olan deprem toplanma alanı modelidir ve videosu bulunmaktadır. https://drive.google.com/file/d/1e-LamX4_gED0wYyHUWQRnYzCJHg-dCQp/view?usp=sharing

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

BULGULAR

Nitel Görüşmelerin Temalandırılması ve Görüşmeci İfadeleri

KATILIMCI: 2	
Gönderme zamanı: 12.12.2023 21:57	
1- Depremi yaşadığınız bölgede depremden önce bulunduğunuz alana en yakın mesafede bir deprem toplanma alanının olup olmadığını biliyor muydunuz?	Hayır.
2- Biliyorsanız, deprem toplanma alanına kısa sürede ulaşabildiniz mi? Şayet ulaştıysanız ortalama ne kadar sürede ulaştınız?	Ulaşım zor oldu.
3- Yaşamış olduğunuz bu yıkıcı depremde sonra belli bir süre bu deprem toplanma alanlarında kaldınız mı?	Evet.
4- Eğer kaldıysanız deprem toplanma alanında kaldığınız süre boyunca şartlar ve olanaklar yeterli miydi? Değilse ne gibi eksiklikler vardı? (Su yetersizliği, güvenli ortam, vb.)	İlk etapta olanaklar yeterli değildi zamanla birtakım olanaklar arttırıldı.
5- Sizce deprem toplanma alanlarının kapalı (sığınak benzeri bir şekilde evlerin, okulların, kamu kurumları gibi alanların altında bir alanda) olması açık olmasından daha avantajlı mıdır? Neden? kısaca açıklayınız.	Kısmen hava şartları göz önüne alınırsa açık alan daha güvenli fakat hava koşulları iyi değilse kapalı alanlar, mümkünse çok katlı olmayan yerler, kamu binaları kapalı alan barınma ve bazı ihtiyaçları daha kısa zamanda karşılanıyor.

KATILIMCI: 6	
Gönderme zamanı: 15.12.2023 17:02	
1- Depremi yaşadığınız bölgede depremde önce bulunduğunuz alana en yakın mesafede bir deprem toplanma alanının olup olmadığını biliyor muydunuz?	Biliyordum.
2- Biliyorsanız, deprem toplanma alanına kısa sürede ulaşabildiniz mi? Şayet ulaştıysanız ortalama ne kadar sürede ulaştınız?	Ulaşamadık. Yollar, bazı yerlerde trafik nedeniyle bazı yerlerde enkaz nedeniyle kapalıydı.
3- Yaşamış olduğunuz bu yıkıcı depremde sonra belli bir süre bu deprem toplanma alanlarında kaldınız mı?	Hayır.
4- Eğer kaldıysanız deprem toplanma alanında kaldığınız süre boyunca şartlar ve olanaklar yeterli miydi? Değilse ne gibi eksiklikler vardı? (Su yetersizliği, güvenli ortam, vb.)	Biz ailemizle başka bir yerde kaldık. (Toplanma alanına ulaşamadığımız için) Ama orada da su ihtiyacımızı karşılayamadık. Ayrıca soğuk hava ve temizlik sorunu yaşadık çok ciddi boyutta.
5- Sizce deprem toplanma alanlarının kapalı (sığınak benzeri bir şekilde evlerin, okulların, kamu kurumları gibi alanların altında bir alanda) olması açık olmasından daha avantajlı mıdır? Neden? kısaca açıklayınız.	Kapalı mekanların güvenli olduğunu düşünmüyorum. Özellikle deprem sonrası kapalı alanlara girmek bizler için mümkün değildi. Çünkü sarsıntılar sık aralıklarla devam ederken korkumuzu yenmemiz mümkün değildi.

KATILIMCI: 18	
Gönderme zamanı: 9.12.2023 22:21	
1- Depremi yaşadığınız bölgede depremde önce bulunduğunuz alana en yakın mesafede bir deprem toplanma alanının olup olmadığını biliyor muydunuz?	Bilmiyordum. 6 Şubat depreminden önce bir tatbikat yapılmıştı ancak toplanma alanları ile alakalı herhangi bir bilgi verildiğini hatırlamıyorum. Sadece akıllı telefonlarımızda acil durum bildirimi geldi, çok-tutun-kapan pratiği yapılması için yapılan bir tatbikat idi.
2- Biliyorsanız, deprem toplanma alanına kısa sürede ulaşabildiniz mi? Şayet ulaştıysanız ortalama ne kadar sürede ulaştınız?	Depremi Hatay/Antakya'da yaşadım, depremin şiddeti çok yüksek olduğu için binalar anayollara düşüp yolları kapamıştı, bulunduğumuz açık alandan çok fazla uzaklaşmadık, toplanma alanlarını bilesek dahi ulaşmazdık, gece 04.17'de yaşanan büyük depremde sonra sürekli artçı depremler yaşandı, tahrip olan binaların yıkılma tehlikesi nedeniyle binalardan uzak kalmaya çalıştık, toplanma alanlarına ulaşmak bu açıdan tehlikeli idi, bulunduğumuz alanda bekledik.
3- Yaşamış olduğunuz bu yıkıcı depremde sonra belli bir süre bu deprem toplanma alanlarında kaldınız mı?	Hayır, bulunduğumuz yerde bekledik. Daha sonraki uzun süreçte konteynerlere yerleştirildik.
4- Eğer kaldıysanız deprem toplanma alanında kaldığınız süre boyunca şartlar ve olanaklar yeterli miydi? Değilse ne gibi eksiklikler vardı? (Su yetersizliği, güvenli ortam, vb.)	Bulunduğumuz alanda beklerken elektrik-su ve iletişim tamamen yoktu. Uzun bir süre de olmadı.
5- Sizce deprem toplanma alanlarının kapalı (sığınak benzeri bir şekilde evlerin, okulların, kamu kurumları gibi alanların altında bir alanda) olması açık olmasından daha avantajlı mıdır? Neden? kısaca açıklayınız.	Soğuktan korunmak için kapalı alanların daha avantajlı olduğunu düşünüyorum, artçı depremlerin şiddeti ilerleyen zamanda tahrip olan binaların yıkılmasına neden olduğu için açık alanların tehlike arz ettiğini düşünüyorum.

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Literatür taramaları sonucunda dünya genelinde açık ve kapalı alanın bir arada bulunduğu deprem toplanma alanlarının bulunmadığı sonucuna ulaşılmıştır.
- Proje kapsamında 86 depremzedeye yapılan mülakatta katılımcıların birçoğunun kendilerine yakın deprem toplanma alanını ve toplanma alanının işlevini bilmedikleri veya bir deprem toplanma alanlarının olmadığı tespit edilmiştir.
- Mülakatlarda elde edilen sonuçlarda katılımcıların genelinin kapalı alanı tercih ettiği sonucuna ulaşılmıştır. Diğer katılımcıların açık alanı tercih etmelerinin sebebi ise depremden sonra psikolojik olarak insanların kapalı bir alana girmek istememesi ve binaların depreme dayanıklı olmadıklarını düşünmelerinden dolayı kapalı bir alanda sığınak benzeri bir şekilde yapılmış kapalı alanların üstüne binaların yıkılacağını ve içeride mahsur kalacaklarını düşünmeleri olarak tespit edilmiştir. Bu sebepten dolayı millet bahçeleri üzerinden geliştirilmiş çift kullanımlı alan örneği SketchUp Pro 2015 ve SketchUp Pro 2023 programları kullanılarak tasarlanmış ve video haline getirilmiştir.

ÖNERİLER

- Bu araştırmayla oluşturulan model AR-GE çalışmalarıyla geliştirilerek daha fazla afetzedeye ilk 72 saatten uzun süreli olacak şekilde ihtiyaçlarını karşılayabilecekleri konaklama imkânı sağlaması konusunda öngörü yaratabilir.
- Bu araştırmanın sonuçları örnek alınarak millet bahçeleri, benzeri yeşil açık alanlar ve Japonya tenis kortu örneği gibi Türkiye’de bulunan alanların gerektiğinde çift yönlü (kapalı ve açık bir arada) olacak şekilde deprem toplanma alanı şeklinde düzenlenmesi sağlanabilir.
- Yerel yönetimler tarafından şehir imar planlarında çift yönlü deprem toplanma alanlarına yer verilmesi için bu çalışma öngörü yaratabilir.

KAYNAKÇA

- Barış Erdoğan, a. K. (2023). Depremin Sosyolojisi: 6 Şubat Felaketinin Toplumsal ve Kültürel Boyutları. TRT Akademi, 8(18), 718-725.
- Bayra, E. (2021). Büyük Doğu Japonya Depremi Sonrası Japon Mevzuatında Görülen Eksikliklerin Düzeltilmesi Bağlamında Deprem ve Hukuk. Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, 27(2), 1191-1206.
- Göver, İ. H. (2023). Türkiye ve Japonya’nın Deprem Gerçekliği: Karşılaştırmalı Bir Analiz. Mevzu – Sosyal Bilimler Dergisi (10), 279-323.
- Serpil Gerdan, A. Ş. (2019). Afet ve Acil Durumlar İçin Belirlenmiş Toplanma Alanlarının Yeterliklerinin Değerlendirilmesi: İzmit Örneği. İDEALKENT, 10(28), 962-983.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

İklim Krizinin Yeşile Dönüştürdüğü Mavi ve Beyaz Yakalılar (2025 Sosyoloji alanı Bursa Bölge İkinciliği)

Yağmur Ecrin GÜNER, Şevval AKYUMUK

ÖZET

Bu projede araştırmacılar tarafından Türkiye'nin farklı bölgelerinden rastgele Sosyal Bilimler ve Fen Liseleri belirlenmiştir. Seçilen okulların 12. Sınıf öğrencileri için anket formu hazırlanmıştır. Bu formun amacı Sosyal Bilimler ve Fen liselerinde öğrenim gören 12. Sınıf öğrencilerin yeşil yaka, yeşil mutabakat, küresel iklim krizi, ikiz dönüşüm gibi kavramlar hakkındaki farkındalığını ortaya koymaktır. Anketler için gereken izinler T.C. Millî Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı Araştırma Uygulama İzinleri Genelgesi kapsamında alındıktan sonra okullarda çalışan öğretmenler vasıtasıyla öğrencilere ulaştırılmıştır. Belirlenen süre içerisinde Türkiye'nin farklı bölgelerinde ulaşılan Sosyal Bilimler ve Fen Liselerindeki 12. Sınıf öğrencilerinden 679'u ankete katılım sağlamıştır. Elde edilen veriler analiz edildiğinde katılımcıların %88,5'lik kısmı küresel ısınmanın farkında olup büyük çoğunluğu gelecekteki meslek seçimlerinin küresel iklim değişikliğiyle gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünmektedir. Fakat katılımcıların yarısından fazlasının yeşil iş, yeşil mutabakat, yeşil istihdam, ikiz dönüşüm gibi kavramları bilmediği sonucuna varılmıştır. Elde edilen bulgular doğrultusunda bulut tabanlı web geliştirme hizmetleri sağlayan platformda bir web sitesi tasarlanmıştır. Bu site, kullanıcıların yeşil yaka, yeşil iş ve yeşil istihdam gibi kavramları öğrenerek bilinçlenmelerine olanak tanımakta; mesleklerin hangi yaka gruplarına dahil olduğunu anlamalarına yardımcı olmaktadır.

Anahtar kelimeler: Yeşil Yaka, İklim Krizi, Yeşil Mutabakat, Yeşil İstihdam

GİRİŞ

Günümüzün değişen ve genişleyen ekonomik sahaları, hızla büyüyüp gelişen teknoloji ve hizmet sektörü; mavi ve beyaz yakalı çalışan grupları dışında altın, gri, pembe ve yeşil olmak üzere yeni renk yakaların da ortaya çıkmasında büyük rol üstlenmiştir. Son yıllarda özellikle yeşil yakalı meslekler mavi ve beyaz yakalı mesleklerin yanı sıra dikkat çekmeye ve önem kazanmaya başlamıştır. Dahası şirketlerin kaliteli iş gücünü arttırmak ve bünyesinde barındırmak için oluşturdukları “işveren markası” ve “itibar yönetimi” ile birlikte mavi ve beyaz yakalılardan oluşan insan kaynakları döneminin ömrünü tüketmekte olduğu, yeşil yakalılar devrinin başladığı söylenebilir. Doğal kaynakların tükenmesi, küresel iklim krizini göz ardı eden işletmelerin çevre bilincini artırmasını zorunlu hale getirmiştir. İkiz dönüşüm de bu noktada devreye girer. İkiz dönüşüm kavramı içerik bakımından incelendiğinde “yeşil ve dijital dönüşüm” kavramlarıyla karşılaşılmaktadır. Teknolojinin küresel iklim krizi ile mücadele etmek için tasarlanan stratejilerin çoğunda merkezi bir yeri vardır. Bu bilgiler çerçevesinde araştırmanın problemi “Türkiye’de farklı şehirlerdeki Sosyal Bilimler ve Fen Liselerinde öğrenim gören, üniversite tercihi yapacak 12. Sınıf öğrencilerin Yeşil Yaka kavramı hakkında farkındalığı var mıdır?” sorusudur. Bu sebeple araştırmanın amacı, Türkiye’deki farklı şehirlerde öğrenim gören ve yakında üniversite tercihi yapacak olan Sosyal Bilimler ve Fen Liselerindeki 12. Sınıf öğrencilerinin beyazdan yeşil dönen “Yeşil Yaka” kavramı hakkındaki

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

farkındalığını ortaya koymak; ayrıca elde edilen bulgular aracılığıyla Yeşil Yaka kavramının açıklandığı bir web sitesi tasarlamaktır. <https://yesilyakam2204.wixsite.com/website>

YÖNTEM

Araştırmanın Deseni: Bu araştırmanın yöntemi Nicel Yöntemdir ve araştırmada Betimsel Tarama Modeli kullanılmıştır.

Çalışmanın Evreni ve Örneklemi: Çalışmanın evreni Türkiye’deki Fen Liseleri ve Sosyal Bilimler Liselerinin 12. Sınıf öğrencileridir. Çalışmanın örneklemi ise basit rastgele örnekleme olup, Türkiye’nin farklı bölgelerinde ulaşılabilen Sosyal Bilimler ve Fen Liselerinin 12. Sınıfında öğrenim gören 679 öğrenciden oluşmaktadır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmaya veri toplanmak için “‘Yeşil Yaka’ Kavramının Sosyal Bilimler ve Fen Lisesi 12. Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Seçimine Etkisi” anketi hazırlanmıştır. Ayrıca anket formunun sonunda “‘Yeşil Yaka’ kavramının öğrenciler için ne ifade ettiğini anlamak amacıyla anketten bağımsız bir soru olarak metafor sorusuna yer verilmiştir. Metafor sorusu “‘Yeşil Yakalı çalışan olmak benim için ifade eder.” şeklinde sorulmuştur.

Verilerin Toplanması ve Analizi: “‘Yeşil Yaka’ Kavramının Sosyal Bilimler ve Fen Lisesi 12. Sınıf Öğrencilerinin Üniversite Seçimine Etkisi” adlı anket, Google Forms aracılığıyla dijital ortamda Türkiye’deki farklı şehirlerde (Bursa, Eskişehir, Kütahya, Edirne vb. 26 şehir) bulunan Sosyal Bilimler ve Fen Liselerindeki 12. Sınıf öğrencilerine uygulanmıştır. Ankete verilen cevaplar Jamovi 2.3.28 programıyla analiz edilmiştir. Metafor sorusuna ilişkin kavram haritası Bubbl.us programıyla hazırlanmıştır.

BULGULAR

Tablo2.2: Katılımcılara “Gelecekteki meslek seçimlerinin küresel iklim değişikliği bilinciyle gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.” ifadesi yöneltilmiştir.

2. Okulunuzun türü nedir?	2. Gelecekteki meslek seçimlerinin küresel iklim değişikliği bilinciyle gerçekleştirilmesi gerektiğini düşünüyorum.	Sayılar	Yüzdelik	Kümülatif %
Fen lisesi	Kararsızım	95	14.0 %	14.0 %
	Katılıyorum	189	27.8 %	41.8 %
	Katılmıyorum	41	6.0 %	47.9 %
Sosyal bilimler lisesi	Kararsızım	99	14.6 %	62.4 %
	Katılıyorum	204	30.0 %	92.5 %
	Katılmıyorum	51	7.5 %	100.0 %

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Tablo 2.5: Katılımcılara “Yeşil yaka kavramını biliyorum.” ifadesi yöneltilmiştir

2. Okulunuzun türü nedir?	5. Yeşil yaka kavramını biliyorum.	Sayılar	Yüzdelik	Kümülatif %
Fen lisesi	Kararsızım	41	6.0 %	6.0 %
	Katılıyorum	150	22.1 %	28.1 %
	Katılmıyorum	134	19.7 %	47.9 %
Sosyal bilimler lisesi	Kararsızım	67	9.9 %	57.7 %
	Katılıyorum	111	16.3 %	74.1 %
	Katılmıyorum	176	25.9 %	100.0 %

Tablo 2.11: Katılımcılara “Yeşil dönüşüm ve dijital dönüşüm kavramlarının birleşmesiyle ortaya çıkan ikiz dönüşüm kavramını biliyorum.” ifadesi yöneltilmiştir.

2. Okulunuzun türü nedir?	12. Yeşil dönüşüm ve dijital dönüşüm kavramlarının birleşmesiyle ortaya çıkan ikiz dönüşüm kavramını biliyorum.	Sayılar	Yüzdelik	Kümülatif %
Fen lisesi	Kararsızım	83	12.2 %	12.2 %
	Katılıyorum	80	11.8 %	24.0 %
	Katılmıyorum	162	23.9 %	47.9 %
Sosyal bilimler lisesi	Kararsızım	79	11.6 %	59.5 %
	Katılıyorum	77	11.3 %	70.8 %
	Katılmıyorum	198	29.2 %	100.0 %

Tablo 2.15: Yeşil Yakalılarla İlişkin Kavram Haritası

SONUÇ VE TARTIŞMA

- Katılımcıların yaklaşık %72’sinin üniversitede tercih edeceği bölüm veya mesleğin beyaz yakalı çalışanlar grubuna dahil olduğu görülmektedir.
- Katılımcıların %51,7’si meslekleri gruplandırılan yaka kavramını bilmektedir.
- Katılımcıların %54,4’ü bütün yaka gruplarının gelecekte yeşil yakalı çalışanlara dönüşeceği konusunda kararsız olduğunu belirtmiştir.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

- Çalışmanın literatür taraması aşamasında yeşil yakalı çalışan olmanın, ikiz dönüşüme uyum ve katkı sağlamanın küresel iklim krizinin etkilerini azaltmada önemli rol aldığına ulaşılmıştır.

ÖNERİLER

- Oluşturulan web sitesi gibi bilgi paylaşımı ve rehberlik amacı taşıyan mobil uygulamalar geliştirilmesi önerilir.
- Okullar, üniversiteler ve diğer eğitim kurumlarında, yaka renkleri ve iş tanımları hakkında bilgilendirici seminerler düzenlenmesi önerilir.
- Yönetici grupların yeşil boyutlarda düşünmesini sağlayacak eğitimler, kurslar ve sertifikalar verilmesi önerilir. Yöneticilerin yeşil boyutta düşünmesini sağlamak hem ekonomik sürdürülebilirliğe hem de temiz bir çevreye katkı sağlayabilir.

KAYNAKÇA

- Aksu, B., & Yücebalkan, B. (2022). Potansiyel Yeşil Yakalıların Yeşil Farkındalıklarına Yönelik Bir Araştırma. *Business And Management Studies An International Journal*, 857 874.
- Azazi, H., & Uzma, O. (2022). Türkiye’de Yeşil Ekonomi, Yeşil İşler ve Yeşil İstihdam. *Biga İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 93-100.
- Eriş, E. D., Özmen, Ö. N., & Bayam, B. Y. (2019). Mavi-Beyaz Yaka Dönemi Bitti mi? İş Yaşamında Alternatif Yaka Renkleri Üzerine Bir Değerlendirme. *Yaşar Üniversitesi*, 259 269.
- Satır Reyhan, A., & Duygu, E. (2016). ÇEVRE POLİTİKALARINDA YENİ BİR YAKLAŞIM: YEŞİL İŞLER VE YEŞİL İSTİHDAM. *Memleket Siyaset Yönetim*, 10(23), 21-39.

Kasım 2025 Özel Sayısı : Yazarla Röportaj

1- Coğrafya öğretmenini olmaya nasıl karar verdiniz? Sizi bu mesleğe iten şey neydi?

Aslında hayalim hukuk fakültesiydi öğretmenliği hiç düşünmüyordum. Annemin öğretmen olması ve onun ısrarı sebebiyle 5 hukuk tercihinin arkasından 2 tane coğrafya öğretmenliği yazdım. Bu da benim dershanedeki coğrafya öğretmenime duyduğum hayranlıktan dolayıldı. Çok başarılıydı ve dünyayı geziyordu. Aslında onun dünyayı geziyor olması beni çok etkilemişti. Öğretmenlik, gelmeyeceğini düşünerek yazdığım bir bölüm oldu ama iyi ki öğretmenim, iyi ki coğrafya öğretmeniyim.

2- 30 yıllık meslek hayatınıza baktığınızda en çok neyle gurur duyuyorsunuz?

Ben bir öğretmen ailesi çocuğuyum. Dedem köy enstitüsü mezunu bir öğretmen, annem ve babam emekli öğretmen. Ailede 14 kadar öğretmen var. Dolayısıyla bir eğitimci ailesine mensup olmanın hep onurunu ve gururunu yaşadım ilk olarak bunu söyleyebilirim. Kendi alanımda büyük başarılarla imza attığımı düşünüyorum ama başarılardan daha önemli olan bir şey var. Öğrencilerim tarafından çok sevildiğimi, değer gördüğümü hissediyorum. Bu görmüş olduğum sevgi, değer ve mezun olduktan sonra da onların benimle bağlarını koparmamış olması belki öğretmenlik hayatımda beni en mutlu eden, en kıymetli hissettiren nokta.

3- Proje tabanlı eğitimle ilk tanışmanız nasıl oldu? Siz proje tabanlı eğitimin öğrenciler üzerindeki etkilerini nasıl gözlemliyorsunuz?

Şu an hali hazırda çalıştığım okulda 12 yıldır görev yapıyorum ama ben bu okula atandığımda bir proje okulu değildi. Proje okulu kavramı yoktu ama ben geldiğimde çok az sayıda öğretmenin projelerle ilgilendiğini gördüm ve çok ilgimi çekti. İlk yıl yaptığım 2 projem bölge finalinde yer aldı. Sadece müfredat anlatarak sınırlı ve kısır bir sürecin içinde olmayıp proje tabanlı bir eğitimin öğrenciye ve öğretmene kattıklarını gördükten sonra da sürecin içerisinde durmadan yer aldım. Okul daha sonra proje okuluna döndü. Bunun öğrencilere çok etkisi var. Akademik başarılarında, pedagojik durumlarında, psikolojilerinde, özgüvenlerinde, ekip çalışmalarında bütün bunlarda çok derin başarıları, izleri olduğunu söyleyebilirim proje tabanlı eğitimin. Mezun olmuş onlarca öğrencim bunu yaşadı, bu dönütleri aldı. Gerçekten üniversite hocaları tarafından çok dikkat çeken öğrencilere dönüyor proje yapmayı bilen bir öğrenci. Hali hazırda devam eden birçok öğrencimde de ben bunun çok ciddi artılarını ve yansımalarını görüyorum. O yüzden her öğretmenin hayatına proje tabanlı eğitimi entegre etmesi gerektiği inancındayım.

4- TÜBİTAK proje yarışmalarına ilk katılım süreciniz nasıl gelişti?

Süreç şu an çalıştığım okula gelmemle başladı. Okul proje okulu değildi ama ben ilgi duydum. İlk bölge finalimde de ev sahipliğini Eskişehir yapmıştı ve ben ilk proje sürecine 2012-2013 eğitim öğretim yılında girdim. Daha sonra iki yıl proje yaptım o dönem projelerim geçmedi. Özel hayatımda yeğenimin eğitimiyle ilgilendiğim bir süreç vardı.

¹ Eskişehir Eti Sosyal Bilimler Lisesi Coğrafya Öğretmeni.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

Daha sonra tekrar dönüş yaptığımda da bu yıla kadar kesintisiz bütün projelerim bölge ve Türkiye finallerinde yer aldı böyle bir süreç diyebiliriz.

5- 23 TÜBİTAK projesiyle bölge ve Türkiye finallerine katıldınız. Bu projelerden sizi en çok etkileyen hangisiydi, neden?

Katıldıklarım 50'den fazla ama seçilip davet alanlar 23 tane. Sanatçılara bu sorular sorulur ya en sevdiğiniz parçanız nedir diye her projem bittiğinde bunun üstüne bir şey daha çıkar mı diye düşünüyorum ama bir sonraki sene öyle potansiyeli olan bir öğrenci geliyor ki öyle başka şeyler doğuyor ki her biri diğerini aşarak gidiyor. O yüzden en iyisi şu diyemem ama tabii ki Türkiye derecesi aldığım projelerimi çok seviyorum onlar çok anlamlı benim için. Bir de son dönemde metafor müzesini söylemeden geçemeyeceğim belki de en sıra dışı çalışmalardan bir tanesiydi.

6- Öğrencilerinizle proje fikirlerini nasıl geliştiriyorsunuz? Süreç nasıl başlıyor? Öğrencilerinize nasıl bir danışmanlık yapıyorsunuz?

Bu başarılar gelince ister istemez öğrenciler de sizin danışman olarak kendileriyle yol almanız açısından teklifle geliyorlar. Kendileri birtakım fikirlerle geliyor ve ben onların fikirlerini asla ötelemiyorum ve onları büyük bir demokrasiyle dinliyorum. Bazen onların sunduğu fikirler tam bir proje fikri olmayabiliyor. Onların fikrine bazen ben bir şeyler ekliyorum ve öğrencilere araştırmaları için süre veriyorum. Benim verdiğim konuya ilgi duymak zorunda değiller bunu da söylüyorum. Daha sonra beraber ortak bir noktaya gelip düzenliyoruz diyebilirim aslında.

7- Proje çalışmaları, öğrencilerin kişisel ya da akademik gelişimlerinde ne tür katkılar sağladı?

Sonsuz katkıları var. Öz güven, diksiyon, ekip çalışması, ekip ruhu, akademik olarak bir şeyler kaleme alma, yazabilme becerisi diyebilirim gerçekten o kadar çok etkisi var ki. Göz kontağı kurup konuşamayan öğrenci proje yaptıktan sonra bambaşka yerlere gelebiliyor o yüzden sayısız diyebilirim.

8- Öğrencilerinizle birlikte katıldığınız bilimsel etkinlikler hakkında biraz bilgi verirsiniz? Bu tür akademik ortamlarda öğrenciyle birlikte yer almak sizce neden önemli?

Benim biraz tarzım ve tavrım şu evet projeler bitiyor ve yapılan kurum tarafından havuza alınıyor ama ben projelerin uykuda kalmasını ya da değerlenmemiş olmasını sevmiyorum. Bir yayına dönüştürmek noktasında da TÜBİTAK'ın bu konuda izinleri ve hukuki onayları var. Çeşitli platformlarda, coğrafyayı ilgilendiren kongrelerde, bilimsel yayınlarda değerlendirmeyi ve öğrencilerle beraber bunu yapmayı çok seviyorum. UCEK gibi kongrelerde çok yer aldık. Yayınları, dergilere vesairelere yazı olarak gönderdik. Bunlar da çalışmaları daha anlamlı hale getirip öğrencilerin CV'sine ciddi anlamda katkı sunuyor. Bu tür ortamlarda öğrenciyle birlikte yer almak çok mutluluk verici. Akademisyenler çok etkileniyorlar bir lise öğrencisini buraya bu şekilde getirebilmemden. Ben bu anlamda akademisyenlerden çok övgüler almışımdır. Çocuklarla birlikte yol almayı, onlarla yol arkadaşlığı yapmayı bu tip platformlarda çok seviyorum.

Herkes İçin Coğrafya

Kasım 2025 Özel Sayısı

9- Unutmadığınız bir TÜBİTAK anınız var mı?

Türkiye derecesi aldığım yıllarda zor bir süreçten geçiyordum. Meslek hayatımın en ağır mobbinglerinden birini yaşıyordum. Çok zor bir yıldır benim için. Bazen başarı beraberinde mobbingleri de getirebiliyor dolayısıyla o kadar zor bir yıldır ki ve ben o yıl o zorlukları atlatırken Türkiye derecesi aldığımda yaklaşık 45 dakika sahnede ağladığımı hatırlıyorum. Ertesi sene Bursa bölge finalinde daha önce Bursa tarihinde olmamış bir şey yaşandı. Çift birincilikle Türkiye finaline gittim. Daha önce coğrafya alanı bunu hiç yaşamamıştı. İki sene üst üste zirve başarı da benim için çok önemli bir anı olarak kaldı.

10- Son olarak, bu alanda emek veren öğretmenlere ve öğrencilere ne söylemek istersiniz?

Bir kere yılmadan projeci olsunlar. Yani projelerinizin geçmediği yıllar olabiliyor ya da 5 proje gönderiyorsunuz tek bir tanesi geçiyor diğerleri geçmiyor. Çok güven duyduğunuz projeleriniz geçmeyebiliyor. Dolayısıyla proje süreci aslında yılmamayı gerektiren bir süreç. Jüriye kızmamanızı gerektiren bir süreç. Hayal kırıklıklarınız oluyor ama yılmadan yapmaya devam ettiğinizde aslında başarılar bir şekilde geliyor. Bana bir eğitimde bir hoca bir süre sonra projeci gibi düşüneceksiniz dediğinde çok anlamsız gelmişti. Bugün baktığım her sahadan, her konudan, her durumdan bir proje yaratabilme yeterliliği doğdu. Zihni Sinir'in kadın modeli diyen var bana. Bir de ülke o kadar çok sorunları olan bir ülke ki proje bir sorunsalla doğuyor. Eğer biraz dikkatli bakıp proje mantığını kavransanız yaşadığınız yerle ilgili sayısız sorun yakalayabiliyorsunuz. O yüzden yılmadan proje yapmaları gerektiğini söyleyebilirim. Çok keyifli olduğunu söyleyebilirim. Evet bir yanıyla çok yorucu ama ben kendi adıma proje süreçlerini eğitime entegre etmelerini temenni ederim.

Bizden Haberler

Derneğimiz üyesi Işın Erdoğan tarafından tüm branşlardan öğretmenlerin ve öğrencilerin katılımıyla birincisi Mayıs 2025'te, ikincisi Ekim 2025'te olmak üzere TÜBİTAK 2204-A, 2204-B, 2204-C ve 2204-D öğrenci araştırma projeleri yarışmalarına yönelik danışmanlık eğitimi düzenlenmiştir. Eğitim sürecinde emeği geçen herkese teşekkür ederiz.

**COĞRAFYA
EĞİTİMİ DERNEĞİ**

TÜBİTAK

2204-A, 2204-B, 2204-C, 2204-D
Öğrenci Araştırma Projeleri Yarışmalarına
Danışmanlık Eğitimi

Deneyimli öğretmen Işın Erdoğan eşliğinde proje tabanlı eğitimin temellerini ve TÜBİTAK proje yarışmalarını tanıyacağımız çevrim içi eğitim serimizi sunmaktan mutluluk duyuyoruz.

- 21 Ekim, Salı
▪ 20.15
- 23 Ekim, Perşembe
▪ 20.15
- 27 Ekim, Pazartesi
▪ 20.15

*Eğitimin tüm geliri derneğimize
bağış olarak aktarılacaktır.*

Kayıt için QR kodu taratınız.

